

ΣΤΗΝ ΑΝΑΜΟΝΗ

Αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα

Όψεις της διαδικασίας ασύλου

Απρίλιος 2017

Πίνακας Περιεχομένων

Συντομογραφίες.....	3
Πρόλογος	4
Εισαγωγή.....	4
Διαπιστώσεις και συστάσεις.....	6
Δραστηριότητες του προγράμματος για την συλλογή στοιχείων.....	12
Αναλυτική παράθεση ευρημάτων	15
1. Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου.....	15
α. σχετικές διατάξεις.....	15
β. διαπιστώσεις.....	16
β.1 Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου στα νησιά.....	17
β.2 Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου στην ενδοχώρα	21
2. Επιβολή στους αιτούντες άσυλο περιορισμού διαμονής στα νησιά.....	26
α. σχετικές διατάξεις (και ανάλυση).....	27
β. Προβλήματα που γεννώνται από την εφαρμογή του περιορισμού διαμονής στα νησιά	31
3. Αυθαίρετη στέρηση του δικαιώματος υπαγωγής στη διαδικασία μετεγκατάστασης	38
4. Νομική συνδρομή και πληροφόρηση.....	42
α. σχετικές διατάξεις.....	42
β. διαπιστώσεις.....	42
β.1 Ειδικά για την παροχή νομικής συνδρομής και πληροφόρησης στα νησιά.....	45
5. Εξυπηρέτηση αιτούντων και συνηγόρων από τα γραφεία ασύλου-Διαδικαστικά θέματα	48
α. σχετικές διατάξεις.....	48
β. διαπιστώσεις.....	50
β.1 Εξυπηρέτηση αιτούντων και δικηγόρων στα κατά τόπους γραφεία και κλιμάκια ασύλου στα νησιά	50

β. 2 Εξυπηρέτηση αιτούντων και δικηγόρων στα γραφεία ασύλου στην ενδοχώρα	55
6. Θέματα οικογενειακής επανένωσης	61
α. Διαπιστώσεις.....	61
α.1 Καθυστερήσεις στην καταγραφή των αιτούντων, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση υπαγωγής τους στη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης	62
α.2 Ενημέρωση αιτούντων/σων και δικηγόρων για την πορεία αιτήσεως οικογενειακής επανένωσης.....	64
α.3 Κάλυψη των εξόδων μεταφοράς αιτούντων άσυλο	65
7. Πρωτοβάθμια Διαδικασία εξέτασης της αίτησης ασύλου	67
α. σχετικές διατάξεις του ν. 4375/16	67
β. διαπιστώσεις.....	68
β.1 Νησιά.....	70
β.2 Ενδοχώρα-ζητήματα ποιότητας της διαδικασίας και των πρωτοβάθμιων αποφάσεων	84
8. Δευτεροβάθμια διαδικασία εξέτασης της αίτησης ασύλου	89
α. Γενικές διαπιστώσεις	89
β. Ειδικότερα ζητήματα.....	90
β.1 Η μετατροπή της προφορικής διαδικασίας σε έγγραφη	90
β.2 Προβλήματα λειτουργίας των δευτεροβάθμιων επιτροπών	91
β.3 Η εσπευσμένη τροποποίηση του ν. 4375/2016 -Ζητήματα που εκκρεμούν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας	93
β.4 Εκκρεμείς προσφυγές λόγω της μη λειτουργίας της αρχής προσφυγών για το διάστημα Σεπτεμβρίου 2015 - Απριλίου 2016.....	95
β.5 Προβλήματα κατά την εξέταση υποθέσεων της Αρχής Προσφυγών που παραπέμφθηκαν στις Επιτροπές Προσφυγών του π.δ. 114/10	95
9. Μια υπόθεση που αναδεικνύει τα προβλήματα στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια διαδικασία και την αδικαιολόγητη ταλαιπωρία των προσφύγων	96

Συντομογραφίες

Α.Κ.Α.: Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου

Α.Μ.Κ.Α.: Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης

Δ.Α.: Διεύθυνση Αστυνομίας

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Ε.Δ.Α.: Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΛ. ΑΣ.: Ελληνική Αστυνομία

ΕΣΠ: Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

ΚΥΑ: Κοινή Υπουργική Απόφαση

ΚΥΤ: Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης

Ν.: Νόμος

Ο.Η.Ε.: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Π.Γ.Α.: Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου

Π.Δ.: Προεδρικό Διάταγμα

ΣτΕ: Συμβούλιο της Επικρατείας

ΣτΠ: Συνήγορος του Πολίτη

ΥΥΤ: Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης

EASO: European Asylum Support Office, Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο

ECRE: European Council on Refugees and Exiles, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους

UNHCR: United Nations High Commissioner for Refugees, Ύπατη Αρμοστεία Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες

Πρόλογος

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε στο πλαίσιο Πειραματικού Προγράμματος Παρακολούθησης των Διαδικασιών Ασύλου που υλοποιήθηκε την περίοδο Σεπτεμβρίου 2016-Μαρτίου 2017. Πρέπει να επισημανθεί ότι δεν αποτελεί μια εξαντλητική παρουσίαση των διαδικασιών ασύλου και των θεμάτων που ανακύπτουν στο πλαίσιο τους.

Την έκθεση συνέταξαν η Ειρήνη Σοβόλου και ο Σπύρος Ριζάκος, με τη βοήθεια των Καραϊσκού Αλεξάνδρας, Λουκαΐδη Αγγελικής και Στάθη Σωτηρίας-Μαρίας.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά όλους όσοι μας μίλησαν στο πλαίσιο της έρευνας που διεξήγαμε για το χρόνο τους και την πολύτιμη βοήθειά τους.

Θα θέλαμε επίσης να ευχαριστήσουμε το Ίδρυμα ΟΑΚ για την υποστήριξη που παρείχε στην οργάνωσή μας τα δύο τελευταία χρόνια, μέσω της οποίας κατέστη δυνατή και η υλοποίηση του Προγράμματος Παρακολούθησης των Διαδικασιών Ασύλου.

Εισαγωγή

Κατά την περίοδο που κάλυψε η έρευνά μας το πεδίο του ασύλου στην Ελλάδα καθορίστηκε κατά κύριο λόγο από τρεις παραμέτρους:

- Την μεγάλη εισροή προσφύγων που ξεκίνησε το 2015 και συνεχίστηκε μέχρι τον Μάρτιο του 2016
- Την Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας καθώς και την πολιτική εφαρμογής της με την αμφιλεγόμενη εμπλοκή του EASO
- Την σταδιακή ενίσχυση σε προσωπικό και γεωγραφική ανάπτυξη της Υπηρεσίας Ασύλου η οποία ωστόσο δεν έχει έως τώρα φθάσει στο επίπεδο να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις ανάγκες των αιτούντων άσυλο

Το σταδιακό κλείσιμο του Βαλκανικού Διαδρόμου που άρχισε να συντελείται στα τέλη του 2015 και ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2016 σε συνδυασμό με την έναρξη εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας την 20/3/2016, πρακτικά διχοτόμησε το πεδίο του ασύλου στην Ελλάδα διαμορφώνοντας θα μπορούσαμε να πούμε δύο διαφορετικούς κόσμους, αυτόν των νησιών και αυτόν της ενδοχώρας.

Παρά τις πολύ σημαντικές διαφορές μεταξύ της διαδικασίας που ακολουθείται στα νησιά και εκείνης που εφαρμόζεται στην ενδοχώρα, υπάρχει ένας κοινός καμβάς που συντίθεται από:

- τις μεγάλες καθυστερήσεις στην έναρξη, την πρόοδο και την ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου σε α΄ και β΄ βαθμό
- την έλλειψη κατάλληλης πληροφόρησης σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου
- την έλλειψη επαρκούς νομικής υποστήριξης στον α΄ βαθμό

Τα στοιχεία αυτά, όπως είναι φυσικό, προκαλούν αβεβαιότητα, ανασφάλεια και απογοήτευση στο σύνολο των αιτούντων άσυλο.

Ωστόσο, είναι βέβαιο ότι όσοι εξ αυτών είχαν την ατυχία να φθάσουν στα ελληνικά νησιά μετά την 20/3/2016 βρέθηκαν σε ακόμα δυσχερέστερη θέση. Ο λόγος είναι ότι εφαρμόζεται πάνω τους εν είδει δοκιμής –δυστυχώς με τη συναίνεση και την έμπρακτη στήριξη των ελληνικών αρχών- μία νέα πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία έχει καυτηριαστεί από πληθώρα οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα ως αντιβαίνουσα στο διεθνές δίκαιο.

Ο εγκλωβισμός των αιτούντων άσυλο στα νησιά στη βάση ενός αμφιλεγόμενου από πολλές απόψεις περιορισμού διαμονής έχει πλέον ξεπεράσει τον ένα χρόνο και έχει δημιουργήσει εκρηκτικές καταστάσεις οι οποίες απειλούν και την συνοχή των τοπικών κοινωνιών. Ωστόσο όχι απλώς δεν διαφαίνεται καμία πρόθεση των αρμόδιων αρχών να αναθεωρήσουν την πολιτική αυτή, αλλά ήδη:

- έχουν αρχίσει να εφαρμόζονται πολιτικές οι οποίες θα μετατρέψουν τον εγκλωβισμό στα νησιά σε εγκλεισμό σε κέντρα κράτησης, μέχρις ότου επιτευχθεί ο στόχος της επανεισοχής στην –ασφαλή όπως υποστηρίζουν -Τουρκία
- έχει ανακοινωθεί από τις ευρωπαϊκές και τις ελληνικές αρχές σχέδιο υπαγωγής στη διαδικασία επανεισοχής και των μόνων ομάδων που είχαν εξαιρεθεί έως τώρα, δηλαδή των ευάλωτων ατόμων και των αιτούντων που δικαιούνται οικογενειακής επανένωσης

Διαπιστώσεις και συστάσεις

A. Διαπιστώσεις

Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου: Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου παρέμεινε προβληματική τόσο στα νησιά όσο και στην ενδοχώρα.

Ειδικότερα στα νησιά παρατηρήθηκαν πολύ σημαντικές καθυστερήσεις -έως και οκτώ μηνών- κατά την πλήρη καταγραφή καθώς και αυθαίρετη προτεραιοποίηση συγκεκριμένων εθνικοτήτων, που φαίνεται ότι εξυπηρετούσε την εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ημερομηνία άφιξης και εκδήλωσης βούλησης και σε πολλές περιπτώσεις οι ιδιαίτερες προσωπικές περιστάσεις και η ευαλωτότητα εκάστου/εκάστης πολίτη τρίτης χώρας.

Στην ενδοχώρα ήταν σχεδόν αδύνατη η αυτοπρόσωπη υποβολή αιτήματος ασύλου στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου ή τα Αυτοτελή Κλιμάκια. Οι αιτούντες, στην μεγάλη τους πλειοψηφία, παραπέμπονταν στην προβληματική διαδικασία υποβολής αιτήματος μέσω Skype, ενώ παράλληλα η επιλογή της διαδικασίας της προ-καταγραφής (αντί της άμεσης πλήρους καταγραφής) οδήγησε σε μεγάλες καθυστερήσεις έως και 10 μηνών στην πλήρη καταγραφή των αιτημάτων.

Επιβολή περιορισμού διαμονής στα νησιά: Στο πλαίσιο της εφαρμογής της πολιτικής που απορρέει από την Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας, οι αρχές της χώρας μας

έχουν ακολουθήσει την πρακτική της επιβολής στους αιτούντες άσυλο περιορισμού διαμονής στα νησιά.

Ο περιορισμός αυτός επιβάλλεται με βάση αποφάσεις της Ελληνικής Αστυνομίας οι οποίες στη συνέχεια γίνονται αποδεκτές από την Υπηρεσία Ασύλου. Ωστόσο η εν λόγω εμπλοκή της ΕΛ.ΑΣ στις υποθέσεις αυτές εγείρει ζητήματα αρμοδιότητας και νομιμότητας.

Επιπλέον η εφαρμογή του ανωτέρω μέτρου για διάστημα ενός έτους έχει προκαλέσει το φαινόμενο του παρατεταμένου εγκλωβισμού των αιτούντων άσυλο στα νησιά και μάλιστα σε συνθήκες που σε πολλές περιπτώσεις όχι απλώς δεν είναι αξιοπρεπείς αλλά –όπως δυστυχώς αποδείχθηκε με τραγικό τρόπο-θέτουν σε κίνδυνο την σωματική ακεραιότητα ή ακόμα και τη ζωή τους. Από αυτή την άποψη η εφαρμογή του εν λόγω περιορισμού αντιβαίνει ευθέως στην συνταγματική αρχή της αναλογικότητας.

Αυθαίρετη στέρηση του δικαιώματος υπαγωγής στη διαδικασία μετεγκατάστασης: Αιτούντες άσυλο οι οποίοι αποδεδειγμένα εισήλθαν στη χώρα προ της 20/3/2016, ημερομηνίας έναρξης εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, στερήθηκαν αυθαίρετα το δικαίωμα υπαγωγής στη διαδικασία της μετεγκατάστασης λόγω καθυστερημένης καταχώρησής τους στο σύστημα EURODAC και άρνησης των αστυνομικών αρχών να διορθώσουν την καταχώρηση αυτή.

Παροχή νομικής πληροφόρησης: Παρατηρείται έλλειμμα παροχής νομικής πληροφόρησης. Η ανεπάρκεια αυτή σε συνδυασμό με την πολυπλοκότητα των διαδικασιών οδηγεί τους αιτούντες άσυλο σε σύγχυση σε σχέση με τη διαδικασία που ακολουθείται και επιτείνει το άγχος τους. Το πρόβλημα αυτό είναι ιδιαίτερα οξύ στα νησιά.

Παροχή νομικής συνδρομής: Στον πρώτο βαθμό εξέτασης των αιτημάτων, παρατηρείται εξαιρετικά περιορισμένη παροχή νομικής συνδρομής και μόνο από

οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Αυτό είναι προβληματικό δεδομένης της βαρύτητας που έχει η πρωτοβάθμια διαδικασία στο ελληνικό σύστημα ασύλου, στο οποίο η διαδικασία στον β' βαθμό είναι πλέον κατά κανόνα έγγραφη.

Στον β' βαθμό, ναι μεν δεν έχει οργανωθεί ακόμα το κρατικό σύστημα δωρεάν νομικής αρωγής, ωστόσο το κενό αυτό καλύπτεται από πρόγραμμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε συνεργασία με τις οργανώσεις Μετάδραση και Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.

Εξυπηρέτηση αιτούντων άσυλο και συνηγόρων από την Υπηρεσία Ασύλου:

Παρά το γεγονός ότι συχνά οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας προσπαθούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες -και σε κάποιες περιπτώσεις υπό αντίξοες συνθήκες- σε γενικές γραμμές η εξυπηρέτηση των αιτούντων και των συνηγόρων παρουσιάζει προβλήματα. Αυτό οφείλεται σε ποικίλες αιτίες, όπως την πολυπλοκότητα των διαδικασιών, την συχνή αλλαγή των ακολουθούμενων πρακτικών, την έλλειψη προσωπικού, την ανεπαρκή εκπαίδευση του προσωπικού, τις οργανωτικές ανεπάρκειες. Τα προβλήματα είναι ακόμα εντονότερα στα νησιά καθώς πέραν των ανωτέρω έχει παρατηρηθεί ακόμα και διακοπή της λειτουργίας κάποιων γραφείων ασύλου λόγω των εντάσεων που σημειώνονται στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης.

Σημειώνουμε επίσης ως ιδιαίτερα προβληματικό το γεγονός ότι τόσο στα νησιά όσο και την ενδοχώρα η είσοδος στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου και τα Αυτοτελή Κλιμάκια ελέγχεται από ιδιωτικές εταιρείες φύλαξης και όχι από ειδικά εκπαιδευμένους υπαλλήλους της Υπηρεσίας Ασύλου οι οποίοι θα μπορούσαν να αξιολογήσουν την κάθε περίπτωση αιτούντος/αιτούσας που προσέρχεται σε αυτά.

Διαδικασία οικογενειακής επανένωσης: Παρά το γεγονός ότι η ταχεία διεκπεραίωση των υποθέσεων οικογενειακής επανένωσης βάσει του Κανονισμού 604/2013 (Δουβλίνο III) θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναχώρηση των αιτούντων στο αρμόδιο για την εξέταση της αίτησής τους κράτος-μέλος σε διάστημα λίγων μηνών και

συνακόλουθα στην εκτόνωση της πίεσης στις συνθήκες υποδοχής, αυτό δεν αποτέλεσε προτεραιότητα για την πολιτεία.

Παρατηρήθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις στην καταγραφή των αιτούντων άσυλο, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση υπαγωγής τους στη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης.

Επιπλέον η Υπηρεσία Ασύλου εξαντλεί τα χρονικά όρια του Κανονισμού κατά την διεκπεραίωση της διαδικασίας οικογενειακής επανένωσης.

Πρωτοβάθμια διαδικασία ασύλου: Η Υπηρεσία Ασύλου δεν έχει κατορθώσει να διασφαλίσει ένα ενιαίο ικανοποιητικό επίπεδο εξέτασης των αιτημάτων με αποτέλεσμα να παρατηρούνται μεγάλες αποκλίσεις στην ποιότητα των συνεντεύξεων και των αποφάσεων.

Η εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας είχε ως αποτέλεσμα η διαδικασία ασύλου στα νησιά να περιοριστεί σε μεγάλο βαθμό στην κρίση επί του παραδεκτού με βάση το αν η Τουρκία αποτελεί ασφαλή χώρα, πράγμα το οποίο κρίθηκε ότι ίσχυε για περίπου τα 2/3 των υποθέσεων που εξετάστηκαν. Ενδεικτικό για την ποιότητα της διαδικασίας και την ορθότητα των αποφάσεων αυτών είναι το γεγονός ότι οι Επιτροπές Προσφυγών του π.δ. 114/2010 ανέτρεψαν τη συντριπτική πλειοψηφία των αποφάσεων που τέθηκαν υπόψιν τους.

Στην διαδικασία αυτή ενεπλάκη και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό και προσωπικό του ΕΑΣΟ το οποίο διεξάγει συνεντεύξεις και εισηγείται στην Υπηρεσία Ασύλου. Η εμπλοκή αυτή εγείρει ζητήματα υπέρβασης των αρμοδιοτήτων της υπηρεσίας αυτής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αυτές αποτυπώνονται στον ισχύοντα Κανονισμό της.

Δευτεροβάθμια διαδικασία ασύλου: Η υιοθέτηση της έγγραφης διαδικασίας στον β' βαθμό με ολοένα και περιοριζόμενη τη δυνατότητα διενέργειας προσωπικής συνέντευξης δεν παρέχει εχέγγυα μιας εμπειριστωμένης αξιολόγησης. Η άποψη αυτή

ενισχύεται περαιτέρω αν ληφθούν υπόψιν τα ζητήματα ποιότητας της πρωτοβάθμιας διαδικασίας τα οποία παραθέσαμε ανωτέρω.

Παράλληλα οι διαδοχικές και αλληπάλληλες αλλαγές που συντελέστηκαν στο νομικό πλαίσιο και την λειτουργία των επιτροπών της Αρχής Προσφυγών από τον Σεπτέμβριο του 2015 μέχρι σήμερα (ορισμένες εκ των οποίων μάλιστα έχουν προσβληθεί στο ΣτΕ ως αντισυνταγματικές) είχαν ως αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλες περιόδοι κατά τις οποίες οι επιτροπές αυτές είτε δεν λειτουργούσαν καθόλου είτε υπολειπορούσαν. Η κατάσταση αυτή είχε σοβαρές επιπτώσεις στους αιτούντες άσυλο που είχαν υποβάλει προσφυγές, χιλιάδες εκ των οποίων παραμένουν σε εκκρεμότητα.

B. Συστάσεις

Προς το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής:

- Αναθεώρηση του νομικού πλαισίου που επιτρέπει την εμπλοκή προσωπικού του EASO στην διαδικασία εξέτασης αιτημάτων ασύλου.
- Καθιέρωση συστήματος δωρεάν νομικής συνδρομής στον α' βαθμό και ταχεία ολοκλήρωση του συστήματος δωρεάν νομικής συνδρομής στον β' βαθμό
- Επαναφορά της διεξαγωγής προσωπικής συνέντευξης στον β' βαθμό εξέτασης
- Σύσταση δευτεροβάθμιων επιτροπών της Αρχής Προσφυγών κατά το πρότυπο του π.δ. 114/2010 το οποίο έχει κατά γενική ομολογία αποδειχθεί επιτυχημένο

Υπηρεσία Ασύλου

- Κατοχύρωση απρόσκοπτης πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου με αυτοπρόσωπη εμφάνιση στις αρμόδιες υπηρεσίες
- Άρση του περιορισμού διαμονής στα νησιά

- Απόδοση του δικαιώματος υπαγωγής στη διαδικασία μετεγκατάστασης σε όλους όσους το δικαιούνται
- Εξασφάλιση νομικής πληροφόρησης σε όλα τα στάδια της διαδικασίας
- Λήψη μέτρων για την καλύτερη εξυπηρέτηση αιτούντων άσυλο και συνηγόρων
- Έλεγχος της εισόδου των αιτούντων άσυλο στα Γραφεία Ασύλου από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό της Υπηρεσίας και όχι από ιδιωτικούς αστυνομικούς
- Ταχεία διεκπεραίωση των υποθέσεων οικογενειακής επανένωσης
- Βελτίωση της ποιότητας συνεντεύξεων και αποφάσεων
- Δίκαιη και αποτελεσματική εξέταση των αιτήσεων ασύλου με μόνο γνώμονα την σταθερή προσήλωση στο διεθνές, ενωσιακό και εθνικό δίκαιο

Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης

- Παραπομπή όσων έχουν εκφράσει βούληση ασύλου στην Υπηρεσία Ασύλου σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ν. 4375/16

Προς το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη

Ελληνική Αστυνομία

- Ανάκληση των αποφάσεων απέλασης και επιβολής περιορισμού διαμονής στα νησιά για τους αιτούντες άσυλο και ανάκληση των αποφάσεων απέλασης για όσους δεν έχουν ζητήσει άσυλο αλλά εμπίπτουν στο άρθρο 78^A του ν. 3386/2005
- Διόρθωση των εσφαλμένων καταχωρήσεων στο σύστημα EURODAC

Προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO)

- Υποβοήθηση των εθνικών αρχών στο πλαίσιο που θέτει ο οικείος Κανονισμός της Ε.Ε.

Δραστηριότητες του προγράμματος για την συλλογή στοιχείων

Η παρούσα έκθεση βασίζεται σε στοιχεία τα οποία αντλήσαμε από:

- Διερεύνηση υποθέσεων αιτούντων άσυλο σε Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου και Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου σε όλη τη χώρα¹
- Διενέργεια συνεντεύξεων με:
  - αιτούντες άσυλο
  - εκπροσώπους οργανώσεων που παρέχουν νομική (Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, PROASYL, PRAKSIS, Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες Δανίας, Advocates Abroad) και άλλη συνδρομή (ΑΜΚΕ «Αλληλεγγύη Λέσβου»-πρώην ΠΙΚΠΑ, Νορβηγική εθελοντική οργάνωση –Drop in the Ocean)
  - εκπροσώπους τοπικών οργανώσεων αλληλεγγύης στους πρόσφυγες(Αλληλεγγύη-Κως, Κίνηση Υπεράσπισης Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών-Πάτρα, Κίνηση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα-Αλληλεγγύη στους Πρόσφυγες-Σάμος, Παιδαγωγοί της Αλληλεγγύης-Θεσσαλονίκη)
  - εκπροσώπους της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Κω, Ρόδο, Χίο και Λέσβο)
    - Συνάντηση με τον Κύκλο Δικαιωμάτων του Συνηγόρου του Πολίτη
    - Συμμετοχή σε συναντήσεις Ομάδων Εργασίας της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

¹Στις υποθέσεις αυτές συγκαταλέγονται και ορισμένες από τις οποίες η οργάνωσή μας χειρίστηκε στο πλαίσιο προγραμμάτων παροχής νομικής υποστήριξης σε αιτούντες άσυλο τα οποία υλοποιήθηκαν με την υποστήριξη του Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες της Δανίας.

- Δημοσιευμένα στοιχεία (εκθέσεις, στατιστικά στοιχεία, ανακοινώσεις, δημοσιεύματα)
- Παρακολούθηση εκδηλώσεων

Θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι κατά την έναρξη του προγράμματος απευθυνθήκαμε εγγράφως στην Υπηρεσία Ασύλου προκειμένου να διενεργήσουμε συνεντεύξεις με τους/τις υπαλλήλους που προΐστανται των Περιφερειακών Γραφείων Ασύλου και των Αυτοτελών Κλιμακίων Ασύλου. Στο αίτημά μας αυτό η Υπηρεσία απάντησε ως εξής:

«Η υπηρεσία μας δέχεται καθημερινά δεκάδες επισκέψεις από ερευνητές, αξιολογητές, διεθνείς φορείς, εκπροσώπους κυβερνήσεων κ.λ.π. Αυτό δημιουργεί τεράστιο επιπλέον φόρτο για την υπηρεσία μας, ο οποίος εδώ και πολλούς μήνες έχει καταστεί μη διαχειρίσιμος. Επειδή κρίνουμε ότι προς το συμφέρον των εξυπηρετούμενων αιτούντων και προσφύγων είναι να επικεντρωθούν όλες μας οι δυνάμεις στη διεκπεραίωση των αιτημάτων τους, δεν θα μπορέσουμε να συνεισφέρουμε στην έρευνά σας».

Στη συνέχεια την 20/10/2016 ζητήσαμε εγγράφως από την Υπηρεσία να μας παράσχει αναλυτικά στατιστικά στοιχεία, στο βαθμό που δεν εξειδικεύονταν στα δημοσιευμένα στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας και ως εκ τούτου δεν παρείχαν επαρκή πληροφόρηση. Ως παράδειγμα αναφέρουμε ότι στα στατιστικά στοιχεία που αναρτούσε τότε η Υπηρεσία στην ιστοσελίδα της περιελάμβανε στην ίδια στήλη υποθέσεις απαραδέκτου, πράξεις διακοπής και παραιτήσεις από αίτημα ασύλου, με αποτέλεσμα να μην είναι σαφή τα αριθμητικά στοιχεία της κάθε κατηγορίας².

²Στα πλέον πρόσφατα στοιχεία που έχει αναρτήσει η Υπηρεσία (15/3/2017) συνεχίζει να μην παρέχει σαφή αριθμητικά στοιχεία ως προς τις υποθέσεις απαραδέκτου, αφού στην ίδια στήλη συμπεριλαμβάνει τις αποφάσεις απαραδέκτου (α) επί των μεταγενέστερων αιτήσεων, (β) λόγω αποδοχής από άλλο Κ-Μ (Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης-Κανονισμός Δουβλίνου), (γ) λόγω επιστροφής σε Ασφαλή Τρίτη Χώρα (Διαδικασίες Επανεισδοχής)

Ωστόσο η Υπηρεσία δεν μας χορήγησε τα στοιχεία αυτά και την 23/3/2017 επανήλθαμε ζητώντας εκ νέου να μας χορηγηθούν τα στοιχεία. Η Υπηρεσία Ασύλου μας απάντησε ως εξής:

"Ελπίζουμε η πληθώρα στατιστικών στοιχείων που έχουμε αναρτήσει στην ιστοσελίδα μας καθώς και λοιπών πληροφοριών, να καλύπτει τις ανάγκες σας σε ενημέρωση. Η Υπηρεσία μας καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια να ανταποκρίνεται στο πλήθος και το εύρος αιτημάτων για στατιστικά δεδομένα, χωρίς αυτό να είναι σε κάθε περίπτωση εφικτό. Προτεραιότητα δίνεται πάντα στις αναφορές που εκ του νόμου υπάρχει υποχρέωση να δίνονται (προς ΕΛΣΤΑΤ, ΕΑΣΟ, Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, FRA, Όργανα του ΟΗΕ, Συμβούλιο της Ευρώπης, βουλευτές, συναρμόδιες υπηρεσίες κλπ)".

Αναλυτική παράθεση ευρημάτων

1. Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου

α. σχετικές διατάξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 36 (Άρθρο 6 και 7 Οδηγίας 2013/32/Ε.Ε. του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου "Σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για την χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας") του νόμου 4375/2016: *"1.α. Κάθε αλλοδαπός ή ανιθαγενής έχει δικαίωμα υποβολής αίτησης διεθνούς προστασίας. Η αίτηση υποβάλλεται ενώπιον των Αρχών Παραλαβής, οι οποίες διενεργούν αμέσως πλήρη καταγραφή της.*

*1 β. "Σε περίπτωση που, για οποιονδήποτε λόγο, δεν είναι δυνατή η πλήρης καταγραφή, σύμφωνα με το στοιχείο α', μετά από απόφαση του Διευθυντή της Υπηρεσίας Ασύλου, οι Αρχές Παραλαβής μπορούν να προβαίνουν, **το αργότερο εντός τριών (3) εργάσιμων ημερών από την υποβολή της αίτησης**, σε απλή καταγραφή των ελάχιστων απαραίτητων στοιχείων και στη συνέχεια να προβαίνουν στην πλήρη καταγραφή του στοιχείου α' μόλις αυτό καταστεί δυνατό και κατά προτεραιότητα. **γ. Η αίτηση διεθνούς προστασίας θεωρείται κατατεθειμένη από την ημερομηνία της πλήρους καταγραφής**, σύμφωνα με το στοιχείο α', από την οποία αρχίζουν οι σχετικές προθεσμίες για την εξέτασή της σύμφωνα με το άρθρο 51 του παρόντος. Σε περίπτωση που αλλοδαπός ή ανιθαγενής, ο οποίος έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας, δεν εμφανιστεί για την καταγραφή της, κατά την ορισθείσα ημερομηνία ή παρότι έχει κληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος, η υπόθεση τίθεται στο αρχείο με απόφαση του Προϊσταμένου του αρμόδιου Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου.*

2. Οι αρμόδιες Αρχές Παραλαβής διασφαλίζουν την άσκηση του δικαιώματος κατάθεσης αίτησης διεθνούς προστασίας, υπό την προϋπόθεση ότι ο αιτών θα παρουσιασθεί αυτοπροσώπως ενώπιόν τους, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 42 παράγραφος 1 (α).

5. Όταν μεγάλος αριθμός ταυτόχρονων αιτήσεων διεθνούς προστασίας καθιστά πολύ δύσκολη στην πράξη την καταγραφή που προβλέπεται στην παράγραφο 1 ή την παράγραφο 3, η καταγραφή της αίτησης μπορεί να πραγματοποιηθεί εντός προθεσμίας δέκα (10) εργάσιμων ημερών"

β. διαπιστώσεις

Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου παρέμεινε προβληματική τόσο στα νησιά όσο και στην ενδοχώρα. Ειδικότερα στα νησιά παρατηρήθηκε μεγάλη καθυστέρηση στην πλήρη καταγραφή των αιτημάτων ασύλου. Στην ενδοχώρα ήταν σχεδόν αδύνατη η αυτοπρόσωπη υποβολή αιτήματος ασύλου στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου ή τα Αυτοτελή Κλιμάκια, ενώ παράλληλα η επιλογή της διαδικασίας της προκαταγραφής οδήγησε σε μεγάλες καθυστερήσεις έως και 10 μηνών στην πλήρη καταγραφή των αιτημάτων.

Όπως αναφέρει η **Υπάτη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες** στις πρόσφατες συστάσεις της προς την Ελλάδα³:

"Εξι μήνες μετά από την άφιξή τους στα ελληνικά νησιά, πολλοί αιτούντες άσυλο αναμένουν ακόμη την πλήρη καταγραφή και εξέταση των αιτημάτων ασύλου τους. Οι πρακτικές διακρίσεων που καθυστερούν την καταγραφή των αιτημάτων κάποιων εθνικοτήτων (όπως των Αφγανών και των Ιρακινών) δεν συνάδουν με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ελλάδας. Στην ενδοχώρα, οι πρωτοβάθμιες αποφάσεις για όσους προ-καταγράφηκαν κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 2016 θα χρειασθούν περίπου δύο χρόνια. Είναι ανάγκη να αντιμετωπισθεί η αδυναμία πλήρους εξέτασης των αιτημάτων ασύλου σε ένα λογικό χρονικό πλαίσιο, διότι συντελεί άμεσα σε σημαντικές

³Συστάσεις της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες προς την Ελλάδα για το έτος 2017 Φεβρουάριος 2017, http://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/Extras/ITB/2015/News_Story/PI/27-03-2017/UNHCR_Recommendations_Greece_March2017_GR_1_.pdf

εντάσεις σε πολλούς χώρους φιλοξενίας αιτούντων άσυλο, οδηγεί σε περαιτέρω μετακινήσεις και εμποδίζει τυχόν προσπάθειες για την εφαρμογή λύσεων".

β.1 Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου στα νησιά

Αν εξαιρέσουμε την καθυστέρηση που παρατηρήθηκε τους δύο πρώτους μήνες μετά την έναρξη υλοποίησης της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, σε γενικές γραμμές η καταγραφή της δήλωσης βούλησης κατά τις διαδικασίες πρώτης υποδοχής πραγματοποιείται σε διάστημα λίγων ημερών. Ωστόσο παρατηρήθηκαν κατά την περίοδο των επισκέψεών μας στα νησιά πολύ σημαντικές καθυστερήσεις -έως και οκτώ μηνών- κατά την πλήρη καταγραφή, καθώς και αυθαίρετη προτεραιοποίηση συγκεκριμένων εθνικοτήτων, που φαίνεται ότι εξυπηρετούσε την εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, χωρίς να λαμβάνονται υπ'όψιν η ημερομηνία άφιξης και εκδήλωσης βούλησης και σε πολλές περιπτώσεις οι ιδιαίτερες προσωπικές περιστάσεις και η ευαλωτότητα εκάστου πολίτη τρίτης χώρας.

Ειδικότερα παρατηρήθηκε ότι στα περισσότερα νησιά προτεραιοποιήθηκε η καταγραφή και η εξέταση των αιτήσεων ασύλου υπηκόων Συρίας και αιτούντων που προέρχονται από χώρες με χαμηλά ποσοστά αναγνώρισης.

Σημειώνουμε ότι μέσα στο 2017 η Υπηρεσία Ασύλου άρχισε να κινείται και προς την κατεύθυνση της ολοκλήρωσης της καταγραφής και της εξέτασης των αιτημάτων και των υπόλοιπων εθνικοτήτων.

Παραθέτουμε τα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα που διενεργήσαμε στα τέλη του 2016.

Σύμφωνα με την [Ελένη Βεληβασάκη δικηγόρο του προγράμματος RSPA \(Refugee Support Programme Aegean\) της οργάνωσης Proasyl:](#)

"Μέχρι τα μέσα του φθινοπώρου του 2016 δεν υπήρχε καν πρόσβαση στη διαδικασία για ένα μεγάλο αριθμό αιτούντων άσυλο και αυτό ισχύει μέχρι σήμερα. Υπάρχουν άτομα που βρίσκονται επτά και πλέον μήνες στο νησί {Λέσβο}και δεν έχουν καταγραφεί. Μετά την έναρξη εφαρμογής του σχεδίου δράσης που ακολούθησε την Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας καταγράφονταν μόνο Σύροι, χωρίς να γίνεται καμία προτεραιοποίηση βάσει των κριτηρίων ευαλωτότητας που προβλέπει ο νόμος. Υπάρχουν υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης που δεν έχουν καταγραφεί εδώ και τέσσερις μήνες. (...)Μέχρι τις αρχές του καλοκαιριού, ελάχιστες ευάλωτες περιπτώσεις μη-Σύρων μπόρεσαν να καταγραφούν. (...)Είναι κόσμος που περιμένει για καταγραφή από τον Απρίλιο. Ζευγάρι Αφγανών και μάλιστα με προβλήματα υγείας που έφτασαν στην Ελλάδα αρχές Απριλίου, υπήχθησαν στις διαδικασίες πρώτης υποδοχής στα τέλη Μαΐου και ακόμα δεν έχουν καταγραφεί".⁴

Η Νατάσα Στραχίνη, δικηγόρος του προγράμματος Refugee Support Programme Aegean (RSPA) της οργάνωσης Proasyl⁵, μας ανέφερε μια υπόθεση που χειρίστηκε στη Χίο και η οποία αφορούσε Αφγανή γυναίκα, η οποία είχε ξεφύγει από αναγκαστικό γάμο. Έφτασε στην Ελλάδα τέλη Μαρτίου 2016, εξέφρασε τη βούλησή της να καταθέσει αίτηση ασύλου αρχές Απριλίου και τελικά καταγράφηκε τέλη Σεπτεμβρίου μετά από μεγάλη πίεση και η συνέντευξή της, ενώ αρχικά προγραμματίστηκε μέσα στον Οκτώβριο, αναβλήθηκε.

Η Δήμητρα Ιππειώτη, νοσηλεύτρια, στη δομή φιλοξενίας των πρώην παιδικών κατασκηνώσεων ΠΙΚΠΑ της Λέσβου, που διαχειρίζεται η ΑΜΚΕ «Αλληλεγγύη Λέσβου»⁶ μας ανέφερε την περίπτωση Σύριας παντρεμένης με Παλαιστίνιο, η οποία αν και έγκυος περίμενε έξι μήνες για να καταγραφεί. Συγκεκριμένα ήλθε στη χώρα τέλη

⁴ Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε με την Ελένη Βεληβασάκη δικηγόρο του προγράμματος RSPA (Refugee Support Programme Aegean) της οργάνωσης Proasyl την 1/12/2016 στη Μυτιλήνη

⁵ Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε με τη Νατάσα Στραχίνη δικηγόρο του προγράμματος Refugee Support Programme Aegean (RSPA) της οργάνωσης Proasyl την 4/11/2016 στη Χίο

⁶ Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε με τη Δήμητρα Ιππειώτη, νοσηλεύτρια, στη δομή φιλοξενίας των πρώην παιδικών κατασκηνώσεων ΠΙΚΠΑ της Λέσβου, που διαχειρίζεται η ΑΜΚΕ «Αλληλεγγύη Λέσβου» την 30/11/2016 στη Μυτιλήνη

Μαρτίου, καταγράφηκε τέλη Οκτωβρίου και έλαβε το ειδικό δελτίο τέλη Νοεμβρίου. *Απευθυνόμασταν στην Υπηρεσία Ασύλου και απαντούσαν «δεν εξετάζουμε Παλαιστίνιους, εντολή των κεντρικών».*

Σε υπόθεση που χειρίστηκε η οργάνωσή μας, μία μονογονεϊκή οικογένεια, αποτελούμενη από μία υπήκοο Αφγανιστάν και τα τέσσερα ανήλικα τέκνα της, έφθασε στη Λέσβο στα τέλη Αυγούστου του 2016. Μολονότι είχε εκφράσει δήλωση βούλησης και είχαμε επανειλημμένα απευθυνθεί εγγράφως στην υπηρεσία για την καταγραφή της ήδη από τα μέσα Οκτωβρίου, μέχρι την 1/12/2016 που επισκεφθήκαμε το Π.Γ.Α. Λέσβου δεν είχε πραγματοποιηθεί η καταγραφή της. Κατά την ως άνω ημερομηνία, μας δόθηκε ημερομηνία καταγραφής της λίγες μέρες αργότερα.

Πέραν της ανωτέρω δυσχέρειας πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου η ακολουθούμενη πρακτική προκάλεσε και άλλα συνακόλουθα προβλήματα, όπως εντάσεις μεταξύ των πολιτών τρίτων χωρών λόγω της διακριτικής μεταχείρισης βάσει εθνικότητας, δυσχέρειες στην πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στην αγορά εργασίας και στην εκπαίδευση και εγκλωβισμό των αφιχθέντων στα νησιά σε συνθήκες που όχι μόνο δεν συνιστούν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις θέτουν σε κίνδυνο ακόμα και τη ζωή και τη σωματική τους ακεραιότητα και τους προκαλούν αισθήματα απόγνωσης.

Η [Ina Sohus-Συντονίστρια των Εθελοντών της Νορβηγικής Οργάνωσης, Drop in the Ocean](#)⁷ στον καταυλισμό της Σούδας της Χίου, αναφέρει χαρακτηριστικά:

"Είναι κάποιοι Σύροι που ήρθαν πριν από ένα μήνα στη Χίο και ήδη καταγράφηκαν, ενώ υπάρχουν οικογένειες από το Αφγανιστάν που περιμένουν από το Μάρτιο και ακόμα δεν έχουν καταγραφεί. Αυτό δημιουργεί προβλήματα μεταξύ τους και εντάσεις. Οι άνθρωποι εξωθούνται στα άκρα από τις συνθήκες, είναι απογοητευμένοι.

⁷Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε με την Ina Sohus, Συντονίστρια των Εθελοντών της Νορβηγικής Οργάνωσης, Drop in the Ocean, την 5/11/2016 στη Χίο

Δεν είναι δίκαιο που κάποιοι πρέπει να περιμένουν τόσους μήνες, ενώ άλλοι παρακάμπτουν τη σειρά. Οι ίδιοι οι πρόσφυγες θεωρούν ότι πρόκειται για μία ρατσιστική πρακτική".

Σύμφωνα με την **Δήμητρα Ιππειώτη**⁸: "Πολλοί άνθρωποι που κινδυνεύουν στη χώρα τους και θα μπορούσαν να πάρουν άσυλο, δεν αντέχουν άλλο. Λένε "θα γυρίσω πίσω και ας με σκοτώσουν". Δεν γίνεται κάτι συντονισμένα. Είναι λίγα άτομα στην υπηρεσία. Τους κρατάνε απελπισμένους οκτώ μήνες. Δεν μπορείς να κρατάς άπραγο έναν άνθρωπο χωρίς να κάνει τίποτα.

(...) Η γυναίκα πέθανε⁹ γιατί προσπαθούσε να καλύψει τις βασικές της ανάγκες. Στη Μόρια δεν έχουν θέρμανση. Η ομάδα διαχειρίστηκε όλα τα ναυάγια. Έχουμε ζήσει τόσους θανάτους, τόσες κηδείες, τόση δυστυχία. Φτάνουν εδώ και πεθαίνουν προσπαθώντας να μαγειρέψουν".

(...) Δεν μπορούν να βγάλουν ΑΜΚΑ. Δώσαμε 1200 ευρώ για εμβόλια γιατί τα παιδιά δεν έχουν ΑΜΚΑ. Για κάποιον που χρειάζεται ινσουλίνη το κόστος των φαρμάκων είναι 600 ευρώ. Αν δεν έχει ΑΜΚΑ πρέπει να πληρώσει. Αν δεν πάρει τα φάρμακα μπορεί να πάθει κετοξέωση και να χρειαστεί νοσηλεία σε Μονάδα Εντατικής Θεραπείας, που πέραν των άλλων θα έχει πολύ υψηλότερο κόστος."

Τέλος οι **Γιατροί χωρίς Σύνορα** στην έκθεσή τους που δημοσιεύτηκε το Μάρτιο του 2017¹⁰ επισημαίνουν σχετικά με τις επιπτώσεις των συνθηκών διαβίωσης στους πρόσφυγες ότι:

⁸ Συνέντευξη της 30/11/2016, βλ. ανωτ. υποσημείωση υπ'αρ. 6

⁹The Huffington Post, Σοβαρά επεισόδια στη Μόρια. Νεκροί μία 66χρονη και το 6 ετών εγγονάκι της, 25/11/2016, http://www.huffingtonpost.gr/2016/11/25/eidiseis-metanasteytiko-koinwnia-sovara-episodes-sth-moria_n_13211908.html

¹⁰Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Ένας χρόνος από τη συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας: αμφισβητώντας τα «εναλλακτικά στοιχεία» της Ε.Ε., Μάρτιος 2017. Ένας χρόνος από τη συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας: αμφισβητώντας τα «εναλλακτικά στοιχεία» της Ε.Ε., σελ. 13

"Οι συνθήκες διαβίωσης στους καταυλισμούς των νησιών εκτός από αφιλόξενες είναι και μη ασφαλείς. Από τον Απρίλιο του 2016, έναν μήνα μετά την υπογραφή της συμφωνίας Ε.Ε.- Τουρκίας, τα ΜΜΕ έχουν καταγράψει περίπου 100 σοβαρά περιστατικά ασφάλειας σε καταυλισμούς ανά την Ελλάδα, κάποια εκ των οποίων έχουν καταγραφεί στα νησιά. Στις συνεδρίες ψυχικής υγείας, οι ασθενείς των Γιατρών Χωρίς Σύνορα λένε ότι νιώθουν ανασφαλείς στα ελληνικά νησιά. Στη Λέσβο, ασθενείς μάς μίλησαν για ευρεία κατανάλωση αλκοόλ και χρήση ναρκωτικών ουσιών στον καταυλισμό της Μόριας, καθώς και για καθημερινά περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης και βίας. Τέτοιου είδους μέρη δεν είναι ασφαλή για κανέναν, πολύ περισσότερο για τα πιο ευάλωτα άτομα.

Οι ψυχολόγοι των Γιατρών Χωρίς Σύνορα διαπίστωσαν αύξηση του ποσοστού των ασθενών με συμπτώματα άγχους και κατάθλιψης κατά 150%, καθώς και τον τριπλασιασμό του ποσοστού των ασθενών με διαταραχή μετατραυματικού στρες, στη διάρκεια του τελευταίου χρόνου. Καταγράφεται επίσης, αύξηση των συμπτωμάτων ψύχωσης, και ταυτόχρονα οι ομάδες μας βλέπουν περισσότερους ασθενείς με σοβαρό τραύμα, περισσότερες περιπτώσεις αυτοτραυματισμού και περισσότερες απόπειρες αυτοκτονίας".

β.2 Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου στην ενδοχώρα

Στην ενδοχώρα, δυστυχώς παραμένουν τα μακροχρόνια προβλήματα που αφορούν την πρόσβαση στη διαδικασία. Η προβλεπόμενη από το νόμο δυνατότητα αυτοπρόσωπης υποβολής αιτήματος ασύλου, στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου είναι εξαιρετικά περιορισμένη, καθώς οι αιτούντες στη συντριπτική τους πλειοψηφία παραπέμπονται στην προβληματική διαδικασία μέσω Skype, την οποία η Υπηρεσία Ασύλου εγκαινίασε το 2015.

Παρόμοιο πρόβλημα αντιμετωπίζουν και τα ευάλωτα άτομα, ωστόσο η Υπηρεσία Ασύλου ακολουθεί στην περίπτωση αυτή μία ιδιαίτερη διαδικασία, με την οποία επιχειρεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα.

Σημειώνουμε ότι από την στιγμή που έκλεισαν τα βόρεια σύνορα της χώρας, αυξήθηκε γεωμετρικά ο αριθμός των ατόμων που επιθυμούσαν να υποβάλουν αίτημα ασύλου στην Ελλάδα. Η Υπηρεσία Ασύλου σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και το EASO προχώρησε τότε στην διαδικασία της προ-καταγραφής των αιτήσεων ασύλου (αντί της άμεσης πλήρους καταγραφής). Το αποτέλεσμα αυτής της επιλογής ήταν να προκληθούν πολύμηνες καθυστερήσεις στην πλήρη καταγραφή και κατ'επέκταση στην εξέταση των αιτήσεων ασύλου, οικογενειακής επανένωσης και μετεγκατάστασης.

Πρόσβαση στη διαδικασία μέσω των Περιφερειακών Γραφείων Ασύλου

6.2.1 Αδυναμία αυτοπρόσωπης υποβολής αιτήματος-Διαδικασία μέσω Skype

Η αυτοπρόσωπη υποβολή αιτήματος στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου είναι εξαιρετικά περιορισμένη, καθώς η Υπηρεσία Ασύλου παραπέμπει τους αιτούντες στη διαδικασία μέσω Skype. Ωστόσο η χρήση του Skype ως σχεδόν αποκλειστικού τρόπου πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου είναι αναποτελεσματική και ουσιαστικά στερεί από τους ενδιαφερόμενους το δικαίωμα πρόσβασης στο άσυλο

Πολλά από τα άτομα που απευθύνονται στην οργάνωσή μας παραπονούνται ότι προσπαθούν ανεπιτυχώς επί τρεις και τέσσερις μήνες να κλείσουν ραντεβού μέσω skype.

Παράλληλα, στην πρόσφατη Ετήσια Έκθεσή του για το 2016 ο **Συνήγορος του Πολίτη**¹¹ αναφέρει χαρακτηριστικά:

"Ο Συνήγορος έχει και προηγουμένως (Ετήσια Έκθεση 2015, σ. 37) κάνει εκτενή αναφορά στα προβλήματα πρόσβασης αποκλειστικά μέσω skype, όπου η πρακτική αυτή αξιολογείται ως περιοριστικό σύστημα που φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της καθολικής, συνεχούς και απρόσκοπτης πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου. Συνεπώς,

¹¹Συνήγορος του Πολίτη, Ετήσια Έκθεση για το έτος 2016, <https://www.synigoros.gr/resources/ee2016-04-prosfigiko.pdf>, σελ. 32

το πρόβλημα αυτό εντείνεται κατά το 2016 και ο Συνήγορος δέχεται πολλές αναφορές για αδυναμία πρόσβασης παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες σύνδεσης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη".

6.2.2 Πρόσβαση ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες:

Η Υπηρεσία Ασύλου ακολουθεί μία ιδιαίτερη διαδικασία για τις ευάλωτες περιπτώσεις. Το αρμόδιο τμήμα της Υπηρεσίας Ασύλου δέχεται παραπομπές από οργανώσεις και συνήθως ανταποκρίνεται σε διάστημα 15-30 ημερών. Επισημαίνουμε ως θετικό το γεγονός ότι γίνονται δεκτές από το Π.Γ.Α. Αττικής και ιατρικές βεβαιώσεις οργανώσεων, καθώς σε πολλές περιπτώσεις η πρόσβαση ή/και η εξυπηρέτηση ατόμων που δεν έχουν νομιμοποιητικά έγγραφα από τα δημόσια νοσοκομεία είναι εξαιρετικά δυσχερής.

Ωστόσο εάν κάποιο ευάλωτο άτομο παρουσιαστεί στην υπηρεσία για να καταγραφεί χωρίς παρέμβαση κάποιας οργάνωσης ή δικηγόρου, είναι δύσκολο να το επιτύχει. Όπως θα αναφερθεί και κατωτέρω [υπό 5.β] η είσοδος στην Υπηρεσία ελέγχεται από ιδιωτική εταιρεία φύλαξης και όχι από εξειδικευμένους υπαλλήλους του Περιφερειακού Γραφείου. Το δε ειδικό γραφείο της Υπηρεσίας Ασύλου που εξυπηρετεί αποκλειστικά ευάλωτα άτομα και βρίσκεται στο Κέντρο Αλληλεγγύης Αθήνας στο Σταθμό Λαρίσης (πρώην Φρουραρχείο), δεν είναι γνωστό στους αιτούντες, αλλά και δεν είναι προσβάσιμο σε άτομα με κινητικά προβλήματα, δεδομένου ότι το κτίριο δεν έχει ανελκυστήρα.

6.2.3 Διαδικασία προ-καταγραφής

Ήδη από τα τέλη του 2015 και με δεδομένα τα ανωτέρω προβλήματα πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, τα βόρεια σύνορα της χώρας έκλειναν σταδιακά για πολλές εθνικότητες προσφύγων, μέχρι που έκλεισαν για όλες τις εθνικότητες την 9/3/2016. Ως εκ τούτου χιλιάδες πρόσφυγες είχαν αρχίσει να εγκλωβίζονται στη χώρα χωρίς να έχουν πρόσβαση στο άσυλο.

Αφού μεσολάβησε ένα εξάμηνο, τον Ιούνιο του 2016 οι ελληνικές αρχές σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και το EASO προχώρησαν στη διαδικασία προ-καταγραφής για τους υπολογιζόμενους σε 49.000 περίπου πρόσφυγες που βρίσκονταν κατά την χρονική εκείνη περίοδο στην ηπειρωτική Ελλάδα.¹² Η ολοκλήρωση της διαδικασίας ανακοινώθηκε την 1/8/2016¹³. Βάσει του αρχικού σχεδιασμού της Υπηρεσίας, αναμενόταν ότι τον Απρίλιο του 2017 θα είχε ολοκληρωθεί η πλήρης καταγραφή του συνόλου των προ-καταγεγραμμένων. Τον Ιανουάριο του 2017, η Υπηρεσία Ασύλου ανακοίνωσε ότι λόγω επαναπρογραμματισμού όσων ραντεβού είχαν αρχικά προσδιοριστεί σε ημερομηνία μεταγενέστερης της 1ης Φεβρουαρίου, η πλήρης καταγραφή του συνόλου των ατόμων επρόκειτο να ολοκληρωθεί μέσα στο Φεβρουάριο¹⁴. Ωστόσο μέχρι τα τέλη Μαρτίου του 2017 δεν είχε ανακοινωθεί η ολοκλήρωση της διαδικασίας.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η επιλογή της διαδικασίας της προ-καταγραφής είχε ως αποτέλεσμα περαιτέρω καθυστέρηση 10 μηνών για την έναρξη της διαδικασίας ασύλου (αφού αυτή εκκινεί με την πλήρη καταγραφή), την διεκπεραίωση των αιτημάτων μετεγκατάστασης και οικογενειακής επανένωσης και την επί της ουσίας εξέταση των αιτημάτων ασύλου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι άτομα που έφτασαν στην Ελλάδα ήδη από τον Ιανουάριο του 2016 θα μπορούσαν σε διάστημα έως ένδεκα μηνών από την υποβολή αίτησης οικογενειακής επανένωσης, βάσει των προθεσμιών που προβλέπονται στον Κανονισμό Δουβλίνο III, να έχουν ήδη μεταφερθεί στο υπεύθυνο για την εξέταση της

¹²Το από 8/6/2016 Κοινό Δελτίο Τύπου της Υπηρεσίας Ασύλου, Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και EASO

¹³Το από 1/8/2016 Κοινό Δελτίο Τύπου/Ανακοίνωσης της Υπηρεσίας Ασύλου, Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και EASO, "Ολοκληρώθηκε η ευρείας κλίμακας επιχείρηση προ-καταγραφής στην ηπειρωτική Ελλάδα <http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2016/08/GR-01.08.2016-Press-Release-end-pre-registration.pdf>

¹⁴Το από 21/1/2017 Δελτίο Τύπου της Υπηρεσίας Ασύλου με θέμα "Επίσπευση ολοκλήρωσης πλήρους καταγραφής 2.500 αιτούντων άσυλο"

αίτησής τους κράτος-μέλος. Αντ'αυτού αναγκάστηκαν να παραμείνουν στην Ελλάδα, χωρισμένα από τα μέλη της οικογένειάς τους, σε ιδιαίτερα επισφαλείς συνθήκες.

Όπως αναφέρεται και στην ετήσια έκθεση του **Συνηγόρου του Πολίτη** για το έτος 2016: ¹⁵ η"(...)προ-καταγραφή 25.692 ανθρώπων είχε ως αποτέλεσμα τη χορήγηση αντίστοιχης κάρτας διάρκειας ενός έτους, που αποτελεί νόμιμο τίτλο διαμονής στη χώρα, χωρίς ωστόσο αυτό να συνεπάγεται τα πλήρη δικαιώματα του αιτούντος άσυλο, με σοβαρή καθυστέρηση ειδικά για όσους επιθυμούν να ενταχθούν σε διαδικασίες οικογενειακής συνένωσης".

Επιπλέον, πρόβλημα δημιουργήθηκε με την πρακτική της μη αντικατάστασης των δελτίων απλής καταγραφής σε περίπτωση απώλειάς τους, όπως επισημάναμε σε σχετικό έγγραφό μας προς το Κινητό Κλιμάκιο Ασύλου Νοτίου Ελλάδος, το οποίο κοινοποιήθηκε στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Αττικής. Σε απάντηση του ως άνω εγγράφου, λάβαμε το από 04/08/2016 έγγραφο του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Αττικής, στο οποίο αναφέρεται ότι: «(..) σύμφωνα με τις οδηγίες της Υπηρεσίας Ασύλου δεν είναι δυνατή η αντικατάσταση του ειδικού δελτίου απλής καταγραφής σε περίπτωση που αυτό χαθεί ή κλαπεί. (...) Η μη κατοχή δελτίου δεν παρεμποδίζει με κανέναν τρόπο την πρόσβαση στο αρμόδιο Γραφείο ή Αυτοτελές Κλιμάκιο της Υπηρεσίας Ασύλου κατά την ημερομηνία πλήρους καταγραφής». Ωστόσο, κατά την ημερομηνία αυτή, όπως προκύπτει από το σχετικό ενημερωτικό έγγραφο της Υπηρεσίας Ασύλου, δεν πραγματοποιείται η πλήρης καταγραφή του αιτήματος, αλλά δίνεται νέο ραντεβού για καταγραφή σε μεταγενέστερη ημερομηνία¹⁶.

Από την απάντηση αυτή προκύπτει ότι η Υπηρεσία δεν λαμβάνει υπόψιν το γεγονός ότι σε μια τέτοια περίπτωση οι αιτούντες άσυλο μένουν χωρίς νομιμοποιητικό έγγραφο και ως εκ τούτου εκτίθενται σε κίνδυνο σύλληψης και επιπλέον στερούνται την

¹⁵Συνήγορος του Πολίτη, Ετήσια Έκθεση..., ό.π., σελ. 30

¹⁶ βλ. το δημοσιευθέν στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας Ασύλου έγγραφο με θέμα "Ερωτήσεις και απαντήσεις", Οκτώβριος 2016, http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2016/11/Qandanswers_ENG_OCT_V4a_-_25-10-2016-Greek_V2.pdf, σελ. 7, E21

πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε την υπόθεση ασυνόδευτου ανηλίκου, υπηκόου Αφγανιστάν, ο οποίος απώλεσε το δελτίο απλής καταγραφής (προ-καταγραφής) που εξεδόθη στα μέσα Ιουλίου του 2016, συνελήφθη στα τέλη Αυγούστου και μετέχθη στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής, όπου και κρατήθηκε ως ενήλικος για περισσότερο από ένα μήνα και χρειάστηκε η παρέμβασή μας για να αφεθεί ελεύθερος.

2. Επιβολή στους αιτούντες άσυλο περιορισμού διαμονής στα νησιά

Στο πλαίσιο της εφαρμογής της πολιτικής που απορρέει από την Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας, οι αρχές της χώρας μας έχουν ακολουθήσει την πρακτική της επιβολής στους αιτούντες άσυλο περιορισμού διαμονής στα νησιά. Η εφαρμογή του ανωτέρω μέτρου για διάστημα ενός έτους έχει προκαλέσει το φαινόμενο του παρατεταμένου εγκλωβισμού των αιτούντων άσυλο στα νησιά και μάλιστα σε συνθήκες που σε πολλές περιπτώσεις όχι απλώς δεν είναι αξιοπρεπείς αλλά –όπως δυστυχώς αποδείχθηκε με τραγικό τρόπο-θέτουν σε κίνδυνο την σωματική ακεραιότητα ή ακόμα και τη ζωή τους. Από αυτή την άποψη η εφαρμογή του εν λόγω περιορισμού αντιβαίνει ευθέως στην συνταγματική αρχή της αναλογικότητας.

Η κατάσταση αυτή έχει όμως επιπτώσεις και στις τοπικές κοινωνίες των νησιών και όπως σημειώνεται στο από 31/1/2017 δελτίο τύπου της Καμπάνιας για την Πρόσβαση στο Άσυλο¹⁷ "έχει ενισχύσει εντάσεις και παραγάγει φαινόμενα δυσανεξίας

¹⁷ Καμπάνια για την πρόσβαση στο άσυλο, Δελτίο Τύπου " Όχι άλλοι νεκροί πρόσφυγες-Άμεση μεταφορά των αιτούντων άσυλο από τα νησιά του Αιγαίου στην ενδοχώρα για δίκαιη επί της ουσίας εξέταση των αιτήσεών τους σε συνθήκες ελευθερίας και αξιοπρεπούς διαβίωσης", 31/1/2017, <http://aitima.gr/images/pdf/2017deltiogr.pdf>

στις τοπικές κοινωνίες, που μέχρι χθες ένοιωθαν αλληλέγγυες στους πρόσφυγες, εκθέτοντάς τες στην επιρροή της ρατσιστικής ρητορικής και των οπαδών της".

Στο ίδιο δελτίο τύπου επισημαίνεται επίσης ότι η πρακτική αυτή έχει παράλληλα "ευνοήσει τους μηχανισμούς παράνομης διακίνησης σε βάρος των προσφύγων και σε όφελος αυτών που τους εκμεταλλεύονται".

Ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός αιτούντων άσυλο χρησιμοποιεί παράνομα δίκτυα και εγκαταλείπει τα νησιά κατά παράβαση του περιορισμού διαμονής. Πέρα από το ζήτημα της εκμετάλλευσης των αιτούντων άσυλο από αυτά τα δίκτυα, το αποτέλεσμα είναι να εκδίδεται πράξη διακοπής της εξέτασης του αιτήματός τους, να βρίσκονται σε νομικό κενό ως προς την νομιμότητα της παραμονής τους στη χώρα και συχνά να συλλαμβάνονται από τις αστυνομικές αρχές οι οποίες μάλιστα τελευταία τους οδηγούν και στα δικαστήρια για παράβαση του άρθρου 182 του Ποινικού Κώδικα που αφορά την παραβίαση περιοριστικών όρων.

α. σχετικές διατάξεις (και ανάλυση)

Στο άρθρο 26 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 προβλέπεται ότι *"Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα θα επιφυλάσσει εις τους νομίμως διαμένοντα επί του εδάφους αυτής πρόσφυγας, το δικαίωμα τόσον εκλογής του τόπου διαμονής αυτών όσον και ελευθέρως κυκλοφορίας, υπό την επιφύλαξιν τυχόν υπάρξεως κανόνων εφαρμοζομένων, υπό τας ιδίας συνθήκας, εις αλλοδαπούς εν γένει"*, ενώ στο άρθρο 31 παρ. 2 ότι *"Αι Συμβαλλόμεναι Χώραι θα εφαρμόζουν επί των κινήσεων των προσφύγων τούτων μόνον τα απαραίτητα περιοριστικά μέτρα. Τα περιοριστικά μέτρα θα εφαρμόζονται μόνον μέχρις ότου ρυθμισθή το Καθεστώς των επί του εδάφους της χώρας της εισδοχής ευρισκομένων προσφύγων ή αποκτήσουν ούτοι άδειαν εισόδου εις ετέραν χώραν.*

Σύμφωνα με το άρθρο 7 της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 33/2013 για την Υποδοχή των Αιτούντων Άσυλο που αναφέρεται στην διαμονή και ελευθερία κυκλοφορίας των αιτούντων:

"1. Οι αιτούντες μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής ή στην περιοχή την οποία τους ορίζει αυτό το κράτος μέλος. Η οριζόμενη περιοχή δεν θίγει την αναπαλλοτρίωτη σφαίρα της ιδιωτικής ζωής και αφήνει αρκετά περιθώρια για την εξασφάλιση της πρόσβασης σε όλα τα πλεονεκτήματα στο πλαίσιο της παρούσας οδηγίας. 2. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν σχετικά με τη διαμονή του αιτούντος, για λόγους δημόσιου συμφέροντος, δημόσιας τάξης ή, όταν είναι αναγκαίο, για την ταχεία επεξεργασία και την αποτελεσματική παρακολούθηση της αίτησής του/της για παροχή διεθνούς προστασίας."

Στην παρ. 2 του άρθρου 83 του ν. 3386/2005, όπως τροποποιήθηκε δυνάμει του άρθρου 121 του Ν. 4249/2014, αναφέρεται ότι:

"Ο διοικητής της αστυνομικής ή λιμενικής αρχής, αφού συντάξει σχετική έκθεση σύλληψης, οδηγεί άμεσα και παραδίδει τον υπήκοο τρίτης χώρας στην αρμόδια διοικητική αρχή για τις διαδικασίες πρώτης υποδοχής, σύμφωνα με το ν. 3907/2011".

Στο άρθρο 9 παρ. 1 του Ν.4375/16 ορίζεται ότι:

"1. Σε διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης υποβάλλονται όλοι οι πολίτες τρίτων χωρών και οι ανιθαγενείς που εισέρχονται χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις στη χώρα. Οι διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης περιλαμβάνουν: α) την καταγραφή των προσωπικών στοιχείων τους και τη λήψη και καταχώριση των δακτυλικών αποτυπωμάτων όσων έχουν συμπληρώσει το 14ο έτος της ηλικίας τους, β) την εξακρίβωση της ταυτότητας και της ιθαγένειάς τους, γ) τον ιατρικό τους έλεγχο και την παροχή της τυχόν αναγκαίας περίθαλψης και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, δ) την ενημέρωσή τους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, ιδίως για τη διαδικασία υπαγωγής σε καθεστώς διεθνούς προστασίας και για τη διαδικασία υπαγωγής σε πρόγραμμα εθελούσιας επιστροφής, ε) τη μέριμνα για όσους ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, ώστε να υπαχθούν στην κατά περίπτωση προβλεπόμενη διαδικασία και να τους παρασχεθεί εξειδικευμένη φροντίδα και προστασία, στ) την παραπομπή για την εκκίνηση

της διαδικασίας υπαγωγής σε καθεστώς διεθνούς προστασίας για όσους επιθυμούν να υποβάλλουν σχετική αίτηση, ζ) την παραπομπή στις αρμόδιες υπηρεσίες για την υπαγωγή σε διαδικασίες επανεισδοχής ή επιστροφής ή απέλασης για όσους δεν υποβάλλουν ή για αυτούς των οποίων η αίτηση διεθνούς προστασίας απορρίπτεται κατά τη διάρκεια παραμονής τους στο Κ.Υ.Τ."

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του ν.4375/2016:

"7. Το κλιμάκιο ενημέρωσης του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης ενημερώνει τους πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, καθώς και για τις διαδικασίες υπαγωγής σε καθεστώς διεθνούς προστασίας και για τις διαδικασίες εθελούσιου επαναπατρισμού. Οι αιτούντες διεθνή προστασία παραπέμπονται στο κατά τόπο αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου, Κλιμάκιο του οποίου μπορεί να λειτουργεί στο Κέντρο. Σε κάθε στάδιο των διαδικασιών, η υποβολή αίτησης διεθνούς προστασίας υποχρεώνει στο διαχωρισμό του αιτούντος από τους υπόλοιπους που διαμένουν στο Κέντρο, εφόσον αυτό είναι εφικτό, και την ως άνω παραπομπή του σε κατάλληλες διαδικασίες ή/και δομές φιλοξενίας. Η παραλαβή των αιτήσεων και οι συνεντεύξεις των αιτούντων μπορούν να πραγματοποιούνται εντός των εγκαταστάσεων του Κέντρου, σε χώρο που να διασφαλίζεται η εμπιστευτικότητα. Οι αιτούντες διεθνή προστασία δύνανται να παραμένουν στις εγκαταστάσεις για όσο χρόνο διαρκεί η διαδικασία εξέτασης της αίτησης τους και για διάστημα μέχρι και εικοσιπέντε ημερών από την είσοδό τους στο Κέντρο. Αν μετά την παρέλευση του χρονικού αυτού διαστήματος δεν έχει περατωθεί η εξέταση της αίτησης, το αρμόδιο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου χορηγεί στον ενδιαφερόμενο, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Τρίτου Μέρους του παρόντος, δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία και αίρεται ο περιορισμός της ελευθερίας υπό την επιφύλαξη εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 46. Στη συνέχεια ο αιτών παραπέμπεται από την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας. Εφόσον η αίτηση και η τυχόν υποβληθείσα προσφυγή απορριφθούν, ενόσω ο αιτών παραμένει στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης, παραπέμπεται στην

αρμόδια αρχή για την υπαγωγή του σε διαδικασίες επιστροφής, επανεισοχής ή απέλασης.

10. Με την ολοκλήρωση των διαδικασιών υποδοχής και ταυτοποίησης, οι πολίτες τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς, οι οποίοι δεν εμπίπτουν στις διατάξεις περί χορήγησης διεθνούς προστασίας ή άλλης μορφής προστασίας, και οι οποίοι δεν έχουν τίτλο νόμιμης διαμονής στην Ελλάδα, με απόφαση του Διοικητή του Κέντρου παραπέμπονται στην αρμόδια αστυνομική αρχή για την υπαγωγή τους σε διαδικασίες απέλασης, επιστροφής ή επανεισοχής, κατά τις κείμενες διατάξεις."

Σύμφωνα με το άρθρο 34 του ν. 4375/2016:

δ. «αιτών διεθνή προστασία» ή «αιτών άσυλο» ή «αιτών» είναι ο αλλοδαπός ή ανιθαγενής, ο οποίος δηλώνει προφορικώς ή εγγράφως ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αρχής, στα σημεία εισόδου στην Ελληνική Επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητά άσυλο ή επικουρική προστασία.

Σύμφωνα με το άρθρο 41 παρ.1 περ. γγ του Ν.4375/2016

"Στο (ειδικό) δελτίο μπορεί να αναφέρεται περιορισμός της κυκλοφορίας των αιτούντων σε τμήμα της Ελληνικής Επικράτειας, μετά από απόφαση του Διευθυντή της Υπηρεσίας Ασύλου".

Σύμφωνα με σχετικές οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες¹⁸, σε κάθε περίπτωση πριν από οποιοδήποτε περιορισμό της ελευθερίας κυκλοφορίας των αιτούντων άσυλο, πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν "το γεγονός ότι οι αιτούντες άσυλο έχουν βιώσει συχνά τραυματικές εμπειρίες"¹⁹ και/ή εάν η κατάσταση

¹⁸Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Κατευθυντήριες Οδηγίες σχετικά με τα Εφαρμοστέα Κριτήρια και Πρότυπα που αφορούν την Κράτηση των Αιτούντων Άσυλο και Εναλλακτικά της Κράτησης Μέτρα, UNHCR, 2012

<http://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=51a48a5a4>

¹⁹UNHCR, Κατευθυντήριες Οδηγίες σχετικά με τα Εφαρμοστέα ....., ό.π., σελ. 12, παρ. 11

έχει ιδιαίτερες επιπτώσεις για τον ενδιαφερόμενο, συμπεριλαμβανομένης τυχόν σωματικής δυσφορίας ή ψυχικής οδύνης²⁰.

Δεδομένου ότι "τα θεμελιώδη δικαιώματα στην ελευθερία και την ασφάλεια του ατόμου, καθώς και στην ελεύθερη κυκλοφορία, κατοχυρώνονται σε όλα τα βασικά διεθνή και περιφερειακά κείμενα που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, και αποτελούν ουσιώδη συστατικά των νομικών συστημάτων που εμπεριέχονται στο κράτος δικαίου", ²¹ ο οποιοσδήποτε περιορισμός των δικαιωμάτων αυτών, πρέπει να επιβάλλεται μετά από στάθμιση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας του περιορισμού σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Η αρχή της αναλογικότητας κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 25 παρ. 2 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα του ατόμου πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και σέβονται την αρχή της αναλογικότητας.

β. Προβλήματα που γεννώνται από την εφαρμογή του περιορισμού διαμονής στα νησιά

Παρότι πρόκειται για άτομα που έχουν εκφράσει βούληση ασύλου κατά τις διαδικασίες πρώτης υποδοχής και άρα είναι αιτούντες άσυλο υπό την έννοια του άρθρου 34 του ν. 4375/16, την πρωτοβουλία για την επιβολή του περιορισμού δεν έχει αναλάβει η Υπηρεσία Ασύλου αλλά η Ελληνική Αστυνομία, η οποία -σύμφωνα με την σχετική της εγκύκλιο υπ'αρ. 1604/16/1195968 από 18/6/2016 ²² - αντιμετωπίζει τους εν λόγω

²⁰Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εγχειρίδιο σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία σε θέματα ασύλου, συνόρων και μετανάστευσης, 2014
http://fra.europa.eu/sites/default/files/handbook-law-asylum-migration-borders-2nded_el.pdf, σελ. 171-172

²¹UNHCR, Κατευθυντήριες Οδηγίες σχετικά με τα Εφαρμοστέα ....., ό.π., σελ. 13 παρ. 12

²² Διαθέσιμη στη διεύθυνση: <https://www.synigoros.gr/resources/docs/egkyklios-elas-ths-18-6-2016.pdf>

αιτούντες άσυλο ως κρατούμενους στους οποίους επιβάλλονται εναλλακτικά της κράτησης μέτρα!

Ειδικότερα, για όσους έχουν εκφράσει βούληση ασύλου η ΕΛ.ΑΣ εκδίδει αποφάσεις απέλασης βάσει διαδικασίας επανεισδοχής και στη συνέχεια αναστολής της απέλασης με ταυτόχρονη επιβολή περιορισμού διαμονής στα νησιά.

Ωστόσο, από το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά τις διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης των αιτούντων άσυλο (άρθρο 14 ν. 4375/16) δεν προκύπτει το νομικό έρεισμα της εμπλοκής της ΕΛ.ΑΣ στις υποθέσεις αυτές. Εφόσον πρόκειται για άτομα που υπόκεινται σε διαδικασίες πρώτης υποδοχής και έχουν εκφράσει βούληση ασύλου το Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης οφείλει να παραπέμψει τα άτομα αυτά στην Υπηρεσία Ασύλου. Παρ'όλα αυτά έπεσε στην αντίληψή μας περίπτωση κατά την οποία Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης εξέδωσε απόφαση παραπομπής στην ΕΛ.ΑΣ ως αρμόδιας υπηρεσίας για άτομο που είχε εκφράσει βούληση ασύλου (βλ. παρακάτω ενδεικτικές υποθέσεις).

Αλλά και πέραν αυτού από τον ν. 3386/2005 και ειδικότερα από το άρθρο 78^Α προκύπτει ότι στην περίπτωση που ενδεχόμενη απέλαση προσκρούει στην αρχή της μη επαναπροώθησης οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές οφείλουν να μην εκδώσουν απόφαση απέλασης αλλά να χορηγήσουν βεβαίωση περί μη απομάκρυνσης. Είναι προφανές δε ότι για το μεγαλύτερο μέρος των εισερχομένων στα νησιά ενδεχόμενη απέλαση προσκρούει στην αρχή της μη επαναπροώθησης. Για αυτό το λόγο άλλωστε οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές μέχρι και τις 19/3/2016 εξέδιδαν βεβαιώσεις περί μη απομάκρυνσης βασιζόμενες ακριβώς στο άρθρο 78^Α.

Η Υπηρεσία Ασύλου από την πλευρά της φαίνεται να αποδέχεται τον περιορισμό που έχει επιβάλει η Ελληνική Αστυνομία και τον αναγράφει στα ειδικά δελτία των αιτούντων άσυλο.

Με αφορμή συγκεκριμένη υπόθεση αιτούντα άσυλο, ρωτήσαμε την Υπηρεσία Ασύλου αν έχει εκδοθεί η προβλεπόμενη από το άρθρο 41 του ν. 4375/16 απόφαση της Διευθύντριας της Υπηρεσίας Ασύλου και λάβαμε την (υπ'αρ. πρωτ. 5776/30-3-2017) ακόλουθη απάντηση από το Νομικό Τμήμα της Υπηρεσίας:

"Σε απάντηση της σχετικής επιστολής σας, σας γνωρίζουμε ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 41 παρ. 1 στοιχείο δ (γγ) του ν. 4375/2016 σε συνδυασμό με τις διατάξεις της οικ./8097/25.5.2016 (ΦΕΚ 1542/Β') Απόφασης της Διευθύντριας της Υπηρεσίας Ασύλου «Διάρκεια ισχύος δελτίων αιτούντων διεθνή προστασία», στο δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία μπορεί να επιβάλλεται περιορισμός κυκλοφορίας σε τμήμα της Ελληνικής Επικράτειας. Συγκεκριμένα στην ανωτέρω απόφαση προβλέπεται ότι «4. Στις περιπτώσεις που η Ελληνική Αστυνομία έχει επιβάλλει σε αιτούντα διεθνή προστασία υποχρέωση παραμονής σε ορισμένο τμήμα της Ελληνικής Επικράτειας, ως εναλλακτικό μέτρο της κράτησης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 22 του Ν. 3907/2011, ο αντίστοιχος περιορισμός της κυκλοφορίας τίθεται και στο χορηγούμενο δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία. Στις περιπτώσεις ανάκλησης του ανωτέρω εναλλακτικού της κράτησης μέτρου μπορεί να αίρεται και ο περιορισμός της κυκλοφορίας». Ο προαναφερόμενος περιορισμός κυκλοφορίας αποσκοπεί στην αποτελεσματική και πρόσφορη εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας και τη διαχείριση και ορθολογική κατανομή του πληθυσμού των αιτούντων διεθνή προστασία στην επικράτεια και των αιτήσεων στις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες Ασύλου".

Από την απάντηση αυτή προκύπτει ότι η Υπηρεσία Ασύλου:

- αποδέχεται πλήρως την αντιμετώπιση των αιτούντων άσυλο που βρίσκονται στα νησιά ως κρατούμενων στους οποίους επιβάλλονται εναλλακτικά της κράτησης μέτρα (βλ και παρακάτω ενδεικτική υπόθεση)
- υποστηρίζει-ένα χρόνο μετά την επιβολή του περιορισμού και τον συνακόλουθο εγκλωβισμό των αιτούντων άσυλο στα νησιά με τις ολέθριες επιπτώσεις που είχε και τα σοβαρά προβλήματα που περιγράψαμε ανωτέρω στην καταγραφή και την εξέταση των

αιτημάτων ασύλου- ότι ο περιορισμός αποσκοπεί "στην αποτελεσματική και πρόσφορη εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας και τη διαχείριση και ορθολογική κατανομή του πληθυσμού των αιτούντων διεθνή προστασία στην επικράτεια και των αιτήσεων στις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες Ασύλου".

Σημειώνουμε επίσης ότι όπως επισημαίνει και ο **Δικηγορικός Σύλλογος Χίου** σε σχετική γνωμοδότησή του πουθενά δεν αναφέρεται ο λόγος ή η αιτιολογία του περιορισμού κυκλοφορίας, το μέγιστο χρονικό διάστημα του περιορισμού κυκλοφορίας και τυχόν δικαίωμα προσφυγής κατά του περιορισμού κυκλοφορίας²³,

Αλλά και πέραν αυτών, ο περιορισμός αυτός προφανώς αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας.

Ένας πρώτος λόγος σχετίζεται με τη χρονική του διάρκεια. Για τους περισσότερους αιτούντες άσυλο έχει ήδη συμπληρωθεί ή συμπληρώνεται οσονούπω ένας χρόνος από την επιβολή του περιορισμού. Η διάρκεια αυτή προφανώς υπερβαίνει τον εύλογο χρόνο.

Ο δεύτερος λόγος αφορά τις συνθήκες διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στα νησιά. Οι θάνατοι αιτούντων άσυλο στον καταυλισμό της Μόριας Λέσβου μαρτυρούν με τραγικό τρόπο το γεγονός ότι, όπως έχει επισημανθεί, οι συνθήκες διαβίωσης στα νησιά συχνά δεν παρέχουν ασφάλεια και θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή και την σωματική ακεραιότητα των αιτούντων άσυλο. Πέραν αυτού, πληθώρα εκθέσεων έχει τεκμηριώσει το γεγονός ότι οι συνθήκες διαβίωσης στα νησιά σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορούν να χαρακτηριστούν αξιοπρεπείς. Τέλος, όπως προκύπτει και από την πρόσφατη έκθεση των Γιατρών Χωρίς Σύνορα ο παρατεταμένος εγκλωβισμός σε αυτές τις συνθήκες υποσκάπτει την σωματική και ψυχική υγεία των αιτούντων άσυλο.

²³ό.π., γνωμοδότηση ΔΣ Χίου , σελ. 4

Ενδεικτικές υποθέσεις

- Σε σχέση με την πρακτική των Κέντρων Πρώτης Υποδοχής και της Ελληνικής Αστυνομίας

Υπήκοος Ιράκ εισήλθε στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο του 2016 από την Λέσβο. Όπως προκύπτει από το διοικητικό φάκελο του ανωτέρω, την ημέρα καταγραφής του από το Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης Μόριας Λέσβου, η εν λόγω υπηρεσία εξέδωσε παράλληλα απόφαση Περιορισμού της Ελευθερίας του έως ότου ολοκληρωθούν οι διαδικασίες πρώτης υποδοχής, απόφαση Παραπομπής του στην ΕΛ.ΑΣ ως αρμόδιας αρχής και Παραπεμπτικό Σημείωμα προς την Υπηρεσία Ασύλου, στο οποίο αναφέρεται ότι ο εν λόγω υπήκοος Ιράκ εξέφρασε τη βούλησή του να καταθέσει αίτηση ασύλου.

Σημειώνουμε ότι το νομικό πλαίσιο που επικαλείται το ΚΥΤ για τις ανωτέρω αποφάσεις είναι ο ν. 3907/2011 και όχι ο ισχύων 4375/2016.

Στη συνέχεια η Διεύθυνση Αστυνομίας Λέσβου εξέδωσε αποφάσεις κράτησης, απέλασης βάσει διαδικασίας επανεισδοχής και αναστολής της απέλασης με παράλληλη επιβολή περιορισμού διαμονής.

Υπήκοος Συρίας εισήλθε στην Ελλάδα στα μέσα Δεκεμβρίου του 2016 από την περιοχή Λιμένα Μεγίστης. Εξεδόθη απόφαση απέλασης βάσει διαδικασίας επανεισδοχής της Διεύθυνσης Αστυνομίας Δωδεκανήσου, με την οποία αποφασίστηκε η κράτηση του ανωτέρω, με σκοπό την άμεση επανεισδοχή του στην Τουρκία. Στο σημείο 17 της ανωτέρω απόφασης αναφέρεται ότι ο υπήκοος Συρίας «έχει υποβληθεί στις προβλεπόμενες διαδικασίες πρώτης υποδοχής». Την επομένη με απόφαση του Γενικού Περιφερειακού Αστυνομικού Διευθυντή Νοτίου Αιγαίου αποφασίστηκε η αναστολή εκτέλεσης της ως άνω απόφασης. Με έγγραφό μας προς το αρμόδιο γραφείο της Δ.Α. Δωδεκανήσου ζητήσαμε τις απόψεις της υπηρεσίας για τη μη

εφαρμογή του άρθρου 78^Α του ν. 3386/2005, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 18 του ν. 4332/2015, καθώς και διευκρίνιση σχετικά με τις διαδικασίες υποδοχής στις οποίες είχε υποβληθεί ο ανωτέρω υπήκοος Συρίας. Σε απάντηση στο ως άνω έγγραφο, η αρμόδια υπηρεσία μας απάντησε ως εξής: «1. Σε απάντηση ανωτέρω σχετικού σας γνωρίζουμε ότι η υπηρεσία μας εξέδωσε Διοικητική απόφαση απέλασης βάσει της διαδικασίας επανεισοχής καθώς στο πλαίσιο του Ν. 4375/2016 και της Συμφωνίας Ε.Ε.-Τουρκίας την 18^η Μαρτίου καθορίστηκαν οι διοικητικές διαδικασίες κράτησης και περαιτέρω διαχείρισης των υπηκόων τρίτων χωρών που εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα σε συνδυασμό με σχετική διαταγή του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας. Η βεβαίωση περί μη απομάκρυνσης για λόγους ανθρωπιστικούς η οποία αναφέρεται στο άρθρο 18 Ν. 4332/2015 με το οποίο προστέθηκε η διάταξη του άρθρου 78^Α στο Ν. 3386/2005 μετά την εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας εκδίδεται μόνο στα άτομα που πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις κι εξαιρούνται οριστικά ή προσωρινά από την διαδικασία επανεισοχής. 2. Τέλος όσον αφορά το σχετ. 17 της προαναφερόμενης απόφασης σας γνωρίζουμε ότι πρόκειται για την διαδικασία καταγραφής του αλλοδαπού η οποία πραγματοποιείται από την υπηρεσία σύλληψης».

- **Σε σχέση με την πρακτική της Υπηρεσίας Ασύλου:**

Παραθέτουμε υπόθεση Σύρου υπηκόου του οποίου το αίτημα ασύλου καταγράφηκε εν όσω τελούσε υπό τις διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης, από την οποία προκύπτει η αντιμετώπισή του από την Υπηρεσία Ασύλου ως κρατουμένου.

Το Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Χίου στα τέλη Αυγούστου 2016 εξέδωσε εισήγηση περί συνέχισης της κράτησης του υπηκόου Συρίας. Η εισήγηση έχει ως εξής:

"Ο Αν. Προϊστάμενος του ΑΚΑ ΧΙΟΥ,

Λαμβάνοντας υπόψη,

α') τις διατάξεις του άρθ. 12 π.δ. 113/2013 "Καθιέρωση ενιαίας διαδικασίας αναγνώρισης σε αλλοδαπούς και ανιθαγενείς του καθεστώτος του πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ

του Συμβουλίου "σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα" (L 326/13.12.2005) και άλλες διατάξεις",

β') Την από .... αίτηση διεθνούς προστασίας του ανωτέρω, η οποία υποβλήθηκε στο ΑΚΑ ΧΙΟΥ,

γ') Όλα τα στοιχεία του διοικητικού φακέλου του,

Για τους λόγους αυτούς, Εφόσον κριθεί ότι δεν μπορούν να εφαρμοστούν εναλλακτικά μέτρα, όπως αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 22 παρ. 3 του ν. 3907/2011, εισηγούμαστε τη συνέχιση της κράτησης του ως διότι τεκμηριώνεται ότι υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να θεωρείται ότι ο αιτών υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας προκειμένου να καθυστερήσει ή να εμποδίσει την εκτέλεση απόφασης επιστροφής σύμφωνα με το άρθρ. 46 παρ.2 περ. (γ) του ν. 4375/2016, για το χρονικό διάστημα που προβλέπεται από το άρθρο 46 παρ. 4 (β), ο συνολικός χρόνος της οποίας δεν μπορεί να ξεπερνάει τους δεκαοκτώ (18) μήνες εφόσον ληφθεί υπόψη η τυχόν, έλλειψη κατάλληλων χώρων και οι δυσχέρειες εξασφάλισης αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσής του τελούντος σε κράτηση, σύμφωνα με το άρθρο 46 παρ. 7 του ν. 4375/2016".

Σε σχέση με την ανωτέρω εισήγηση επισημαίνουμε ότι:

- Επικαλείται το άρθρο 12 του π.δ. 113/13 που έχει ήδη καταργηθεί με τον ν. 4375/2016
- Αναφέρει σε σχέση με αίτημα ασύλου υπηκόου Συρίας ότι "υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να θεωρείται ότι ο αιτών υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας προκειμένου να καθυστερήσει ή να εμποδίσει την εκτέλεση απόφασης επιστροφής σύμφωνα με το άρθρ. 46 παρ.2 περ. (γ) του ν. 4375/2016"

3. Αυθαίρετη στέρηση του δικαιώματος υπαγωγής στη διαδικασία μετεγκατάστασης

Με τις αποφάσεις υπ' αρ. 1523/2015 και 1601/2015 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης προβλέφθηκε η δυνατότητα μετεγκατάστασης από την Ελλάδα και την Ιταλία αιτούντων άσυλο από χώρες καταγωγής οι οποίες έχουν ποσοστό αναγνώρισης καθεστώτος προστασίας άνω του 75%.

Στη συνέχεια με την Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας προβλέφθηκε εν είδει τιμωρίας ή αντικινήτρου ότι όσοι εισέλθουν στην Ελλάδα μετά τις 20/3/2016 δεν θα έχουν το δικαίωμα να υπαχθούν στη διαδικασία μετεγκατάστασης.

Έχουν πέσει στην αντίληψη της οργάνωσής μας περιπτώσεις Σύρων υπηκόων οι οποίοι, παρ'ότι εισήλθαν στα ελληνικά νησιά προ της 20/3/2016, στερήθηκαν του δικαιώματος υπαγωγής στη διαδικασία της μετεγκατάστασης λόγω καθυστερημένης καταχώρησής τους στο σύστημα EURODAC από τις αστυνομικές αρχές.

Ο όλος χειρισμός των υποθέσεων αυτών από τις αρμόδιες αρχές θα μπορούσαμε να πούμε ότι παραπέμπει σε θέατρο του παραλόγου.

Οι ανωτέρω υπήκοοι Συρίας –πιθανολογούμε ότι θα υπάρχουν και αρκετοί άλλοι– θεωρήθηκε ότι εισήλθαν στα ελληνικά νησιά μετά τις 20/3/2016 και υπήχθησαν στην διαδικασία που ακολούθησε την Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας για τις διαδικασίες στα σύνορα. Ως εκ τούτου εξετάστηκε το παραδεκτό της αίτησής τους και εξεδόθησαν πρωτοβάθμιες αποφάσεις οι οποίες έκριναν τα αιτήματά τους ως अपαράδεκτα λόγω του ότι στην περίπτωσή τους η Τουρκία αποτελούσε πρώτη χώρα ασύλου.

Οι αποφάσεις αυτές προσβλήθηκαν ενώπιον των Επιτροπών Προσφυγών του π.δ. 114/2010 οι οποίες βάσει του ν. 4375/2016 εξέτασαν τις προσφυγές αυτές. Οι Επιτροπές αυτές εξέδωσαν δύο ειδών αποφάσεις

- Ορισμένες δέχτηκαν ότι οι αιτούντες εισήλθαν στα ελληνικά νησιά προ της 20/3/2016, οπότε κακώς υπήχθησαν στην συγκεκριμένη διαδικασία και δήλωσαν αναρμοδιότητα.
- Άλλες ακύρωσαν τις πρωτοβάθμιες αποφάσεις θεωρώντας ότι η Τουρκία δεν μπορεί να θεωρηθεί πρώτη χώρα ασύλου.

Και στις δύο περιπτώσεις οι Επιτροπές Προσφυγών ανέπεμψαν τις υποθέσεις στην αρμόδια αρχή για κρίση των υποθέσεων επί της ουσίας.

Αντ'αυτού ωστόσο, ο Συντονιστής των Επιτροπών Προσφυγών χρέωσε τις υποθέσεις αυτές σε άλλες Επιτροπές Προσφυγών για κρίση επί της ουσίας! Σε μία περίπτωση της οποίας επιληφθήκαμε χρειάστηκε να παρέμβουμε προκειμένου να παραπεμφθεί τελικά η υπόθεση στην πρωτοβάθμια διαδικασία.

Το ζήτημα που μας απασχόλησε όμως και το οποίο θέσαμε εγγράφως προς τις αρμόδιες αρχές ήταν ότι οι εν λόγω αιτούντες στερήθηκαν αυθαίρετα το δικαίωμα της υπαγωγής στη διαδικασία μετεγκατάστασης και ως εκ τούτου έπρεπε, έστω και καθυστερημένα, να υπαχθούν σε αυτή.

Παρά το γεγονός ότι η είσοδός τους προ της 20/3/2016 προκύπτει με βεβαιότητα από έγγραφα των ίδιων των αστυνομικών αρχών, οι αρχές αυτές μας απάντησαν ότι δεν είναι δυνατόν να διορθωθεί η εσφαλμένη καταχώρησή τους στο σύστημα EURODAC. Η δε Υπηρεσία Ασύλου που είναι επιφορτισμένη με την υλοποίηση της διαδικασίας μετεγκατάστασης υποστηρίζει ότι εφόσον υφίσταται αυτή η -εσφαλμένη -καταχώρηση στο EURODAC δεν μπορεί να εκκινήσει διαδικασία μετεγκατάστασης.

Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 27 του υπ' αρ. 603/2013 Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του «Eurodac» η Ελλάδα ως κράτος μέλος που διαβίβασε τα δεδομένα στο κεντρικό σύστημα, έχει δυνατότητα να τα διορθώσει. Ειδικότερα: (..) άρθρο 27 παρ. 1. *"Το κράτος μέλος προέλευσης έχει πρόσβαση στα δεδομένα τα οποία διαβίβασε και τα οποία έχουν καταχωριστεί στο κεντρικό σύστημα, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό (...)* παρ.

3"Μόνο το κράτος μέλος προέλευσης έχει δικαίωμα είτε να τροποποιεί τα δεδομένα που έχει διαβιβάσει στο κεντρικό σύστημα, διορθώνοντας ή συμπληρώνοντάς τα, είτε να τα απαλείφει, με την επιφύλαξη της απαλοιφής που πραγματοποιείται κατ' εφαρμογή του άρθρου 12 παράγραφος 2 ή του άρθρου 16 παράγραφος 1".

Ενδεικτικές υποθέσεις:

Υπήκοος Συρίας, εισήλθε στην Ελλάδα την 19/3/16, όπως προκύπτει από την από 19/03/2016 απόφαση του Διευθυντή της Διεύθυνσης Αστυνομίας Λέσβου. Ωστόσο, η αίτηση ασύλου που κατέθεσε απορρίφθηκε ως απαράδεκτη με απόφαση του Π.Γ.Α. Λέσβου, η οποία έκρινε ότι ο αιτών μπορούσε να γίνει εκ νέου δεκτός στην Τουρκία, βάσει της από 18/03/2016 Κοινής Δήλωσης, καθώς δεν δέχθηκε τον ισχυρισμό του περί εισόδου στην ελληνική επικράτεια την 19/03/2016. Κατά της απόφασης αυτής άσκησε προσφυγή, επί της οποίας η Επιτροπή Προσφυγών εξέδωσε Πρακτικό Αναρμοδιότητας, δεχόμενη ότι ο προσφεύγων εισήλθε στη χώρα πριν την 20/3/2016 και ως εκ τούτου, η Κοινή Δήλωση δεν μπορεί να εφαρμοστεί και παρέπεμψε την υπόθεση στο αρμόδιο όργανο προς εξέταση. Παρότι η υπόθεση έπρεπε να παραπεμφθεί στην πρωτοβάθμια διαδικασία, ο Συντονιστής των Επιτροπών Προσφυγών παρέπεμψε εκ νέου την υπόθεση σε άλλη δευτεροβάθμια επιτροπή. Μετά από παρέμβασή μας και η δεύτερη επιτροπή προσφυγών θεώρησε ότι είναι αναρμόδια και επέστρεψε και αυτή τον φάκελο στην αρμόδια αρχή εξέτασης.

Στις αρχές Οκτωβρίου υποβλήθηκε αίτηση προς το Π.Γ.Α. Αττικής προκειμένου να ληφθεί υπ' όψιν η ανωτέρω απόφαση της Αστυνομικής Διεύθυνσης Λέσβου και να υπαχθεί ο εν λόγω αιτών στη διαδικασία μετεγκατάστασης, όπως δικαιούται. Με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μας απαντήθηκε ότι (...) σας ενημερώνουμε πως στην ευρωπαϊκή βάση δεδομένων Eurodac, η ακριβής ημερομηνία εισόδου του στη χώρα μας, προσδιορίζεται η 23.3.2016 (GR2). Η εν λόγω ημερομηνία δεν αντιστοιχεί

με την αναγραφόμενη στο προσκομισθέν υπηρεσιακό σημείωμα του αιτούντος και η οποία σε κάθε περίπτωση είναι δεσμευτική για την Υπηρεσία μας ως προς τη δυνατότητα της να αποστείλει εξερχόμενο αίτημα σε άλλο ευρωπαϊκό κράτος για την ανάληψη της ευθύνης εξέτασης της αίτησης διεθνούς προστασίας του αιτούντος, στη βάση των αποφάσεων του Συμβουλίου της Ε.Ε. 1523/2015 και 1601/2015. Κατά συνέπεια, ορθώς αποφασίστηκε η παραπομπή της εν λόγω υπόθεσης στην εθνική διαδικασία"(!). Στη συνέχεια με έγγραφο προς την Κεντρική Υπηρεσία Ασύλου επισημάναμε όλα τα ανωτέρω. Περαιτέρω, στις αρχές Δεκεμβρίου κατατέθηκε αίτηση στη Δ.Α. Λέσβου για τη διόρθωση της καταχώρησης στο Eurodac, ή την προσθήκη σχετικής μνείας. Στην απάντηση της Δ.Α. Λέσβου αναφέρεται ότι δεν μπορεί να διορθωθεί η σχετική καταχώρηση, επειδή τα αποτυπώματά του ελήφθησαν την 23/03/2016.

Δύο αδελφές, υπήκοοι Συρίας απευθύνθηκαν στην οργάνωσή μας, παραπονούμενες ότι στερήθηκαν το δικαίωμά τους να υπαχθούν στη διαδικασία μετεγκατάστασης. Είχαν στην κατοχή τους δύο διαφορετικές αποφάσεις της Διεύθυνσης Αστυνομίας Λέσβου· η πρώτη από 19/3/16 που ανέφερε ότι εισήλθαν στη χώρα την ίδια μέρα και η δεύτερη από 25/3/16 η οποία ανέφερε ότι εισήλθαν στη χώρα την 22/3/16 (!) Με το ίδιο ως άνω έγγραφό μας προς τη Δ.Α. Λέσβου επισημάναμε την ύπαρξη δύο αντιφατικών αποφάσεων της ίδιας υπηρεσίας και αιτηθήκαμε τη διόρθωση της καταχώρησης στο Eurodac ή την προσθήκη σχετικής μνείας. Η Δ.Α. Λέσβου μας απάντησε ότι δεν είναι δυνατή η διόρθωση της καταχώρησης, επειδή τα αποτυπώματά τους ελήφθησαν την 23/03/2016.

4. Νομική συνδρομή και πληροφόρηση

α. σχετικές διατάξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ. 2 του ν. 4375/2016: *"Στους αιτούντες παρέχονται, στο πλαίσιο των διαδικασιών του Κεφαλαίου Γ', δωρεάν νομικές πληροφορίες και πληροφορίες για τη διαδικασία, σχετικά με την υπόθεσή τους. Πέραν της παροχής πληροφόρησης του προηγούμενου εδαφίου, σε περίπτωση απόφασης με την οποία δεν χορηγείται προσφυγικό καθεστώς σε πρώτο βαθμό, στους αιτούντες παρέχεται, κατόπιν αιτήματος, εξειδικευμένη ενημέρωση σχετικά με το σκεπτικό της απόφασης και τη δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατ' αυτής. Η πληροφόρηση και ενημέρωση των προηγούμενων εδαφίων μπορεί να παρέχονται από φορείς της κοινωνίας των πολιτών"*.

3. *"Στους αιτούντες παρέχεται δωρεάν νομική συνδρομή στις διαδικασίες ενώπιον της Αρχής Προσφυγών με τους όρους και τις προϋποθέσεις της υπουργικής απόφασης του άρθρου 7 παράγραφος 8 του παρόντος. Σε περίπτωση προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, οι αιτούντες είναι δυνατόν να λαμβάνουν δωρεάν νομική βοήθεια, υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις των διατάξεων του ν. 3226/2004 (Α' 24), οι οποίες εφαρμόζονται αναλόγως"*.

β. διαπιστώσεις

Παρατηρείται έλλειμμα παροχής νομικής πληροφόρησης τόσο στα νησιά όσο και στην ενδοχώρα.

Επιπλέον, όσον αφορά τον πρώτο βαθμό εξέτασης των αιτημάτων, παρατηρείται εξαιρετικά περιορισμένη παροχή νομικής συνδρομής και μόνο από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι οι Οδηγίες της Ε.Ε. δεν υποχρεώνουν τα κράτη-μέλη να παρέχουν νομική συνδρομή σε α' βαθμό,

ωστόσο οι οδηγίες αυτές θεσπίζουν τις ελάχιστες απαιτούμενες εγγυήσεις, πράγμα που σημαίνει ότι είναι στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών να παράσχουν αυτή τη συνδρομή. Δυστυχώς η ελληνική νομοθεσία δεν περιέχει σχετική πρόβλεψη. Αυτό είναι κατά την άποψή μας προβληματικό λαμβανομένων υπ'όψιν και των αλλαγών του νομικού πλαισίου για τον β' βαθμό εξέτασης των αιτημάτων, που έχουν οδηγήσει σε μία έγγραφη διαδικασία η οποία δεν παρέχει πλήρη εχέγγυα επαρκούς εξέτασης των αιτημάτων ασύλου.

Τέλος, όσον αφορά την παροχή νομικής συνδρομής σε β' βαθμό, ναι μεν δεν έχει οργανωθεί ακόμα το κρατικό σύστημα δωρεάν νομικής αρωγής, ωστόσο το κενό αυτό καλύπτεται από πρόγραμμα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε συνεργασία με την Μετάδραση και το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες.

Τον Οκτώβριο του 2016, δώδεκα διεθνείς κατά κύριο λόγο οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, στην **Κοινή σύνοψη πολιτικής για την κατάσταση των εκτοπισθέντων πληθυσμών στην Ελλάδα, με τίτλο "Εγκλωβισμένοι πάνω από έξι μήνες- Και τώρα;**²⁴ αποτύπωσαν με αναλυτικό τρόπο τα προβλήματα που παρατηρούνται:

"(..) στην Ελλάδα υπάρχει σοβαρή έλλειψη συντονισμένης παροχής νομικών υπηρεσιών. Χιλιάδες άτομα αναγκάζονται να διατρέξουν ένα περίπλοκο νομικό σύστημα ασύλου σε γλώσσες με τις οποίες δεν είναι εξοικειωμένα, ξεκινώντας από τα σημειώματα της αστυνομίας κατά την άφιξή τους έως τη συνέντευξη που ακολουθεί πολλούς μήνες αργότερα. Δεδομένης της έλλειψης εξειδικευμένου νομικού προσωπικού, αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι λαμβάνουν λάθος πληροφορίες, ακούνε φήμες και ορισμένες φορές παίρνουν επιζήμιες αποφάσεις για τους ίδιους και για τις οικογένειές τους, μη γνωρίζοντας τις συνέπειες. Αν και υπάρχει πληροφόρηση που παρέχεται από την ελληνική κυβέρνηση, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για

²⁴διαθέσιμη στα ελληνικά:

http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/More_than_Six_Months_Stranded_-_What_Now_-_Greek_final.pdf

τους Πρόσφυγες (UNHCR), συχνά δεν απαντά στις ερωτήσεις των ενδιαφερόμενων, κάτι που αποδεικνύεται από τις συνεχείς ερωτήσεις που δέχεται το προσωπικό των ανθρωπιστικών οργανώσεων σε καθημερινή βάση²⁵. (..) Η εν λόγω κρίση χαρακτηρίζεται από ανακριβή και μη έγκυρη πληροφόρηση. Όσοι αναζητούν διεθνή προστασία στην Ελλάδα κάνουν συχνά λόγο για έλλειψη πρόσβασης σε πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά τους, το νομικό καθεστώς, τη διαδικασία ασύλου και τις νόμιμες επιλογές τους (συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε προγράμματα ασύλου, οικογενειακής επανένωσης, μετεγκατάστασης ή εθελουσίας επιστροφής), χαρακτηρίζοντάς την ως εμπόδιο που δεν τους επιτρέπει να λάβουν τεκμηριωμένες αποφάσεις για το μέλλον τους. Τα άτομα που βρίσκονται στα νησιά πολύ απλά δεν γνωρίζουν για ποιο λόγο περιορίζονται οι μετακινήσεις τους, και πολλοί ανά την Ελλάδα δεν γνωρίζουν πόσον καιρό θα παραμείνουν στις δομές, ποια είναι τα δικαιώματά τους στην Ελλάδα, ποιες υπηρεσίες δικαιούνται, ποιος είναι επιλέξιμος για μετεγκατάσταση ή οικογενειακή επανένωση και πώς μπορούν να έχουν πρόσβαση στις νόμιμες αυτές επιλογές. (..) Μια άλλη πρόκληση είναι η έλλειψη συντονισμού ως προς την κυκλοφορία καινούριων πληροφοριών. Συχνά οι ανθρωπιστικές οργανώσεις λαμβάνουν διαφορετική πληροφόρηση από διαφορετικούς φορείς σχετικά με τις πολιτικές και διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τη στήριξή τους. Χωρίς πρόσβαση σε έγκαιρη και αξιόπιστη πληροφόρηση σε γλώσσα που να κατανοούν, οι άνθρωποι έχουν λιγότερες δυνατότητες να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ή να λάβουν αποφάσεις που αφορούν τους ίδιους, τις οικογένειές τους και τις κοινότητές τους.²⁶

Ως εκ τούτου υπάρχει διαρκώς έντονη ανάγκη για: πρωτοβάθμια προετοιμασία· ατομική συμβουλευτική στο στάδιο της προετοιμασίας για να γίνει παραδεκτή η αίτηση, καθώς και για τις συνεντεύξεις για το άσυλο· νομική πληροφόρηση ώστε να διασφαλιστεί η αποφυγή φημών και λανθασμένων αντιλήψεων, επιτρέποντας στους ανθρώπους να λάβουν τεκμηριωμένες αποφάσεις· συμβουλευτική και εκπροσώπηση στο δικαστήριο·

²⁵Εγκλωβισμένοι πάνω από έξι μήνες-Και τώρα"., ό.π., σελ. 8

²⁶ό.π., "Εγκλωβισμένοι πάνω από έξι μήνες.., σελ. 12

προσφυγές κατά της ηλικιακής εκτίμησης· προσφυγές κατά της παρατεταμένης κράτησης που υπερβαίνει τις 25 ημέρες· και διαδικασίες αστικής τεκμηρίωσης που περιλαμβάνουν πιστοποιητικά γεννήσεως και θανάτου. Η νομική βοήθεια που παρέχεται από τις ΜΚΟ δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι αντικαθιστά την αντίστοιχη ευθύνη της ελληνικής κυβέρνησης²⁷.

Ανάλογη είναι και η εμπειρία της οργάνωσής μας. Οι αιτούντες που προσέρχονται στο γραφείο μας είναι πολύ συχνά ανεπαρκώς πληροφορημένοι για τις διαδικασίες. Συχνά πιστεύουν ότι έχουν υπαχθεί στη διαδικασία μετεγκατάστασης ή οικογενειακής επανένωσης, ενώ αυτό δεν ευσταθεί. Σπάνια έχουν καταφέρει να συμβουλευτούν νομικό πριν την καταγραφή ή την εξέταση της αίτησής τους, ενώ σε πολλές περιπτώσεις νόμιζαν ότι η διαδικασία πλήρους καταγραφής ταυτίζεται με την συνέντευξη για την εξέταση του αιτήματός τους και εν γένει δεν είχαν κατανοήσει τη σημασία της κάθε επιμέρους διαδικαστικής πράξης, ούτε και της ίδιας της συνέντευξης.

β.1 Ειδικά για την παροχή νομικής συνδρομής και πληροφόρησης στα νησιά

Σε α' βαθμό παρατηρείται έλλειμμα παροχής νομικής πληροφόρησης και συνδρομής στα νησιά. Ειδικότερα νομική πληροφόρηση παρέχεται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες που έχει διαρκή παρουσία στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης, ωστόσο κατά κύριο λόγο υπάρχει περιορισμένη δυνατότητα εξατομικευμένης πληροφόρησης και συμβουλευτικής. Η ανεπάρκεια αυτή σε συνδυασμό με τις συνεχείς αλλαγές στις ακολουθούμενες πρακτικές από την υπηρεσία ασύλου και την πολυπλοκότητα των διαδικασιών οδηγούν τους αιτούντες άσυλο σε σύγχυση σε σχέση με τη διαδικασία που ακολουθείται και επιτείνουν το άγχος τους.

Οι οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στα νησιά παρέχουν νομική συνδρομή σε β' βαθμό (προετοιμασία και κατάθεση προσφυγής), ενώ παράλληλα αναλαμβάνουν -

²⁷ "Εγκλωβισμένοι...",ό.π., σελ. 10

σε περιορισμένο βαθμό και ανάλογα με τις δυνατότητές τους-, κάποιες υποθέσεις σε α' βαθμό, ιδίως ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες κατηγορίες. Κατά συνέπεια η συντριπτική πλειοψηφία των ατόμων, ακόμα και αυτών που ανήκουν σε ευάλωτες κατηγορίες, δεν κατορθώνουν να συμβουλευτούν νομικό πριν από την εξέταση της αίτησής τους, ούτε να έχουν νομικό παραστάτη κατά τη συνέντευξη.

Στην από 5/12/2016 έκθεση έξι οργανώσεων σχετικά με την **εφαρμογή των hotspots σε Ελλάδα και Ιταλία**²⁸ αναφέρεται ότι "υπάρχει νομική αβεβαιότητα σε σχέση με ορισμένες λειτουργίες των Hotspot, ιδίως σε ό,τι αφορά το ρόλο των διαφόρων φορέων και κυρίως των υπηρεσιών της Ε.Ε. σε σχέση με τις εθνικές αρχές".²⁹

"Η πολυπλοκότητα των διαδικασιών και το γεγονός ότι οι πρακτικές που ακολουθούνται από τις αρχές μεταβάλλονται σχετικά συχνά καθιστά την παροχή ακριβούς και συγκεκριμένης νομικής πληροφόρησης αρκετά δύσκολη. Ο πολλαπλασιασμός των οργανώσεων και των διαφόρων φορέων στους καταυλισμούς, που εμφανίζουν έναν χαλαρό συντονισμό μεταξύ τους και εμπλέκονται στην παροχή πληροφόρησης την καθιστά ακόμα πιο δυσχερή. Υπάρχει σύγχυση σε μεγάλο βαθμό, έλλειψη πληροφόρησης και καθοδήγησης στους διαμένοντες στους καταυλισμούς, καθώς και έλλειψη σαφήνειας σε σχέση με τη διάρκεια της παραμονής τους και τις προοπτικές τους"³⁰

Σύμφωνα με τη **δικηγόρο του ΕΣΠ, Ελπίδα Κυρμπάση**:³¹ "Οι αιτούντες/σες άσυλο, κυρίως αν δεν έχουν επαρκή μόρφωση, ακόμα και αν έχουν κάποια γενική πληροφόρηση, δυσκολεύονται να κατανοήσουν πλήρως τη διαδικασία, (...)Αδυνατούν να κατανοήσουν την Κοινή Δήλωση, καθώς δεν μπορούν να καταλάβουν πώς η Τουρκία θεωρείται

²⁸ European Council on Refugees and Exiles, *The implementation of the hotspots in Italy and Greece - A study*, December 2016, available at: <http://www.refworld.org/docid/584ad1734.html>

²⁹ ECRE, *The implementation....*, ό.π.,σελ. 12

³⁰ ECRE, *The implementation....*, ό.π.,σελ. 44

³¹ Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε με τη δικηγόρο του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες, Ελπίδα Κυρμπάση την 17/11/16 στη Ρόδο

ασφαλής για αυτούς χώρα. Επίσης, ανταλλάσσουν πληροφορίες μεταξύ τους, γεγονός που συχνά προκαλεί λανθασμένες εντυπώσεις".

Η **Δήμητρα Ιππειώτη**³² επισημαίνει ότι: "Οι αιτούντες/σες άσυλο δεν είναι ενημερωμένοι/ες για τη διαδικασία. Τους ενημερώνουμε ότι η διαδικασία απαιτεί χρόνο. Είναι προετοιμασμένοι για το γεγονός ότι πρέπει να μείνουν ένα με ενάμιση χρόνο. Έχουν περάσει όμως τα πάνδεινα και δεν βλέπουν φως στο τούνελ".

Σύμφωνα με την **Ελένη Βεληβασάκη**³³: "Δεν καλύπτονται οι ανάγκες σε επίπεδο νομικής συνδρομής. Σίγουρα έχουν αυξηθεί οι υπηρεσίες νομικής συνδρομής σε σχέση με το Μάρτιο και τον Απρίλιο του 2016. Ωστόσο δεν επαρκούν οι διαθέσιμοι δικηγόροι οργανώσεων νομικής συνδρομής. Γίνονται παρεμβάσεις και από διεθνείς οργανώσεις, αλλά οι δικηγόροι τους χωρίς άδεια ασκήσεως δικηγορικού επαγγέλματος στην Ελλάδα και χωρίς γνώση των ελληνικών και του ελληνικού νόμου δεν μπορούν να παρασταθούν -παρά μόνο στις διαδικασίες του EASO- και έτσι δεν υπάρχει ολοκληρωμένη παροχή νομικής συνδρομής. (...) Πολλοί αιτούντες, ακόμα και ευάλωτοι, μένουν χωρίς νομική κάλυψη."

Σε πρόσφατο Ενημερωτικό Σημείωμα που εξέδωσαν, οι οργανώσεις **International Rescue Committee (IRC)**, **Norwegian Refugee Council (NRC)** και **Oxfam**³⁴ επισημαίνουν ότι:

"Η αδιαμφισβήτητη ανάγκη για νομική συμβουλευτική και συνδρομή στα νησιά γίνεται εντονότερη. Η πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες είναι εξαιρετικά περιορισμένη και οι λίγοι δικηγόροι που είναι διαθέσιμοι για να βοηθήσουν έχουν υπερβολικό φόρτο. Οι αιτούντες/σες χρειάζονται βοήθεια για την προετοιμασία και νομική συμβουλευτική εν όψει εξέτασης της αίτησής τους σε πρώτο βαθμό, καθώς έχουν

³²Συνέντευξη της 30/11/16, βλ. ανωτ. υποσημείωση υπ'αρ. 6

³³Συνέντευξη της 1/12/16, βλ. ανωτ. υποσ. υπ'αρ. 4

³⁴ International Rescue Committee (IRC), Norwegian Refugee Council (NRC) και Oxfam, Joint Agency Briefing Note: The Reality of the EU-Turkey Statement, 16/3/2017.

<https://www.rescue-uk.org/sites/default/files/document/1359/jointagencybriefingnote-eu-turkeystatement-final16march-newtitle.pdf>

περιορισμένη ή καθόλου πληροφόρηση για τον τρόπο διεξαγωγής της συνέντευξης, για το ποια στοιχεία πρέπει να προσκομίσουν ή ακόμα και για τον σκοπό της συνέντευξης. Για παράδειγμα, σε κάποιες περιπτώσεις δεν καταλαβαίνουν ότι η εξέταση της αίτησης επί του παραδεκτού σημαίνει ότι δεν θα ερωτηθούν για ποιο λόγο έφυγαν από τη χώρα καταγωγής τους, παρά μόνο για το διάστημα που πέρασαν στην Τουρκία. Η νομική συμβουλευτική κατά τη δευτεροβάθμια διαδικασία, κατά το στάδιο της προσφυγής, συχνά έρχεται πολύ καθυστερημένα, ωστόσο είναι η μόνη που προβλέπεται από το νόμο. Μας αναφέρθηκαν περιπτώσεις ατόμων που είχαν βάσιμους λόγους να τους χορηγηθεί άσυλο λόγω της δίωξης που υπέστησαν, αλλά απορρίφθηκαν επειδή δεν κατάλαβαν πόσο σημαντικό ήταν να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους αυτές. Δυστυχώς, ακόμα και όταν είναι διαθέσιμοι δικηγόροι, κάποιοι/ες αιτούντες/σες ενημερώνονται για τις συνεντεύξεις τους σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα που δεν έχουν αρκετό χρόνο προκειμένου να λάβουν συμβουλευτική και συνδρομή. Άλλοι/ες που προσέρχονται για την προκαθορισμένη τους συνέντευξη, εν τέλει ενημερώνονται ότι θα αναβληθεί λόγω της έλλειψης διερμηνέων, εκτός και αν επιλέξουν να συνεχίσουν σε γλώσσα που δεν είναι η μητρική τους. Συχνά, συμφωνούν για το μόνο λόγο ότι φοβούνται ότι θα χρειαστεί να περιμένουν πολλούς μήνες σε υποτυπώδεις συνθήκες μέχρι να παρουσιαστεί η επόμενη ευκαιρία τους".

5. Εξυπηρέτηση αιτούντων και συνηγόρων από τα γραφεία ασύλου-Διαδικαστικά θέματα

α. σχετικές διατάξεις

Άρθρο 41 (Άρθρο 12 Οδηγίας) ν. 4375/2016 Εγγυήσεις για τους αιτούντες

"1. Οι αιτούντες, κατά την εφαρμογή των διατάξεων των Κεφαλαίων Γ' και Δ' έχουν τα ακόλουθα δικαιώματα: α. Ενημερώνονται, σε γλώσσα την οποία κατανοούν, για τη διαδικασία που ακολουθείται, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, για το

καθήκον εχεμύθειας των αρχών και το γεγονός ότι οι πληροφορίες που παρέχουν στις αρχές κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησής τους δεν θα αποκαλυφθούν στους φερόμενους ως φορείς δίωξης ή σοβαρής βλάβης, για τις συνέπειες της μη συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις τους και της μη συνεργασίας με τις αρχές, καθώς και για τις συνέπειες της ρητής ή σιωπηρής ανάκλησης της αίτησής τους. Επίσης, ενημερώνονται για τις προθεσμίες και τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους, ώστε να συμμορφωθούν με την υποχρέωση υποβολής των στοιχείων που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησής τους. Οι πληροφορίες τους παρέχονται εγκαίρως ώστε να ασκήσουν τα δικαιώματά τους και να συμμορφωθούν με τις υποχρεώσεις που περιγράφονται στο άρθρο 42. Οι πληροφορίες αυτές δύναται να παρέχονται και τηλεφωνικά ή με αυτοματοποιημένο τρόπο".

Άρθρο 44 (Άρθρα 19 έως 23 Οδηγίας) Παροχή πληροφοριών –Νομική εκπροσώπηση και συνδρομή

"4. Οι δικηγόροι που εκπροσωπούν αιτούντες έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες του φακέλου τους, βάσει των οποίων λαμβάνεται ή θα ληφθεί η απόφαση, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 41 παράγραφος 1(ε) εδάφιο τρίτο του παρόντος. Άλλοι σύμβουλοι που παρέχουν συνδρομή σε αιτούντες έχουν πρόσβαση σε στοιχεία του φακέλου τους εφόσον αυτά σχετίζονται με την παρεχόμενη συνδρομή. Ο Προϊστάμενος της αρμόδιας Αρχής Παραλαβής, δύναται, μετά από αιτιολογημένη πράξη του, να απαγορεύει τη γνωστοποίηση πληροφοριών ή της πηγής αυτών, εφόσον κρίνει ότι η αποκάλυψη αυτών ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια, την ασφάλεια των οργανισμών που παρέχουν τις πληροφορίες αυτές, την ασφάλεια των προσώπων που αυτές αφορούν ή τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Η παραπάνω απαγόρευση δεν θα πρέπει να περιορίζει δυσανάλογα το δικαίωμα του αιτούντος σε εκπροσώπηση, νομική συμπαράσταση και υπεράσπιση. (...)

5. Οι δικηγόροι που εκπροσωπούν και οι σύμβουλοι που παρέχουν συνδρομή σε αιτούντες, έχουν πρόσβαση σε Περιφερειακές Υπηρεσίες της Υπηρεσίας Υποδοχής και

Ταυτοποίησης υπό τους ειδικούς όρους του Γενικού Κανονισμού λειτουργίας της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Επίσης έχουν πρόσβαση σε χώρους κράτησης και ζώνες διέλευσης, για να επικοινωνούν με τους αιτούντες, σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο. (..)".

β. διαπιστώσεις

Παρά το γεγονός ότι συχνά οι υπάλληλοι της Υπηρεσίας προσπαθούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες και σε μερικές περιπτώσεις υπό αντίξοες συνθήκες³⁵, σε γενικές γραμμές η εξυπηρέτηση των αιτούντων και των συνηγόρων παρουσιάζει προβλήματα, γεγονός που οφείλεται σε ποικίλες αιτίες, όπως την πολυπλοκότητα των διαδικασιών, την συχνή αλλαγή των ακολουθούμενων πρακτικών, την έλλειψη προσωπικού, την ανεπαρκή εκπαίδευση του προσωπικού και τις οργανωτικές ανεπάρκειες. Τα προβλήματα είναι ακόμα εντονότερα στα νησιά καθώς πέραν των ανωτέρω έχει παρατηρηθεί ακόμα και διακοπή της λειτουργίας κάποιων γραφείων ασύλου λόγω των εντάσεων που σημειώνονται στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης.

Σημειώνουμε επίσης ως ιδιαίτερα προβληματικό το γεγονός ότι η είσοδος στα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου και τα Αυτοτελή Κλιμάκια που επισκεφθήκαμε ελέγχεται από ιδιωτικές εταιρείες φύλαξης και όχι από ειδικά εκπαιδευμένους υπαλλήλους της Υπηρεσίας Ασύλου οι οποίοι θα μπορούσαν να αξιολογήσουν την κάθε περίπτωση αιτούντος που προσέρχεται σε αυτά.

β.1 Εξυπηρέτηση αιτούντων και δικηγόρων στα κατά τόπους γραφεία και κλιμάκια ασύλου στα νησιά

Στην περίπτωση των νησιών, τα αυτοτελή κλιμάκια και τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου βρίσκονται εντός των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης σε περιφραγμένο

³⁵ Εφημερίδα των Συντακτών, Απεργίας συνέχεια για τους συμβασιούχους της Υπηρεσίας Ασύλου, 5/4/2017, <https://www.efsyn.gr/arthro/apergias-syneheia-gia-toys-symvasioyhoys-tis-ypiresias-asyloy>:

χώρο που φυλάσσεται από ιδιωτική εταιρία φύλαξης. Παράλληλα στην είσοδο υπάρχει προσωπικό του EASO το οποίο κρίνει ποιοι θα εισέλθουν στην υπηρεσία.

6.1.1 Εξυπηρέτηση των αιτούντων άσυλο από τα γραφεία ασύλου στα νησιά

Από την εικόνα που ήμασταν σε θέση να σχηματίσουμε, βάσει των επισκέψεών μας στα γραφεία ασύλου και των συνεντεύξεων που διενεργήσαμε, οι αιτούντες σε πολλές περιπτώσεις αναγκάζονται να περιμένουν για ώρες εκτεθειμένοι στις καιρικές συνθήκες, δεδομένου ότι δεν υπάρχει κλειστή αίθουσα αναμονής, χωρίς η πολύωρη αναμονή να εξασφαλίζει ότι εν τέλει θα εξυπηρετηθούν. Σε αρκετές περιπτώσεις, δεν τους επιτρέπεται η είσοδος στην υπηρεσία, ακόμα και αν πρέπει να παρουσιαστούν για τη διεκπεραίωση κάποιας διαδικαστικής πράξης σε σχέση με την αίτησή τους.

"Όλο μας λένε να περιμένουμε, δεν μας δίνουν απάντηση και έτσι καταλήγουμε να περιμένουμε μήνες, να είμαστε απελπισμένοι και ματαιωμένοι. Κάποιες φορές μας αφήνουν να μπούμε στο Κλιμάκιο, άλλες όχι, κάποιες φορές, χωρίς να κοιτάζουν καν την υπόθεση, μας λένε ότι πρέπει να περιμένουμε. Αν κάνεις διαμαρτυρία, θα σε συλλάβουν, θα περιμένεις ακόμα περισσότερο, δεν βγαίνει τίποτα. (..) Η υπηρεσία δεν είναι οργανωμένη" 17 χρονος Σύρος, Σούδα Χίος, 4-11-16.

Στα τέλη Ιανουαρίου του 2017 απευθυνθήκαμε στο Π.Γ.Α. Σάμου προκειμένου να ενημερωθούμε για την πορεία της υπόθεσης υπηκόου Ερυθραίας, καθώς ανέμενε πολλούς μήνες την εξέταση της αίτησής της. Η υπάλληλος του Π.Γ.Α. μας ρώτησε πού βρίσκεται, καθώς το δελτίο της είχε λήξει στα μέσα Ιανουαρίου και έπρεπε να παρουσιαστεί για να της επιδοθεί κλήση για συνέντευξη. Σημειώνεται ότι η ανωτέρω κατοικούσε στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης, από την άφιξή της στην Ελλάδα, το είχε δηλώσει κατά την καταγραφή της και πριν απευθυνθούμε στο Π.Γ.Α, είχε επιχειρήσει να ανανεώσει το δελτίο της. Ωστόσο το προσωπικό του EASO που διαχειριζόταν την είσοδο στην υπηρεσία, δεν της είχε επιτρέψει την είσοδο, λέγοντάς της ότι έπρεπε να περιμένει μέχρι να αναγραφεί το όνομά της στις λίστες που

αναρτώνται έξω από την υπηρεσία και καλούν τους αιτούντες να παρουσιαστούν ενώπιον του γραφείου. (Πράγματι στο φράκτη της υπηρεσίας, υπάρχουν λίστες, με τις οποίες καλούνται αφενός τα άτομα που έχουν εκφράσει βούληση να παρουσιαστούν για την καταγραφή της αίτησης και αφετέρου τα άτομα για τα οποία υπάρχει κάτι νεότερο για την υπόθεσή τους). Μολονότι, επισημάναμε στον υπάλληλο του EASO ότι δεν έπρεπε να παρεμποδίζει την είσοδό της, ο τελευταίος είπε και πάλι ότι έπρεπε να περιμένει, καθώς υπήρχαν άτομα με δελτία που είχαν λήξει πριν από το δελτίο της υπηκόου Ερυθραίας. Στη συνέχεια ενημερώθηκε το Π.Γ.Α. για το γεγονός ότι η αιτούσα δεν είχε παρουσιαστεί χωρίς δική της υπαιτιότητα και αναρτήθηκε το όνομά της στη λίστα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι θα της επιτρεπόταν η είσοδος.

Η **Ελένη Βεληβασάκη**³⁶, αναφέρει τον Δεκέμβριο του 2016 χαρακτηριστικά ότι: *"Μπορεί κάποιος να έχουν κανονισμένο ραντεβού, να περιμένουν από το πρωί και να μην τους αφήνουν να εισέλθουν στο χώρο της υπηρεσίας ασύλου. Να μην εντοπίζουν καν οι υπάλληλοι του Π.Γ.Α. ότι αυτά τα άτομα έχουν ραντεβού στην υπηρεσία τη συγκεκριμένη ημερομηνία. Δεν υπάρχει διαχείριση της εισόδου, συστηματοποίηση της υποδοχής(..) Πάντα υπάρχει πρόβλημα με την πρόσβαση οποιουδήποτε στην υπηρεσία(..) Μόνοι τους οι αιτούντες είναι πολύ δύσκολο να εξυπηρετηθούν. Κάποιες φορές είναι θέμα τύχης η πρόσβαση. Μπορεί κάποιος να έχει συνέντευξη και να μην μπορέσει να μπει μέσα".* Περαιτέρω, επισημαίνει ότι: *«Η Υπηρεσία Ασύλου διενεργεί όλες τις πράξεις με υπογραφή διερμηνέα. Συχνά όμως ο χρόνος δεν είναι επαρκής για να διασφαλίζεται ότι ο αιτών έχει κατανοήσει τη σημασία των πράξεων. Πολλές φορές ο διερμηνέας του EASO δεν γνωρίζει ελληνικά ώστε να μπορεί να κατανοήσει το περιεχόμενο του κάθε εγγράφου και απλά διερμηνεύει ό,τι του υπαγορεύει ο υπάλληλος. Ακόμα και για τους χειριστές δεν πιστοποιείται ότι γνωρίζουν αγγλικά επαρκώς. Έχουν παρατηρηθεί περιπτώσεις που αιτούντες άσυλο υπέγραψαν ενώ δεν τους διερμηνεύτηκαν στοιχεία που αναφέρονταν στο έγγραφο».*

³⁶ Συνέντευξη της 1/12/16, βλ. ανωτ. υποσ. υπ'αρ. 4

"Σχηματίζονται τεράστιες ουρές έξω από την υπηρεσία. Οι αιτούντες αφού περιμένουν ώρες, τους λένε να φύγουν γιατί κλείνει η υπηρεσία. (...) Έτυχε να μεταβεί άτομο στην υπηρεσία για ανανέωση δελτίου και να μην το δεχτούν. Του είπαν να πάει με το δικηγόρο του", αναφέρει η **Δήμητρα Ιππειώτη**³⁷.

Αναφορικά με την παρεχόμενη από την Υπηρεσία Ασύλου πληροφόρηση, η **Βασιλική Τσιπουρά**, που ανήκει στο προσωπικό του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Κω³⁸ αναφέρει ότι: «Η Υπηρεσία Ασύλου παρέχει πληροφόρηση στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης πράξης, όπως η επίδοση απόφασης, αλλά γενικότερες πληροφορίες για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των νεοεισερχομένων, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας του ασύλου, παρέχονται από εκπροσώπους της Ύπατης Αρμοστείας σε ομαδικές και ατομικές συνεδρίες».

6.1.2 Εξυπηρέτηση των συνηγόρων των αιτούντων από τα γραφεία ασύλου στα νησιά

Αναφορικά με την εξυπηρέτηση των συνηγόρων, παρατηρήθηκε ότι ούτε αυτή είναι απρόσκοπτη.

- Την 1/12/2016 δεν κατέστη δυνατή η ενημέρωσή μας για πορεία υποθέσεων από το Π.Γ.Α. Λέσβου, καθώς όπως μας ενημέρωσε η υπάλληλος, λόγω πρόσφατων επεισοδίων που σημειώθηκαν στο ΚΥΤ της Μόριας, είχε καεί το πρωτόκολλο και δεν είχαν γραφείο. Ως εκ τούτου, για την πορεία της υπόθεσης αιτούντα Παλαιστινιακής καταγωγής, αναγκαστήκαμε να απευθυνθούμε στο Π.Γ.Α. Αττικής, καθώς ήταν αδύνατη η ενημέρωσή μας από το Π.Γ.Α. Λέσβου, το οποίο υπολειτουργούσε κατά την επίσκεψή μας.

³⁷ Συνέντευξη της 30/11/16, βλ. ανωτ. υποσημείωση υπ'αρ. 6

³⁸ Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε με τη Βασιλική Τσιπουρά, μέλος του προσωπικού του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Κω την 15/11/2016

Είναι χαρακτηριστικό της κατάστασης, ότι συχνά και οι ίδιοι οι δικηγόροι αντιμετωπίζουν δυσκολίες να έχουν πρόσβαση στην Υπηρεσία και να κατανοήσουν σε ποιο στάδιο βρίσκεται μία υπόθεση.

“Έχει συμβεί να έχω συνέντευξη και να μην με αφήνουν να περάσω εντός του χώρου της Βιάλ όπου στεγάζεται η Υπηρεσία Ασύλου. Υπάρχει πρόβλημα με την εξυπηρέτηση γιατί δεν έχουν σαφείς εντολές, αλλάζουν συχνά τα δεδομένα ιδιαίτερα για λόγους ασφάλειας. Κάποιες φορές αντιμετωπίζω δυσκολίες στο να καταλάβω τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί για την αίτηση ασύλου κάποιου/ας αιτούντος/σας, εάν δηλαδή κάποιος έχει συνέντευξη και τότε, εάν έχει ήδη καταγραφεί (...)”, μας ανέφερε η **Νατάσα Στραχίνη**³⁹.

«Πριν την Κοινή Δήλωση δεν υπήρχε πρόβλημα με την πρόσβαση των δικηγόρων. Μετά όμως αυξήθηκαν οι υποθέσεις και οι δικηγόροι.(...) Υπάλληλος του EASO είχε ζητήσει εξουσιοδότηση από δικηγόρο για να είναι παρών στη συνέντευξη. Δεν πρέπει να είναι καν νομικοί. Πολλές φορές αναγκάζεσαι να αναφέρεις τον λόγο της επίσκεψής σου σε υπαλλήλους της ιδιωτικής εταιρίας security G4S⁴⁰, οι οποίοι σημειώνεται ότι είναι συμβεβλημένοι με το EASO και όχι με την υπηρεσία ασύλου”, αναφέρει η **Ελένη Βεληβασάκη**⁴¹.

Όσον αφορά άλλα οργανωτικά θέματα, σημαντικό είναι επίσης ότι λόγω της κατάστασης που επικρατεί, τα κατά τόπους γραφεία και κλιμάκια, δεν γνωρίζουν πού βρίσκονται οι αιτούντες/σες. Χαρακτηριστική είναι η ανωτέρω αναφερθείσα υπόθεση της υπηκόου Ερυθραίας, η οποία κατοικούσε στο Κ.Υ.Τ. Σάμου, παρεμποδιζόταν η πρόσβασή της στο γραφείο και οι υπάλληλοι του Π.Γ.Α. δεν γνώριζαν πού βρίσκεται.

³⁹ Συνέντευξη της 4/11/2016, βλ. ανωτ. υποσ. υπ'αρ. 5. Σε πιο πρόσφατη επικοινωνία μας ενημέρωσε ότι η υποδοχή έχει πλέον συστηματοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό.

⁴⁰ Η ιδιωτική επιχείρηση παροχής υπηρεσιών ασφαλείας G4S είναι μια από τις μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρίες φύλαξης παγκοσμίως

⁴¹ Συνέντευξη της 1/12/2016, βλ. ανωτ, υποσ. 4

"Μου είχαν παραπέμψει μια κοπέλα για νομική συνδρομή και δεν μπόρεσα να την εντοπίσω. Υπάρχει πρόβλημα με τη χαρτογράφηση. Δεν είναι γνωστό στις αρχές πού μένει κάθε αιτών/ούσα. Θα ξεκινούσαν τώρα να κάνουν χαρτογράφηση. Υπάρχει μετακίνηση των ανθρώπων από την ΒΙΑΛ στην Σούδα, πηγαινοέρχονται. Ανεξέλεγκτη η κατάσταση. Κάποια ανήλικα γυρνάνε στη Σούδα γιατί εκεί νιώθουν πιο ασφαλή", αναφέρει η **Νατάσα Στραχίνη**⁴².

Το ίδιο πρόβλημα επισημαίνει και η **Δήμητρα Ιππειώτη**:⁴³ "Η υπηρεσία δεν έχει τηλέφωνο. Δεν έχουν επικοινωνία για να βρουν πού βρίσκονται οι περιπτώσεις. Πώς τους καλούν για συνέντευξη χωρίς να ξέρουν πού βρίσκονται; 2-3 φορές δεν πάνε και μπαίνουν στο αρχείο οι υποθέσεις τους. Παίρνουμε στα προσωπικά τηλέφωνα των εργαζομένων της υπηρεσίας, μιλάμε με την Ύπατη, δίνουμε το δικό μας τηλέφωνο για να ειδοποιούμε τους ανθρώπους. Πολλές φορές τους παίρνουν και τους μιλάνε αγγλικά και δεν καταλαβαίνουν τι τους λένε".

β. 2 Εξυπηρέτηση αιτούντων και δικηγόρων στα γραφεία ασύλου στην ενδοχώρα

Προβλήματα στην εξυπηρέτηση των αιτούντων και συνηγόρων εντοπίζονται και στην ενδοχώρα.

Στο Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Αττικής το οποίο επισκέπτονται τακτικά δικηγόροι της οργάνωσής μας, παρατηρούνται μεν κάποιες καλές πρακτικές από την Μονάδα Δουβλίνου και το γραφείο που ασχολείται με την καταγραφή αιτημάτων ευάλωτων ατόμων (βλ. οικεία κεφάλαια) ωστόσο δεν λείπουν και τα σοβαρά προβλήματα.

⁴² Συνέντευξη της 4/11/2016, βλ. ανωτ. υποσ. υπ'αρ. 5. Σε πιο πρόσφατη επικοινωνία μας ενημέρωσε ότι η χαρτογράφηση έχει πλέον ολοκληρωθεί.

⁴³ Συνέντευξη της 30/11/16 ΠΙΚΠΑ, βλ. ανωτ. υποσ. 6

Ειδικότερα οι αιτούντες, αλλά και οι συνήγοροι, αναγκάζονται να περιμένουν στον προαύλιο χώρο, για πολλές ώρες. Περιττό να αναφερθεί ότι σε κάποιες περιπτώσεις η ζέστη ή το κρύο καθιστούν την πολύωρη αναμονή ανυπόφορη. Πολλώ δε μάλλον όταν κάποιες φορές αποδεικνύεται ότι ανέμεναν χωρίς αποτέλεσμα, καθώς εν τέλει δεν εξυπηρετούνται από την υπηρεσία. Σημειώνεται ότι στην ίδια ταλαιπωρία υποβάλλονται και ιδιαίτερα ευάλωτοι/ες αιτούντες/σες άσυλο (θύματα βασανιστηρίων, οικογένειες με μικρά παιδιά κ.α.), οι οποίοι/ες συχνά έρχονται από τους απομακρυσμένους καταυλισμούς του Λαυρίου ή της Μαλακάσας.⁴⁴

6.2.1 Εξυπηρέτηση των αιτούντων άσυλο από τα γραφεία ασύλου στην ενδοχώρα

Όσον αφορά την εξυπηρέτηση των αιτούντων από το Π.Γ.Α. Αττικής επισημαίνεται ότι στην είσοδο της υπηρεσίας συγκεντρώνεται πλήθος αιτούντων/ουσών, ωστόσο ο έλεγχος της εισόδου πραγματοποιείται από υπαλλήλους ιδιωτικής εταιρείας φύλαξης και όχι από υπαλλήλους της υπηρεσίας. Ως αποτέλεσμα ακόμα και ευάλωτοι αιτούντες, όπως άτομα με προβλήματα υγείας και οικογένειες με μικρά παιδιά, περιμένουν στην είσοδο για αρκετή ώρα.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, σε πολλές περιπτώσεις, οι αιτούντες δεν κατορθώνουν να διεκπεραιώσουν την ενέργεια για την οποία μετέβησαν στην υπηρεσία, π.χ. για την υποβολή προσφυγής ή την κατάθεση υπομνήματος.

Ενδεικτικά αναφέρουμε την περίπτωση όπου επιδόθηκε απορριπτική πρωτοβάθμια απόφαση σε υπήκοο Ακτής Ελεφαντοστού στις αρχές Μαρτίου του 2017 με την υπόμνηση να καταθέσει προσφυγή μία ημέρα πριν τη λήξη της προθεσμίας των 30

⁴⁴ Χαρακτηριστική είναι η μαρτυρία του δικηγόρου του ΕΣΠ Σπύρου Κουλοχέρη που αποτυπώθηκε στο άρθρο του Δημήτρη Αγγελίδη που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών την 21-12-16, με τίτλο «Απίστευτη ταλαιπωρία στην Υπηρεσία Ασύλου», <http://www.efsyn.gr/arthro/apisteyti-talaiporiastin-ypiresia-asyloy>

ημερών. Παρενέβη δικηγόρος της οργάνωσής μας προκειμένου να κατατεθεί την επομένη της επίδοσης και να του επαναχορηγηθεί το δελτίου ασύλου. Πέραν του ότι αυτό αποτελούσε ούτως ή άλλως δικαίωμά του, σημειώνουμε ότι επρόκειτο για ευάλωτο άτομο που έχρηζε νοσηλείας για την οποία του ήταν απαραίτητο το ειδικό δελτίο.

Αντίστοιχα προβλήματα αναφέρονται και για την εξυπηρέτηση των αιτούντων/σών στο Π.Γ.Α. Θεσσαλονίκης: «(...) Την ημέρα που οι αιτούντες πηγαίνουν στην υπηρεσία για την πλήρη καταγραφή τους πρέπει να βρίσκονται στην υπηρεσία στις 7:00 το πρωί και να περιμένουν μιάμιση περίπου ώρα στην είσοδο μέχρι να μπορέσουν να μπουν. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα, υπήρχε τέντα με θέρμανση αλλά δεν υπάρχουν αρκετές καρέκλες. Κάποιοι αναγκάζονται να καθίσουν στο πάτωμα για πολλές ώρες. Δεν πάνε ούτε στην τουαλέτα γιατί φοβούνται μήπως τους φωνάξουν και δεν είναι εκεί. Περιμένουν εκεί όλη μέρα, συνολικά μπορεί 10-11 ώρες και δεν τους παρέχεται φαγητό. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να περιμένουν πότε θα φύγει το βαν της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για να επιστρέψουν στον καταυλισμό», επισημαίνουν οι εθελόντριες δικηγόροι της οργάνωσης [Advocates Abroad](#)⁴⁵.

Σημειώνουμε ότι η πλειοψηφία των αιτούντων διαμένουν σε καταυλισμούς ή ξενοδοχεία εκτός του αστικού ιστού, απομακρυσμένα από τα γραφεία ασύλου, τα νοσοκομεία και τις διάφορες δομές που βρίσκονται εντός της πόλης, με αποτέλεσμα να είναι πλήρως εξαρτημένοι από τη μεταφορά τους από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Τέλος, υπογραμμίζεται ότι τα άτομα που έχουν απωλέσει το δελτίο αιτούντος άσυλο δυσκολεύονται να εισέλθουν στην υπηρεσία διότι δεν διαθέτουν κάποιο νομιμοποιητικό έγγραφο για να επιδείξουν στον ιδιωτικό φύλακα στην είσοδο της υπηρεσίας. Η δε επανέκδοση του δελτίου κατόπιν απώλειας απαιτεί τουλάχιστον δύο

⁴⁵ Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε την 2/3/2017 στη Θεσσαλονίκη με τις εθελόντριες δικηγόρους της Οργάνωσης Advocates Abroad, Laure Paradis, Melissa Martinelli και Ana-Maria Enache.

μήνες⁴⁶, ενώ η επανέκδοση ταυτότητας πρόσφυγα απαιτεί πέντε μήνες. Στο διάστημα αυτό οι αιτούντες άσυλο ή/και οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες έχουν στην κατοχή τους μόνο τη βεβαίωση της υπηρεσίας και ως εκ τούτου η άσκηση των στοιχειωδών δικαιωμάτων τους καθίσταται δυσχερής.

Ενδεικτικά αναφέρεται:

- η περίπτωση υπηκόου Ιράκ, ο οποίος απώλεσε το ειδικό δελτίο του ιδίου καθώς και του ανήλικου τέκνου του. Τον ανωτέρω συνόδευσε στο Π.Γ.Α. Αττικής δικηγόρος της οργάνωσής μας στις αρχές Φεβρουαρίου του 2017 προκειμένου να δηλωθεί η απώλεια, όπου και ανακοινώθηκε από υπάλληλο της υπηρεσίας ότι η αντικατάσταση του δελτίου απαιτεί διάστημα τουλάχιστον δύο μηνών.
- η περίπτωση αναγνωρισμένης πρόσφυγα, υπηκόου Ερυθραίας η οποία απώλεσε την άδεια διαμονής της. Στα τέλη Ιανουαρίου 2017 μετέβη στο Π.Γ.Α. Αττικής προκειμένου να δηλώσει την απώλεια, όπου ενημερώθηκε ότι η αντικατάσταση της άδειας διαμονής απαιτεί χρονικό διάστημα τουλάχιστον πέντε μηνών.

Με το από 10/2/2017 έγγραφό μας προς το Π.Γ.Α. Αττικής επισημάναμε ότι: *"Η μεγάλη αυτή καθυστέρηση στην αντικατάσταση των απωλεσθέντων εγγράφων, (...) στερεί σε σημαντικό βαθμό στους αιτούντες άσυλο και στους πρόσφυγες την ακώλυτη άσκηση δικαιωμάτων που συνεπάγεται η κατοχή του αντίστοιχου εγγράφου. (...) εκθέτει τους ανωτέρω στον κίνδυνο σύλληψης από τις αστυνομικές αρχές, και έστω και προσωρινής κράτησης έως ότου ολοκληρωθεί η εξακρίβωση των στοιχείων τους. Επιπλέον, (...) δυσχεραίνει την πρόσβασή τους σε νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, καθώς και την πρόσβασή τους σε εργασιακή απασχόληση."*

⁴⁶ βλ. ιστοσελίδα Υπηρεσίας Ασύλου, http://asylo.gov.gr/?page_id=329: "Αφού λάβετε επικυρωμένο αντίγραφο της δήλωσης απώλειας, θα πρέπει να το προσκομίσετε στην Υπηρεσία Ασύλου και να υποβάλετε αίτηση για έκδοση νέου δελτίου. **Δεν εκδίδεται νέο δελτίο πριν την παρέλευση τουλάχιστον δύο μηνών**".

6.2.2 Εξυπηρέτηση των συνηγόρων των αιτούντων στα γραφεία ασύλου στην ενδοχώρα

Ειδικότερα αναφορικά με την εξυπηρέτηση των πληρεξουσίων δικηγόρων, με το από 13/09/2016 έγγραφό μας προς την Υπηρεσία Ασύλου, με θέμα "Προβλήματα στην ενημέρωση πληρεξουσίων δικηγόρων", επισημάνθηκε εκ νέου (είχε επισημανθεί αρχικά με το από 22/7/2016 έγγραφό μας) η δυσχερής πρόσβαση των συνηγόρων στους φακέλους των εντολέων τους στο Π.Γ.Α. Αττικής και ειδικότερα ότι: *"Η ενημέρωσή μας για την πορεία των υποθέσεων των εξυπηρετούμενων μας πραγματοποιείται μόνο μέσω του "Info"⁴⁷". Δεδομένου του συνωστισμού και του γεγονότος ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι (αιτούντες άσυλο και συνήγοροι) εξυπηρετούνται μέσω του "Info", δεν υπάρχει δυνατότητα ενημέρωσης για πολλές υποθέσεις. Πέραν αυτού, η ενημέρωση είναι συνοπτική, γίνεται μέσα από τα ηλεκτρονικά δεδομένα, και δεν μας δίνεται η δυνατότητα πλήρους ενημέρωσης και διερεύνησης των υποθέσεων".*

Συχνά, λόγω του συνωστισμού και δεδομένου ότι οι υπάλληλοι βρίσκονται πίσω από προστατευτικό τζάμι, πρέπει να καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια για να ακούσει ο ενδιαφερόμενος καθαρά τον/την υπάλληλο. Εκτός από τις υπόθεσεις οικογενειακής επανένωσης, για τις οποίες η ενημέρωση γίνεται πράγματι από το αρμόδιο γραφείο, σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις δεν παραπεμπόμαστε σε αρμόδιο γραφείο για πληρέστερη ενημέρωση.

Επιπλέον στο Π.Γ.Α. Αττικής, δεν μας δίνεται η δυνατότητα να λάβουμε γνώση του πλήρους περιεχομένου των φακέλων των εντολέων μας και να μελετήσουμε ό,τι περιλαμβάνεται σε αυτούς. Παρατηρείται δε το παράδοξο να μας ζητείται να συμπληρώσουμε τη σχετική αίτηση χορήγησης αντιγράφων, περιγράφοντας με ακρίβεια τα έγγραφα των οποίων επιθυμούμε αντίγραφα, χωρίς να έχουμε λάβει άμεση γνώση του συνόλου του περιεχομένου του φακέλου προκειμένου να γνωρίζουμε και το σύνολο

⁴⁷ "Info" ονομάζεται το γραφείο ενημέρωσης/πληροφόρησης που βρίσκεται στην είσοδο του Π.Γ.Α. Αττικής, το οποίο είναι επιφορτισμένο με την υποδοχή και διαχείριση των αιτούντων.

των εγγράφων που μας ενδιαφέρουν. Η ως άνω πρακτική οδηγεί στην παρακώλυση της άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα (χορήγηση αντιγράφων και δυνατότητα επιτόπιας μελέτης του διοικητικού φακέλου) και κατά συνέπεια της αποτελεσματικής άσκησης του έργου των δικηγόρων.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, ενίοτε και η διεκπεραίωση μιας απλής διαδικαστικής ενέργειας καθίσταται ιδιαίτερα χρονοβόρα λόγω των προβληματικών ακολουθούμενων πρακτικών, αλλά και των τεχνικών αδυναμιών, καθώς έχουμε αναγκαστεί να προσέλθουμε επανειλημμένες φορές στην υπηρεσία γιατί "πέφτει" το σύστημα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι σε μία περίπτωση, δικηγόρος της οργάνωσής μας συνόδεψε αιτούντα για την κατάθεση αίτηση θεραπείας. Από τις 9 το πρωί που προσήλθαν στην υπηρεσία, η κατάθεση της αίτησης ολοκληρώθηκε στις 17.00.

Η Πέννυ Μυλωνά, Συντονίστρια της Νομικής Υπηρεσίας στο Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων ⁴⁸, μας ανέφερε ότι πέραν των προβλημάτων που παρατηρούνται στη χορήγηση αντιγράφων, υπάρχει σε γενικές γραμμές καλή συνεργασία με το Π.Γ.Α. Αττικής. Ωστόσο στα Αυτοτελή Κλιμάκια Αλίμου και Πειραιά, συχνά ανακύπτουν διαδικαστικά θέματα που απαιτούν αρκετή ώρα έως ότου καταστεί δυνατή η εξυπηρέτηση. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι στο Αυτοτελές Κλιμάκιο Αλίμου: *«κάθε φορά που αιτούμαστε τη χορήγηση αντιγράφων, μας ζητείται να εξηγήσουμε για ποιο λόγο θέλουμε τα αντίγραφα και γιατί δεν τα ζητάμε από τους ίδιους τους αιτούντες. (...) Επικαλούνται έλλειψη αναλώσιμων ή μας παραπέμπουν σε κάποιον ανώτερο, με αποτέλεσμα για τη διεκπεραίωση κάποιας ενέργειας να περιμένουμε 2-4 ώρες».*

Αναφορικά με την εξυπηρέτηση από το Π.Γ.Α. Θεσσαλονίκης μας επισημάνθηκαν τα ακόλουθα:

⁴⁸Συνέντευξη που πραγματοποιήθηκε με την Πέννυ Μυλωνά, Συντονίστρια της Νομικής Υπηρεσίας στο Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων την 20/2/2017

“Συνήθως είναι μόνο ένα άτομο επιφορτισμένο με την παροχή πληροφοριών, το οποίο παράλληλα με την εξυπηρέτηση του κοινού, απαντάει και στο τηλέφωνο. Τόσο εμείς όσο και οι πρόσφυγες μπορεί να χρειαστεί να περιμένουμε στην ουρά για μία ώρα προκειμένου να λάβουμε την πληροφόρηση που χρειαζόμαστε” ανέφεραν οι εθελόντριες δικηγόροι των [Advocates Abroad](#).⁴⁹

Επιπλέον, σύμφωνα με τον [Γιώργο Τσιάκαλο](#), μέλους της ομάδας [Παιδαγωγοί της Αλληλεγγύης](#)⁵⁰ : «Δεν είναι δυνατόν να μάθεις την πορεία της αιτήσεως οικογενειακής επανένωσης ούτε από το τηλέφωνο, ούτε όμως και πηγαίνοντας στην υπηρεσία. Οι δικηγόροι εξυπηρετούνται κατά προτεραιότητα σε όλες τις υπηρεσίες, αλλά στην υπηρεσία ασύλου είναι υποχρεωμένοι να μένουν έξω στη βροχή μέχρι να έρθει η σειρά τους».

6. Θέματα οικογενειακής επανένωσης

α. Διαπιστώσεις

Η ταχεία διεκπεραίωση των υποθέσεων οικογενειακής επανένωσης βάσει του Κανονισμού 604/2013 (Δουβλίνο III) θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναχώρηση των αιτούντων στο αρμόδιο για την εξέταση της αίτησής τους κράτος-μέλος σε διάστημα λίγων μηνών. Αυτό θα συνέβαλε στην εκτόνωση της πίεσης στις συνθήκες υποδοχής, στην αποσυμφόρηση των κέντρων φιλοξενίας που βρίσκονται στην ενδοχώρα, στην επανένωση των ατόμων με τα μέλη της οικογένειάς τους και στη μη παράταση της διαμονής τους στην Ελλάδα υπό συνθήκες υποτυπώδεις, που συχνά θέτουν την υγεία

⁴⁹ Συνέντευξη της 2/3/2017, βλ. ανωτ. υποσ. 42

⁵⁰ Γιώργος Τσιάκαλος, Καθηγητής Παιδαγωγικής στο Α.Π.Θ., Παιδαγωγοί της Αλληλεγγύης, συνέντευξη στο Κοζάνη tv, 17/2/2017

και τη ζωή τους σε κίνδυνο. Δυστυχώς όμως αυτό δεν απετέλεσε προτεραιότητα για την πολιτεία.

Ο Γιώργος Τσιάκαλος⁵¹, μας ανέφερε ότι: "*Το κράτος λέει σκοτωνόμαστε να βρούμε ξενοδοχεία, αποσιωπώντας ότι βάζοντας περισσότερο προσωπικό θα μπορούσαν οι οικογένειες να φύγουν και να επανενωθούν με τους δικούς τους*".

Επιπλέον θα θέλαμε να επισημάνουμε ένα σημαντικό πρόβλημα που προκλήθηκε από το γεγονός ότι με το άρθρο 60 του ν. 4375/2016 για τις διαδικασίες στα σύνορα προβλέφθηκε διαφορετική μεταχείριση των υποθέσεων οικογενειακής επανένωσης ανάλογα με το άρθρο του Κανονισμού 604/2013 στο οποίο υπάγονται. Ειδικότερα, ενώ με το άρθρο αυτό εξαιρούνται από τις διαδικασίες στα σύνορα οι υποθέσεις επανένωσης που έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα για τα κράτη-μέλη (υποθέσεις ασυνόδευτων ανηλίκων, συζύγων γονέων με ανήλικα τέκνα), κάτι τέτοιο δεν ισχύει για τις περιπτώσεις που είναι στη διακριτική ευχέρεια των κρατών-μελών και ειδικότερα στις περιπτώσεις όπου συντρέχει η ανθρωπιστική ρήτρα. Αυτό κατά την άποψή μας έχει ως αποτέλεσμα την διακριτική μεταχείριση των αιτούντων που ζητούν επανένωση με βάση την ανθρωπιστική ρήτρα καθώς τους επιβάλλεται περιορισμός διαμονής στα νησιά.

α.1 Καθυστερήσεις στην καταγραφή των αιτούντων, με αποτέλεσμα την καθυστέρηση υπαγωγής τους στη διαδικασία οικογενειακής επανένωσης

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω [πρόσβαση στη διαδικασία], στα νησιά για μεγάλο χρονικό διάστημα οι αιτήσεις δεν καταγράφονταν βάσει της ημερομηνίας άφιξης στην Ελλάδα και της ημερομηνίας έκφρασης της δήλωσης βούλησης, αλλά με βάση την προτεραιοποίηση συγκεκριμένων εθνικοτήτων. Λόγω των καθυστερήσεων αυτών στην καταγραφή των αιτημάτων ασύλου στα νησιά και της επιλογής της διαδικασίας της προ-

⁵¹ Συνέντευξη που μας παραχώρησε την 1/3/2017 στη Θεσσαλονίκη, βλ. ανωτ. υποσημείωση υπ'αρ. 50

καταγραφής⁵² στην ενδοχώρα, άτομα τα οποία θα μπορούσαν να μεταφερθούν σε άλλο κράτος-μέλος βάσει του Κανονισμού Δουβλίνο III χρειάστηκε να περιμένουν πολλούς μήνες έως ότου καταστεί δυνατή η καταγραφή αίτησης ασύλου και συνακόλουθα η αποστολή από τις ελληνικές αρχές αιτήματος αναδοχής προς το υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης κράτος-μέλος, ακόμα και σε περιπτώσεις που επρόκειτο για άτομα που ανήκαν σε κατηγορία ευάλωτων αιτούντων⁵³.

Ειδικότερα όσον αφορά τις καθυστερήσεις καταγραφής αιτημάτων οικογενειακής επανένωσης στα νησιά:

Η Πέννυ Μυλωνά⁵⁴ ανέφερε ότι: *"Δεν έχουμε δει να προτεραιοποιούνται ιδιαίτερα οι περιπτώσεις επανενώσεων στα νησιά. Είχαμε περίπτωση αιτούσας υπηκόου Αφγανιστάν που συνόδευε τα τέσσερα ανήλικα τέκνα της και το παιδί της αδερφής της, που εισήλθε στην Ελλάδα μετά τις 20/3/2016, εξέφρασε βούληση για αίτημα ασύλου στα τέλη Μαρτίου και καταγράφηκε αρχές Ιουνίου. Ήλθε στην Αθήνα στα μέσα Σεπτεμβρίου, αφού παρέμεινε στο νησί έξι μήνες χωρίς να έχει πραγματοποιηθεί η πλήρης καταγραφή της αίτησής της, η οποία έγινε κατόπιν ραντεβού στις αρχές του έτους (2017) στο ΠΓΑ Αττικής. Η υπόθεση καθυστέρησε, όπως μας ανέφερε η ίδια, διότι δεν είχε γίνει η διαδικασία στην Εισαγγελία προκειμένου να οριστεί προσωρινός επίτροπος η θεία και να καταστεί δυνατή η καταγραφή. Αυτό δεν έγινε ποτέ στο νησί και προσπαθήσαμε να το δρομολογήσουμε με τον Εισαγγελέα Ανηλίκων*

⁵²Στο έγγραφο της Υπηρεσίας που αναφέρει ποιοι παράγοντες ελήφθησαν υπ'όψιν για τον προσδιορισμό ημερομηνίας πλήρους καταγραφής σε συντομότερο χρόνο δεν αναφέρεται η δυνατότητα οικογενειακής επανένωσης. βλ. ανωτ. έγγραφο της Υπηρεσίας Ασύλου με θέμα "Ερωτήσεις και απαντήσεις", Οκτώβριος 2016, http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2016/11/Qandanswers_ENG_OCT_V4a--25-10-2016-Greek_V2.pdf, σελ. 4, Ε14

⁵³περίπτωση οικογενειακής επανένωσης 16χρονου από Κομπάνι, κρατούμενος στα κρατητήρια δύο μήνες, έκανε απεργία πείνας, <http://www.rodiki.gr/article/348594/enas-16-xronos-prosfygas-liwnei-sta-kraththria>, <http://www.rodiki.gr/article/346323/kollhsa-pswra-ekana-apergia-peinas-alla-eimai-akoma-edw>

⁵⁴Συνέντευξη της 20/2/2017, βλ. ανωτ. υποσ. υπ'αρ. 45

Αθηνών, ο οποίος δεν το δέχθηκε και προτίμησε να οριστεί εκπρόσωπος του ανηλίκου ένας από τους δικηγόρους του φορέα μας”.

“Η Κοινή Δήλωση ήταν καταστροφικότερη. Είναι άνθρωποι με τραύμα που υποβάλλονται στον εξευτελισμό της Μόριας. (...) Στο ΠΙΚΠΑ μένει μητέρα με τρία παιδιά, το ένα παιδί, 8 ετών, είναι αυτιστικό και ο σύζυγός της είναι στη Γερμανία. Εξέφρασε βούληση στις αρχές Απριλίου του 2016 και ακόμα περιμένει απάντηση από την υπηρεσία”, αναφέρει η **Δήμητρα Ιππειώτη**⁵⁵.

Σύμφωνα με την **Ελένη Βεληβασάκη**⁵⁶: “Δεν προτεραιοποιούνται οι υποθέσεις οικογενειακής επανένωσης στην καταγραφή. Μάλλον το αντίθετο συμβαίνει. Περιμένουν. Γυναίκα Αφγανή μόνη καταγράφηκε στα μέσα Ιουλίου 2016 από την ΥΓΤ και περιμένει μέχρι σήμερα (1/12/2016) προκειμένου να καταγραφεί το αίτημά της από την Υπηρεσία Ασύλου και να καταθέσει αίτηση οικογενειακής επανένωσης με το σύζυγο και τα τέκνα της που βρίσκονται στη Γερμανία”.

α.2 Ενημέρωση αιτούντων/ων και δικηγόρων για την πορεία αιτήσεως οικογενειακής επανένωσης

Κατά το πρώτο διάστημα υλοποίησης του προγράμματός μας αντιμετωπίσαμε σοβαρό πρόβλημα στην ενημέρωσή μας από τη Μονάδα Δουβλίνου και για το λόγο αυτό απευθύναμε το από 13/9/2016 έγγραφό μας προς την Υπηρεσία Ασύλου σε σχέση με το πρόβλημα αυτό. Όπως αναφέραμε χαρακτηριστικά:

“Παρά τις επανειλημμένες επισκέψεις μας στην υπηρεσία και τις τηλεφωνικές επαφές μας, δεν έχει καταστεί δυνατό να λάβουμε ενημέρωση σε σχέση με την αποστολή εξερχομένων εγγράφων από τη Μονάδα Δουβλίνου, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να

⁵⁵ Συνέντευξη της 30/11/2016, βλ. ανωτ. υποσ. 6

⁵⁶ Συνέντευξη της 1/12/2016, βλ. ανωτ. υποσ. 4

παρακολουθήσουμε την πορεία των υποθέσεων εξυπηρετούμενων της οργάνωσής μας και να τους ενημερώσουμε αναλόγως".

Η ενίσχυση της Μονάδας Δουβλίνου και του αρμόδιου γραφείου του Π.Γ.Α. Αττικής βελτίωσε σημαντικά την κατάσταση, με αποτέλεσμα ήδη από τον Νοέμβριο του 2016 η εξυπηρέτησή μας να είναι πολύ ικανοποιητική.

Ωστόσο εξακολουθούν να εντοπίζονται μεγάλες καθυστερήσεις στην ενημέρωση του ηλεκτρονικού συστήματος σχετικά με τις αποδοχές αιτημάτων ανάληψης καθώς και στην επίδοση στους αιτούντες της απόφασης που χαρακτηρίζει ως απαράδεκτη την αίτηση λόγω ανάληψης της ευθύνης από άλλο κράτος-μέλος. Η καθυστέρηση της ενημέρωσης των αιτούντων για την ανάληψη ευθύνης από άλλο κράτος-μέλος και της επίδοσης της σχετικής απόφασης είναι κατά μέσο όρο τρεις μήνες.

Η **Πέννυ Μυλωνά**⁵⁷ επισημαίνει ότι: « *«Λόγω της καθυστέρησης ενημέρωσης του συστήματος της Μονάδας Δουβλίνου δεν μπορούμε να ενημερωθούμε άμεσα για την πορεία των υποθέσεων και να έχουμε ακριβή πληροφόρηση. Πρέπει να ασχοληθούμε δύο και τρεις φορές με μία υπόθεση μέχρι να μπορέσουμε να πληροφορηθούμε σε ποιο στάδιο βρίσκεται. Χάνουμε χρόνο προσπαθώντας να μάθουμε τι έχει γίνει με μία υπόθεση και να μπορέσουμε να τη δουλέψουμε αποτελεσματικά».*

α.3 Κάλυψη των εξόδων μεταφοράς αιτούντων άσυλο

Σύμφωνα με το άρθρο 30 του Κανονισμού Ε.Ε. 604/2013 (Δουβλίνο III) που αναφέρεται στις δαπάνες μεταφορών:

---

⁵⁷Συνέντευξη της 20/2/2017, βλ. ανωτ. υποσ. 45

1. *Οι απαραίτητες δαπάνες για τη μεταφορά αιτούντος ή άλλου προσώπου όπως αναφέρεται στο άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο γ) ή δ) προς το υπεύθυνο κράτος μέλος καλύπτονται από το κράτος μέλος που προβαίνει στη μεταφορά.*

3. *Οι δαπάνες των μεταφορών αυτών δεν μπορούν να βαρύνουν τα πρόσωπα που πρέπει να μεταφερθούν σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό*

Παρά την ανωτέρω πρόβλεψη, κατά το μεγαλύτερο μέρος της περιόδου που καλύπτει η έρευνά μας, πολλοί αιτούντες άσυλο που προσέρχονταν στο γραφείο μας, μας ανέφεραν ότι κάλυπταν οι ίδιοι τα έξοδα για την μεταφορά τους σε άλλο κράτος-μέλος στο πλαίσιο της διαδικασίας οικογενειακής επανένωσης.

Ανάλογη διαπίστωση περιλαμβάνεται και στην έκθεση σχετικά με την Ελλάδα για το 2016 που συνέταξε το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες για την Βάση Δεδομένων Πληροφοριών για το Άσυλο (AIDA)⁵⁸ όπου αναφέρεται ότι:

"Λόγω της έλλειψης των σχετικών πόρων χρηματοδότησης, οι αιτούντες των οποίων οι υποθέσεις τελούν υπό τον Κανονισμό του Δουβλίνου αναμένεται να καλύπτουν οι ίδιοι τα ταξιδιωτικά έξοδα. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις πασχίζουν να βρουν χορηγούς ή δωρητές, καθώς υπάρχουν πολλές περιπτώσεις κατά τις οποίες οι άνθρωποι αδυνατούν να καλύψουν τα έξοδα της μεταφοράς".

Από τις αρχές Μαρτίου του 2017 πληροφορηθήκαμε για την υλοποίηση από το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων δίμηνου προγράμματος χρηματοδοτούμενου από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες με το οποίο καλύπτονται τα έξοδα μεταφοράς αιτούντων άσυλο. Ωστόσο δεν έχει γίνει γνωστό εάν μετά την πάροδο του διμήνου αυτού, θα υπάρξει άλλο ανάλογο πρόγραμμα.

⁵⁸ Asylum Information Database (Aida), Country Report: Greece, 2016
http://www.asylumineurope.org/sites/default/files/report-download/aida_gr_2016update.pdf, σελ. 51

7. Πρωτοβάθμια Διαδικασία εξέτασης της αίτησης ασύλου

α. σχετικές διατάξεις του ν. 4375/16

Άρθρο 39 (Άρθρο 10 Οδηγίας) Προϋποθέσεις για την εξέταση της αίτησης παρ.

3. "Οι αποφάσεις επί των αιτήσεων λαμβάνονται σε ατομική βάση, μετά από εμπειριστατωμένη, αντικειμενική και αμερόληπτη εξέταση. Η Υπηρεσία αναζητά συγκεκριμένες πληροφορίες και φροντίζει ότι το προσωπικό που εξετάζει αιτήσεις γνωρίζει τη νομοθεσία και νομολογία".

Άρθρο 51 (Άρθρο 31 της Οδηγίας) Διαδικασία της εξέτασης

"2. Η εξέταση των αιτήσεων ολοκληρώνεται το ταχύτερο δυνατό και σε κάθε περίπτωση εντός έξι (6) μηνών στις περιπτώσεις εφαρμογής της κανονικής διαδικασίας ή τριών (3) στις περιπτώσεις εφαρμογής της ταχύρρυθμης. Όταν η αίτηση υπόκειται στη διαδικασία του Κανονισμού (E.E.) 604/2013, η προθεσμία αρχίζει από τη στιγμή κατά την οποία ορίζεται η Ελλάδα ως υπεύθυνη για την εξέταση της αίτησης, σύμφωνα με τον εν λόγω Κανονισμό, ο αιτών βρίσκεται στο έδαφος της χώρας και η Υπηρεσία Ασύλου έχει αναλάβει την εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας.

3. Οι ανωτέρω προθεσμίες δύναται να παρατείνονται για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο των εννέα (9) επιπλέον μηνών σε περιπτώσεις στις οποίες:

α. ανακύπτουν περίπλοκα ουσιαστικά και/ή νομικά ζητήματα,

β. μεγάλος αριθμός αλλοδαπών ή ανιθαγενών αιτείται ταυτόχρονα διεθνή προστασία, γεγονός που καθιστά στην πράξη πολύ δύσκολη την ολοκλήρωση της διαδικασίας εντός της προθεσμίας των 6 μηνών.

γ. η καθυστέρηση μπορεί να αποδοθεί σαφώς στην μη συμμόρφωση του αιτούντος δυνάμει του άρθρου 42 του παρόντος.

4. Κατ' εξαίρεση οι ανωτέρω προθεσμίες μπορεί να παραταθούν κατά τρεις (3) επιπλέον μήνες, όταν αυτό επιβάλλεται λόγω εξαιρετικών περιστάσεων και είναι απαραίτητο για την κατάλληλη και πλήρη εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας.

5. Στις περιπτώσεις που η εξέταση διαρκεί πέραν του ανώτατου κατά περίπτωση χρονικού ορίου, ο αιτών έχει δικαίωμα να ζητά πληροφορίες από τις Αρμόδιες Αρχές Παραλαβής για το χρόνο κατά τον οποίο αναμένεται η απόφαση επί της αίτησης. Η ενημέρωση αυτή δεν θεμελιώνει υποχρέωση των ανωτέρω αρχών να λάβουν απόφαση εντός συγκεκριμένης προθεσμίας".

β. διαπιστώσεις

Η πρωτοβάθμια διαδικασία είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς μία θετική απόφαση οδηγεί σε συντομότερη ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου, ενώ ακόμα και μία απορριπτική απόφαση μπορεί να προσφέρει το απαραίτητο υλικό για την δευτεροβάθμια εξέταση μίας αίτησης ασύλου. Η βαρύτητα της πρωτοβάθμιας διαδικασίας κατέστη δε ακόμα μεγαλύτερη από τη στιγμή που η δευτεροβάθμια διαδικασία κατέστη έγγραφη.

Ωστόσο από την έναρξη της λειτουργίας της Υπηρεσίας Ασύλου είχαν πέσει στην αντίληψή μας ορισμένες συνεντεύξεις και αποφάσεις οι οποίες κατά την άποψή μας υποδήλωναν επιφανειακή προσέγγιση των υποθέσεων και παρουσίαζαν σοβαρές ελλείψεις. Το φαινόμενο αυτό εξακολουθούμε να το εντοπίζουμε μέχρι και σήμερα.

Από την άλλη πλευρά, σε άλλες περιπτώσεις διαπιστώσαμε ότι τηρήθηκαν πλήρως οι διαδικαστικές εγγυήσεις εξέτασης της αίτησης και οι εκδοθείσες αποφάσεις ήταν εμπεριστατωμένες.

Προκαλεί προβληματισμό το γεγονός ότι η Υπηρεσία δεν έχει κατορθώσει να διασφαλίσει ένα ενιαίο ικανοποιητικό επίπεδο εξέτασης των αιτημάτων και ότι μάλιστα υπάρχουν και συγκεκριμένες κατηγορίες υποθέσεων (όπως είναι ιδιαίτερα αυτές που αφορούν την βία κατά των γυναικών) στις οποίες συνεχίζουμε να παρατηρούμε τις ίδιες ελλείψεις.

Όμως τα σοβαρότερα προβλήματα που εντοπίσαμε κατά την περίοδο της έρευνάς μας αφορούν αναμφίβολα την διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων ασύλου στα νησιά υπό το κράτος της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας. Η εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης είχε ως αποτέλεσμα η διαδικασία αυτή να περιοριστεί σε μεγάλο βαθμό στην κρίση επί του παραδεκτού με βάση το αν η Τουρκία αποτελεί ασφαλή χώρα, πράγμα το οποίο κρίθηκε ότι ίσχυε για περίπου τα 2/3 των υποθέσεων που εξετάστηκαν. Ενδεικτικό για την ποιότητα της διαδικασίας και την ορθότητα των αποφάσεων αυτών είναι το γεγονός ότι οι Επιτροπές Προσφυγών του π.δ. 114/2010 ανέτρεψαν την συντριπτική πλειοψηφία των αποφάσεων αυτών που εξετάστηκαν ενώπιόν τους.

Στην έκθεση με τίτλο «*Η εφαρμογή των Hot-Spot σε Ιταλία και Ελλάδα*» (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Συμβούλια για τους Πρόσφυγες Ολλανδίας, Ιταλίας και Ελλάδας)⁵⁹ και με αφορμή την θεώρηση του μεγαλύτερου ποσοστού αιτήσεων ασύλου ως απαράδεκτων επισημαίνεται με πολύ εύστοχο τρόπο η ξαφνική μετάλλαξη της διαδικασίας που ακολούθησε την έναρξη εφαρμογής της Κοινής Δήλωσης :

(...) η έννοια της "ασφαλούς τρίτης χώρας" ποτέ δεν χρησιμοποιήθηκε από την Υπηρεσία Ασύλου ή τις Επιτροπές Προσφυγών για την Τουρκία μέχρι την 20η Μαρτίου 2016· είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό πώς η Τουρκία μπορεί να θεωρηθεί "ασφαλής τρίτη χώρα" για όσους έφτασαν στην Ελλάδα μετά την 20η Μαρτίου και όχι για όσους εισήλθαν την ακριβώς προηγούμενη ημέρα".

⁵⁹ ECRE, "The implementation...", ό.π. σελ. 39

Στη διαδικασία αυτή που εξελίχθηκε και εξελίσσεται ακόμα στα νησιά ενεπλάκη και μάλιστα σε μεγάλο βαθμό και προσωπικό του EASO το οποίο διεξάγει συνεντεύξεις και εισηγείται στην Υπηρεσία Ασύλου. Η εμπλοκή αυτή θα μπορούσε να περιγραφεί και σαν εικόνα από το σχεδιαζόμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέλλον της Υπηρεσίας αυτής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. και πρόταση νέου Κανονισμού για το EASO), ωστόσο εγείρει ζητήματα υπέρβασης των αρμοδιοτήτων της, όπως αυτές αποτυπώνονται στον ισχύοντα Κανονισμό της. Προβλέπεται όμως στον ελληνικό νόμο, καθώς εισήχθη με τροποποίηση του ν. 4375/2016.

β.1 Νησιά

Η Κοινή Δήλωση δημιούργησε ένα πλαίσιο που ασκεί πίεση για ταχεία εξέταση των αιτήσεων ασύλου ⁶⁰επί του παραδεκτού, πράγμα που υπονομεύει την ποιότητα της διαδικασίας.

Στην Έκθεση του **Συνηγόρου του Πολίτη** για το έτος 2016⁶¹ επισημαίνεται σε σχέση με το θέμα αυτό ότι: *"(..) η εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε. - Τουρκίας της 18ης Μαρτίου μεταφέρει στις υπηρεσίες ασύλου σε πρώτο βαθμό και στη συνέχεια στην Αρχή Προσφυγών σε δεύτερο βαθμό την ευθύνη να κρίνει την επανεισδοχή τόσο πολιτών Συρίας με απόρριψη ως απαράδεκτων των αιτημάτων ασύλου στην Ελλάδα όσο και πολιτών τρίτων χωρών στην Τουρκία, ως ασφαλή τρίτη χώρα υποβολής αιτήματος ασύλου. Επί της διαδικασίας, η πίεση είναι μεγάλη για την αποτελεσματική εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε. - Τουρκίας για την ταχεία εκκαθάριση σε δεύτερο βαθμό των αιτημάτων ασύλου από τα hotspots και εκφράζεται και με έγγραφο της 5.5.2016 του επικεφαλής της Γενικής Διεύθυνσης Μετανάστευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς το τότε Υπουργείο Εσωτερικών για τις ασφαλείς εγγυήσεις που παρέχει το νομικό πλαίσιο της Τουρκίας για την προστασία πολιτών Συρίας και λοιπών τρίτων χωρών σε σχέση με τη Συνθήκη της Γενεύης για τους Πρόσφυγες. Ο Συνήγορος επισήμανε σχετικά τη σχετική*

⁶⁰ECRE, "The implementation...", ό.π. σελ. 26

⁶¹Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη για το έτος 2016, σελ 32

νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (απόφαση της 4.11.2014, *Tarakhel* κατά Ελβετίας), σύμφωνα με την **οποία πρέπει να υπάρχει εξατομικευμένη κρίση και παροχή συγκεκριμένων και λεπτομερών εγγυήσεων για τις συνθήκες υποδοχής/φιλοξενίας και τη διατήρηση της οικογενειακής ενότητας στην τρίτη χώρα».**

6.1.1 Εμπλοκή Easo

I. Νομοθεσία

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) θεσπίστηκε δυνάμει του υπ' αριθμ. 439/2010 Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Στο αρ. 2 παρ. 6 αναφέρεται ότι: **"Η Υπηρεσία Υποστήριξης δεν διαθέτει καμία εξουσία σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων από μέρους των αρχών των κρατών μελών για το άσυλο όσον αφορά τις ατομικές αιτήσεις διεθνούς προστασίας".**

Σύμφωνα με το άρθρο 10: **"Κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερόμενων κρατών μελών, η Υπηρεσία Υποστήριξης συντονίζει τις δράσεις στήριξης των κρατών μελών των οποίων τα συστήματα ασύλου και υποδοχής υφίστανται ιδιαίτερες πιέσεις και, μεταξύ άλλων, συντονίζει:**

α) τη δράση υπέρ των κρατών μελών που υφίστανται στην ιδιαίτερες πιέσεις προς διευκόλυνση της αρχικής ανάλυσης των αιτήσεων ασύλου που εξετάζονται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές (...)"

Σχετικά με την ευθύνη των μελών της Υπηρεσίας Υποστήριξης στο άρθρο 21 παρ. 1 του ως άνω Κανονισμού ορίζεται ότι: **"Όταν τα μέλη των ομάδων στήριξης για το άσυλο δραστηριοποιούνται σε κράτος μέλος υποδοχής, αυτό το κράτος μέλος ευθύνεται για**

οποιαδήποτε ζημία προκαλέσουν κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεών τους, σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο.(..)"

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 7 του Ν. 4375/2016: "(..) Σε περίπτωση που προκύψει σχετική ανάγκη κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο δύναται να παρέχουν κάθε σχετική συνδρομή, όπως η διεκπεραίωση συγκεκριμένων διαδικασιών, ανάλογα με την εντολή και τις αρμοδιότητές του κάθε οργανισμού. Λεπτομέρειες της συνεργασίας αυτής ρυθμίζονται με μνημόνια που συνάπτονται μεταξύ της Υπηρεσίας Ασύλου και των ως άνω οργανισμών".

Στο άρθρο 60 παρ. 4β "Στις διαδικασίες του στοιχείου α', στη συνέντευξη με τους αιτούντες διεθνή προστασία, καθώς και σε κάθε άλλη διαδικασία, η Υπηρεσία Ασύλου μπορεί να επικουρείται από προσωπικό και διερμηνείς που διατίθεται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο".

Στη συνέχεια το στοιχείο β' του ως άνω άρθρου αντικαταστάθηκε δυνάμει του άρθρου 86 παρ. 13 του Ν. 4399/2016 (ΦΕΚ Α' 117/22.6.2016) ως εξής: **«Η συνέντευξη με τους αιτούντες διεθνή προστασία, δύναται να διενεργείται και από προσωπικό που διατίθεται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο.»**

II. Ζητήματα αρμοδιότητας, λογοδοσίας και διαδικασίας

Ο προβληματικός χαρακτήρας της εμπλοκής του EASO στις διαδικασίες ασύλου στα νησιά, έχει επισημανθεί από την σχετική επιστημονική αρθρογραφία.

Σύμφωνα με άρθρο που δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα [EU Immigration and Asylum Law and Policy](#)⁶²:

⁶²EU Immigration and Asylum Law and Policy, LilianTsourdi, "Hot spots and EU Agencies: Towards an integrated European administration?", 26/1/2017, <http://eumigrationlawblog.eu/hotspots-and-eu/>

"Οι εμπειρογνώμονες της EASO που έχουν τοποθετηθεί στην Ελλάδα έχουν επιφορτιστεί με ένα τμήμα της διαδικασίας ασύλου το οποίο βρίσκεται στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών. Διεξάγουν τις συνεντεύξεις ασύλου επί του παραδεκτού για λογαριασμό της Υπηρεσίας Ασύλου, τουλάχιστον στην πλειοψηφία των υποθέσεων, και στη συνέχεια υποβάλλουν το πόρισμά τους, στη βάση του οποίου η Υπηρεσία Ασύλου εκδίδει την τελική απόφαση επί του παραδεκτού της αίτησης. Εγγενή μέρη της διαδικασίας αυτής αποτελούν η αξιολόγηση της αξιοπιστίας των αιτούντων, ο εντοπισμός της ευαλωτότητας και η υποβολή των διαπιστώσεων σχετικά με την ασφάλεια των τρίτων χωρών. Όλα τα ανωτέρω εμπίπτουν στην διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών. Στην πράξη αυτό υπερβαίνει την συνδρομή για την εξέταση των αιτημάτων και συνιστά εξέταση από κοινού. Με όρους ευρωπαϊκού διοικητικού δικαίου, εμφανίζεται μια σειρά διαφορετικών διαδικασιών που γίνονται αντιληπτές σαν εν τοις πράγμασι σύνθετες ή μικτές διοικητικές διαδικασίες. Αυτές οι ενέργειες στα Hotspot προφανώς συνεπάγονται εξουσία σχετικά με τη "λήψη αποφάσεων επί ατομικών αιτήσεων", τουλάχιστον έμμεσα. Υπ' αυτό το πρίσμα, υπερβαίνουν τα νόμιμα όρια δράσης βάσει του Κανονισμού του EASO. (..) Η επιχειρησιακή αυτή εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέτει τα ακόλουθα ερωτήματα. Ειδικότερα, ποια δικαιώματα απολαμβάνουν οι αιτούντες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αυτής με τους εμπειρογνώμονες του EASO, η οποία συνιστά ένα κρίσιμο τμήμα της διαδικασίας ασύλου; Υπό φυσιολογικές συνθήκες, η συνέντευξη επί του παραδεκτού αποτελεί τμήμα της διαδικασίας ασύλου και ως εκ τούτου οι αιτούντες πρέπει να απολαμβάνουν το πλήρες φάσμα των δικαιωμάτων που προβλέπονται από την Οδηγία για τις διαδικασίες ασύλου και την ελληνική εθνική νομοθεσία, ανεξάρτητα από το ποιος διεξάγει τη συνέντευξη. Η επιχειρησιακή εμπλοκή υπηρεσιών της Ε.Ε. δεν θα έπρεπε να οδηγεί σε μείωση των διαδικαστικών δικαιωμάτων/εγγυήσεων. Ωστόσο, στην πράξη επικρατεί αβεβαιότητα σε σχέση με τα διαδικαστικά δικαιώματα".

Επιπροσθέτως, επισημαίνεται ότι⁶³:

"Ακόμα και αν δεν εξεταστεί το κρίσιμο ερώτημα της αρμοδιότητας που απορρέει από το άρθρο 2 παρ. 6 του Κανονισμού για την ίδρυση της EASO, η εμπλοκή του οδηγεί σε αβεβαιότητα σε σχέση με τις διαδικαστικές εγγυήσεις που απολαμβάνουν οι αιτούντες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Ούτε ο Κανονισμός της EASO, ούτε τα σχετικά μνημόνια συνεργασίας περιλαμβάνουν διαδικαστικές εγγυήσεις. Το άρθρο 52 παρ. 2 έως 7 του νόμου 4375/16, παρέχει δικαίωμα στη μετάφραση, δικαίωμα διεξαγωγής της συνέντευξης από γυναίκα υπάλληλο εάν είναι απαραίτητο, το δικαίωμα να παραχωρείται στους αιτούντες κατάλληλη ευκαιρία προκειμένου να εξηγήσουν στοιχεία της αίτησής τους κ.α. Αυτά τα δικαιώματα συμπίπτουν με τις πληροφορίες που δίνονται από την Υπηρεσία Ασύλου εφόσον ζητηθούν. Δεν είναι ξεκάθαρο εάν η Υπηρεσία Ασύλου θεωρεί ότι οι διαδικαστικές εγγυήσεις που θεσπίζονται από την εθνική νομοθεσία πρέπει να γίνονται σεβαστές από το προσωπικό της EASO. Σύμφωνα με την άποψη της EASO στη Χίο, η ελληνική νομοθεσία δεν εφαρμόζεται από την EASO-πράγματι, ο νόμος 4375/2016 θεωρείται από τους αξιωματούχους της EASO "δευτερεύον ζήτημα" και κατά βάσει δεν είναι απαραίτητο καθώς οι υπάλληλοι είναι "εμπειρογνώμονες του ασύλου με πολύ μεγάλη εμπειρία". Το ερώτημα παραμένει αναπάντητο από νομική σκοπιά".

Στην έκθεση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και τους εξόριστους⁶⁴ αναφέρεται ότι:

"Παρατηρείται νομική αβεβαιότητα σχετικά με ορισμένες πτυχές της λειτουργίας των Hot-spot , ιδιαίτερα όσον αφορά τον ρόλο των διαφόρων εμπλεκόμενων φορέων, και ειδικότερα των υπηρεσιών της E.E. σε σχέση με τις εθνικές αρχές. Παρόλο που οι

⁶³ "EU Immigration and Asylum Law and Policy, Catharina Ziebritzki, "Chaos in Chios: Legal questions regarding the administrative procedure in the Greek Hotspots", 26/7/2016 <http://eumigrationlawblog.eu/chaos-in-chios-legal-questions-regarding-the-administrative-procedure-in-the-greek-hotspots/>

⁶⁴ ECRE, "The implementation ...", ό.π., σελ. 12

εκτελεστικές εξουσίες ανήκουν στα Κράτη Μέλη και η EASO δεν έχει εξουσία λήψης αποφάσεων σε ατομικές υποθέσεις, ούτε και η Frontex στον εντοπισμό, καταγραφή και ταυτοποίηση, στην πράξη και οι δύο υπηρεσίες εμπλέκονται όλο και περισσότερο στις εθνικές διαδικασίες κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων τους στο πεδίο. Η αυξανόμενη εμπλοκή στη λήψη αποφάσεων σε ατομικές υποθέσεις στο πλαίσιο τέτοιων δραστηριοτήτων αυξάνει την ανάγκη εξασφάλισης μεγαλύτερου βαθμού λογοδοσίας και ευθύνης".

Στην ίδια έκθεση⁶⁵ επισημαίνεται ότι η συνέντευξη επί του παραδεκτού δεν διεξάγεται στην επίσημη γλώσσα του κράτους, αλλά στα αγγλικά, καθώς και τα πρακτικά τηρούνται στα αγγλικά. Ειδικότερα: "(..) πέραν των πρακτικών δυσκολιών στην μετάφραση των πρακτικών και της απόφασης, εγείρονται και ζητήματα αρμοδιότητας, που άπτονται του άρθρου 2 παρ. 6 του Κανονισμού της EASO. (...) Παρόλο που οι διαδικαστικές εγγυήσεις προβλέπονται στην ελληνική νομοθεσία (άρθρο 52 παρ. 2-7 ν.4375/2016) θα έπρεπε να εφαρμόζονται ανεξάρτητα από το ποιος διενεργεί τη συνέντευξη, συμπεριλαμβανομένων των εμπειρογνώμωνων της EASO, στην πράξη, εντοπίστηκαν περιπτώσεις που οι εμπειρογνώμονες δεν έλαβαν υπ' όψιν τέτοιες διαδικαστικές εγγυήσεις (όπως το δικαίωμα παράστασης με δικηγόρο κατά τη διάρκεια της συνέντευξης)."

6.1.2 Ζητήματα ποιότητας της διαδικασίας και των αποφάσεων απαραδέκτου

Στην παρούσα έκθεση δεν θα επιχειρηματολογήσουμε περί του ότι η προσπάθεια να αναδειχθεί η Τουρκία ασφαλής χώρα ασύλου, αντιβαίνει στο διεθνές, ενωσιακό και εθνικό δίκαιο. Αυτό έχει τεκμηριωθεί σε πληθώρα εκθέσεων αλλά και αποφάσεων των δευτεροβάθμιων επιτροπών του π.δ. 114/2010.

⁶⁵ECRE, "The implementation .." ό.π., σελ. 38

Παραθέτουμε ενδεικτικά την έκθεση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες και τους εξόριστους⁶⁶ στην οποία αναφέρεται ότι:

"Στην Ελλάδα, στο πλαίσιο της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, η συστηματική χρήση της έννοιας της ασφαλούς τρίτης χώρας στη διαδικασία του παραδεκτού θέτει τον κίνδυνο υπονόμησης της αποτελεσματικότητας των διαδικαστικών εγγυήσεων και της πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου. Οι εθνικές αρχές (καθώς και η EASO) δέχονται μεγάλη πίεση προκειμένου να ολοκληρώνουν την εξέταση των αιτήσεων το συντομότερο δυνατό. Η ταχεία φύση της διαδικασίας συμβάλλει περαιτέρω στη μειονεκτική θέση των αιτούντων οδηγώντας σε αυξημένο βάρος κατάρριψης του τεκμηρίου ότι η Τουρκία αποτελεί ασφαλή χώρα. Ωστόσο, υπό το πρίσμα της πρόσφατης κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία και στα κενά στο εθνικό νομικό πλαίσιο ασύλου, η χώρα δεν μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής. Οι παρεχόμενες αποδείξεις από οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων καταδεικνύουν ότι όσοι επιστρέφονται αντιμετωπίζουν κίνδυνο κράτησης σε χώρους, όπου οι δικηγόροι, η Ύπατη Αρμοστεία και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν έχουν πρόσβαση, ενώ κάποιοι οδηγήθηκαν στα σύνορα Συρίας-Τουρκίας προκειμένου να επιστραφούν στη Συρία".

(...) Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, η πλειοψηφία των αποφάσεων που εκδίδονται σε πρώτο βαθμό φαίνεται να έχουν πανομοιότυπη, σύντομη και μη εμπεριστατωμένη αιτιολογία, απορρίπτοντας τις αιτήσεις σαν απαράδεκτες, λόγω του ότι θεωρούν την Τουρκία "ασφαλή τρίτη χώρα".⁶⁷

Τα ανωτέρω αντανακλώνται στην ποιότητα της διαδικασίας εξέτασης και έκδοσης αποφάσεων.

Ειδικότερα ζητήματα που ανακύπτουν:

⁶⁶ECRE, "The implementation .." ό.π., σελ. 26

⁶⁷ECRE, ό.π., σελ. 38-39

- **Διερμηνεία μέσω τηλεφώνου:** Πέραν του ανωτέρω αναφερθέντος ζητήματος της γλώσσας στην οποία διεξάγεται η διαδικασία και τα ζητήματα συνταγματικότητας και τήρησης διαδικαστικών εγγυήσεων που αυτό εγείρει, η ποιότητα της διαδικασίας τίθεται εν αμφιβόλω και από τη χρήση τηλε-διερμηνείας. Κατά την άποψή μας, η διερμηνεία μέσω τηλεφώνου είναι προβληματική, διότι αφενός είναι πολύ εύκολο να γίνουν παρανοήσεις και λάθη και αφετέρου η μη παρουσία διερμηνέα στο χώρο διεξαγωγής της συνέντευξης προκαλεί περαιτέρω άγχος στους αιτούντες/σες.
- **Μη λήψη υπ' όψιν στοιχείων ευαλωτότητας των αιτούντων:** Σε κάποιες περιπτώσεις, δεν λαμβάνονται υπ' όψιν στοιχεία ευαλωτότητας των αιτούντων, όπως τεκμηριώνεται στην Έκθεση του **Συνηγόρου του Πολίτη** για το έτος 2016⁶⁸: «σε συνεντεύξεις ασύλου σε πρώτο βαθμό που διενήργησε προσωπικό της EASO δεν ελήφθησαν υπόψη στοιχεία ευαλωτότητας (σοβαρός τραυματισμός, βασανιστήρια) που είχαν καταγραφεί από τις υπηρεσίες υποδοχής, γεγονός που δημιουργεί ερωτηματικά για τον επαρκή συντονισμό των υπηρεσιών οι οποίες δραστηριοποιούνται στα hotspots και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων.
- **Μη προσήκουσα διεξαγωγή συνέντευξης:** Παρατηρείται η πρακτική να υποβάλλονται κατ'επανάληψη οι ίδιες ερωτήσεις σε σχέση με το κατά πόσο η Τουρκία είναι ασφαλής χώρα, ακόμα και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι αιτούντες έχουν ήδη αναφέρει ότι έχουν υποστεί σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους στην Τουρκία.
- **Ποιότητα έκδοσης αποφάσεων:** Οι αποφάσεις επί του παραδεκτού των γραφείων ασύλου συχνά είναι πανομοιότυπες, περιορίζονται στην παράθεση των σχετικών διατάξεων των άρθρων 54-56 του ν. 4375/2016 και "τεκμηριώνουν" την απόρριψη της αίτησης αποκλειστικά σε αναφορές του Υπουργείου Εσωτερικών της Τουρκίας. Σε κάποιες αποφάσεις, παρατηρήθηκε ότι δεν γίνεται αξιολόγηση των ισχυρισμών και το "ασφαλές" της Τουρκίας, τεκμαίρεται από τη συριακή υπηκοότητα των αιτούντων, τη δυνατότητα να τους χορηγηθεί προσωρινή προστασία και την

⁶⁸Συνήγορος του Πολίτη, ό.π., σελ. 32

εκτίμηση ότι βάσει της Κοινής Δήλωσης θα γίνουν εκ νέου δεκτοί στην Τουρκία. Όπως υπογραμμίζει η Καμπάνια για την πρόσβαση στο άσυλο⁶⁹: “Κατά τον καθορισμό της τρίτης χώρας ως ασφαλούς, εφαρμόζεται το άρθρο 10 της Οδηγίας «σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)». Το άρθρο 10 υποχρεώνει τις εθνικές αρχές να λάβουν μια απόφαση **μετά από προσήκουσα εξέταση του αιτήματος, που περιλαμβάνει ατομική, αντικειμενική και αμερόληπτη αξιολόγηση.** Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), η εξατομικευμένη αξιολόγηση της ασφάλειας και της απόλαυσης της αποτελεσματικής προστασίας σε μία τρίτη χώρα, θα πρέπει να περιλαμβάνει την αξιολόγηση της πρακτικής στην εν λόγω χώρα και δεν μπορεί να περιοριστεί σε μια απλή επανεξέταση των νομικών διατάξεων του εθνικού δικαίου ή την προσχώρηση της χώρας αυτής στις διεθνείς συνθήκες για τα δικαιώματα του ανθρώπου”.

Δικηγόροι οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στα νησιά μας επισήμαναν τα ακόλουθα:

Σύμφωνα με τη δικηγόρο **Νατάσα Στραχίνη**⁷⁰: “Κατά τη συνέντευξη για την εξέταση του παραδεκτού, εάν ο αιτών/ουσα δεν αναφέρει κάποιο προσωπικό θέμα (πχ να έχει δεχθεί βία από αστυνομία) η Τουρκία θεωρείται ασφαλής χώρα χωρίς να λαμβάνονται υπόψη το νομικό πλαίσιο και η πραγματικότητα εκεί. Οι υπάλληλοι του EASO επικεντρώνονται μόνο σε αυτό το κομμάτι. Συχνά οι ερωτήσεις είναι πανομοιότυπες και κατευθυνόμενες για να δοθούν συγκεκριμένες απαντήσεις. (...) Πολύς κόσμος που δεν έχει νομική συνδρομή στον πρώτο βαθμό χάνεται αθόρυβα”. (...) Οι πρωτοβάθμιες αποφάσεις μοιάζουν. Προκύπτει από το κείμενο της απόφασης ότι θέλουν να εφαρμόσουν την κοινή δήλωση. Να βγάλουν τις αιτήσεις απαράδεκτες και να τους θέσουν εκτός διαδικασίας. Οι γνωμοδοτήσεις των υπαλλήλων του EASO, στην

⁶⁹ Καμπάνια για την πρόσβαση στο άσυλο, Δελτίο Τύπου, 9/3/2017, <http://aitima.gr/images/pdf/deltiotypougr.pdf>

⁷⁰ Συνέντευξη της 4/11/2016, βλ. ανωτ. υποσ. 5

πλειοψηφία των περιπτώσεων υιοθετούνται από την Υπηρεσία Ασύλου. Οι χειριστές εκδίδουν την απόφαση, χωρίς να έχουν δει ποτέ τον/την αιτούντα/σα. Η διαδικασία είναι σε μεγάλο βαθμό αυτοματοποιημένη (..) στηρίζεται σε ένα έγγραφο που έχει συνταχθεί στα αγγλικά από έναν άνθρωπο που δεν ανήκει στην Υπηρεσία Ασύλου κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας και το παρακάμπτουν όλοι αυτό".

Σύμφωνα με την **Ελένη Βεληβασάκη**⁷¹ "Αρκετές φορές δεχόμαστε παράπονα σε σχέση με την ποιότητα της εξέτασης της αίτησης ασύλου. Υπάρχει πρόβλημα ως προς το πώς κρίνεται κάποιος αναξιόπιστος. Δεν διευκρινίζονται κάποια ζητήματα και στη συνέχεια μετατοπίζεται το βάρος απόδειξης στον αιτούντα. (..)

Οι αποφάσεις απαραδέκτου για τους Σύριους είναι πανομοιότυπες, με επαναλαμβανόμενη διατύπωση. Γίνεται επίκληση των ίδιων εγγράφων. (αναφορές του Υπουργείου Εσωτερικών της Τουρκίας, επιστολές τούρκου πρεσβευτή, Ύπατης.). Στον α' βαθμό ούτε οι αιτήσεις των Κούρδων δεν κρίνονται παραδεκτές".

Η **Ελπίδα Κυρμπάση**⁷² αναφέρει ότι «Μετά την Κοινή Δήλωση, στο άσυλο, στις υποθέσεις επανεισδοχής βλέπουμε γραφειοκρατική διεκπεραίωση. Οι αποφάσεις είναι πανομοιότυπες, ακολουθούνται σαφείς οδηγίες. Πρόκειται για μια μεγάλη γενίκευση που αντιβαίνει στις βασικές αρχές του ασύλου. Εάν δεν συντρέχουν λόγοι εμφανούς ευαλωτότητας, οι αιτήσεις κρίνονται अपαράδεκτες με συνοπτική στερεοτυπική αιτιολόγηση». Όσον αφορά την εξέταση των αιτήσεων από το Π.Γ.Α. Ρόδου επισημαίνει ότι οι συνεντεύξεις σε γενικές γραμμές είναι πλήρεις, ωστόσο έχει συμβεί να παραστεί σε συνέντευξη που διενεργήθηκε μέσω τηλεφώνου. "Έχει συμβεί να κάνω συνέντευξη με χειρίστρια του Π.Γ.Α. Αττικής μέσω τηλεφώνου. Θεωρώ λάθος να γίνονται συνεντεύξεις από το τηλέφωνο καθώς ελλείπει η προσωπική επαφή και δεν δίνεται στον χειριστή η δυνατότητα να εξετάσει και τις σωματικές, μη λεκτικές αντιδράσεις του

⁷¹Συνέντευξη της 1/12/2016, βλ. ανωτ. υποσ. 4

⁷²Συνέντευξη της 17/11/2016, βλ. ανωτ. υποσ. 29

αιτούντος, που πολλές φορές δίνουν στοιχεία για την αξιοπιστία του, ή για την ύπαρξη συνδρόμου μετατραυματικού στρες .πχ".

Ενδεικτικές υποθέσεις:

Υπήκοος Συρίας κατά την εξέταση της αίτησής της επί του παραδεκτού από εμπειρογνώμονα του EASO, υποστήριξε ότι επαναπροωθήθηκε πολλές φορές στη Συρία από τις τουρκικές αρχές και προσπάθησε 5 φορές μέχρι να καταφέρει να διασχίσει τα σύνορα, καθώς και ότι κατά την παραμονή της στην Τουρκία τρεις φορές δέχθηκε σεξουαλική επίθεση. Στη γνωμοδότηση της υπαλλήλου του EASO, αναφέρεται ότι "(..) από την εξέταση της αιτούσας δεν προέκυψαν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η ζωή και η ελευθερία της αιτούσας απειλούνται στην Τουρκία για λόγους φυλής, θρησκείας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων. Δεν υπάρχει κίνδυνος σοβαρής βλάβης για εκείνη στην Τουρκία. (...) Σε περίπτωση και άλλης απόπειρας σεξουαλικής κακοποίησης της στην Τουρκία, μπορεί να ζητήσει προστασία από τις τουρκικές αρχές. Σχετικά με τη δήλωσή της αναφορικά με την επαναπροώθησή της στη Συρία πριν την 12/1/2016, μπορεί να ενημερωθεί για τις εγγυήσεις που παρασχέθηκαν από τις τουρκικές αρχές την 18/3/2016 σε σχέση με τη συμφωνία μεταξύ E.E. και Τουρκίας." Από το ανωτέρω απόσπασμα, προκύπτει ότι η εμπειρογνώμονας της EASO έκρινε ότι τρία περιστατικά σεξουαλικής επίθεσης δεν αρκούν για να θεμελιωθεί κίνδυνος βλάβης της αιτούσας. Περαιτέρω, σε σχέση με την επαναπροώθηση της αιτούσας στη Συρία από τις τουρκικές αρχές κρίνεται ότι εφ'όσον η Τουρκία "συμφώνησε" με την E.E. ότι θα σέβεται την "αρχή της μη επαναπροώθησης", οι φόβοι των υπηκόων Συρίας ότι θα επαναπροωθηθούν και οι σοβαρές και πολυάριθμες καταγγελίες⁷³ σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να θεμελιώσουν βάσιμο φόβο επαναπροώθησης. Στην εκδοθείσα από την Υπηρεσία Ασύλου απόφαση, ο ισχυρισμός της αιτούσας για τις τρεις σε βάρος της απόπειρες

⁷³Amnesty International, "Turkey: Illegal mass returns of Syrian refugees expose fatal flaws in EU-Turkey deal", 1/4/2106, <https://www.amnesty.org/en/press-releases/2016/04/turkey-illegal-mass-returns-of-syrian-refugees-expose-fatal-flaws-in-eu-turkey-deal/>

σεξουαλικής κακοποίησης κατά την παραμονή της στην Τουρκία δεν αναφέρεται και ως εκ τούτου δεν λαμβάνεται καθόλου υπ' όψιν. Ο δε ισχυρισμός της περί επαναπροώθησής της στη Συρία, αναφέρεται, ωστόσο δεν αξιολογείται, ούτε και λαμβάνεται σοβαρά υπ' όψιν, αφού μάλλον θεωρείται ότι καταρρίπτεται από τις διαβεβαιώσεις των τουρκικών αρχών και επομένως δεν κρίνεται σκόπιμο να αξιολογηθεί.

Υπήκοος Συρίας και η σύζυγός του, κατά την εξέτασή των αιτήσεών τους επί του παραδεκτού των αιτήσεών τους ανέφεραν ότι δέχτηκαν επίθεση στην Τουρκία προσπαθώντας να εξηγήσουν ότι η Τουρκία δεν είναι σε καμία περίπτωση ασφαλής για αυτούς.

Ειδικότερα στην εξέτασή της, η ανωτέρω υπήκοος Συρίας ανέφερε ότι δεν είχε πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ότι η ίδια και η οικογένειά της δέχτηκαν επίθεση με ξύλα, από ομάδα ατόμων που τους έλεγαν να γυρίσουν στη Συρία να παλέψουν για τη χώρα τους και ότι η αστυνομία δεν τους προστάτεψε. Αφού ανέφερε τα ανωτέρω, ερωτάται γιατί δεν θέλει να μείνει στην Τουρκία και απαντά ότι έφυγε από τη χώρα της, αναζητώντας ασφάλεια και ότι δεν ήταν ασφαλής στην Τουρκία. Στη συνέχεια ερωτάται αν δούλεψε και αν έχει συγγενείς στην Τουρκία και γιατί έφυγε από την Τουρκία, ενώ έχει ήδη απαντήσει. Απαντά «γιατί μας φέρονται άσχημα στην Τουρκία» και ερωτάται εκ νέου τι εννοεί όταν λέει ότι τους φέρονται άσχημα. Αφού απαντά δίνοντας περισσότερες λεπτομέρειες για τη διακριτική μεταχείριση που υφίστανται οι Σύροι στην Τουρκία, ερωτάται:

"Μπορείς να επιστρέψεις στην Τουρκία;"

- "Όχι",

"Γιατί δεν μπορείς να επιστρέψεις στην Τουρκία;"

-"Γιατί εάν μπορούσα να ζήσω στην Τουρκία, θα έμενα εκεί και δεν θα είχα ρισκάρει τη ζωή μου σε μία λαστιχένια βάρκα."

"Υπάρχει κάτι συγκεκριμένο που φοβάσαι στην Τουρκία;"

Στην περίπτωση του συζύγου της ανωτέρω, επισημαίνεται ότι όπως προκύπτει από το πρακτικό εξέτασής του περιέγραψε την επίθεση που δέχθηκαν στην Τουρκία με λεπτομέρειες, επισημαίνοντας ότι αστυνομικοί που ήταν παρόντες δεν τους βοήθησαν. Παρόλο που δεν του ζητήθηκε να δώσει περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με τη στάση της αστυνομίας στη γνωμοδότηση του εμπειρογνώμονα, αναφέρεται ότι *"αναφέρθηκε γενικά στη στάση της αστυνομίας, χωρίς να παράσχει συγκεκριμένες αποδείξεις ότι οι τουρκικές αρχές δεν τον προστάτευσαν. (...) η παρούσα κατάσταση στην Τουρκία δεν θεωρείται μη ασφαλής, οι φόβοι του βασίζονται περισσότερο σε ιστορίες και πράγματα που έχει ακούσει"*

Η κοινή απόφαση που εκδόθηκε για τους ανωτέρω είναι μια τυποποιημένη απόφαση, που δεν περιλαμβάνει ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία και εξατομικευμένη κρίση. Για την αξιολόγηση των ισχυρισμών βασίζεται σε μια περιληπτική αναφορά των γνωμοδοτήσεων του υπαλλήλου του EASO: *«εξέφρασαν έναν γενικό φόβο όσον αφορά την επιστροφή τους στην Τουρκία περιγράφοντας ένα περιστατικό βίας που υπέστη η οικογένεια από μία ομάδα τούρκων πολιτών. Ωστόσο ο φόβος βασίζεται σε ιστορίες τρίτων προσώπων. Δεν προκύπτουν από τα πρακτικά των συνεντεύξεων στοιχεία που να υποδεικνύουν εξατομικευμένη στοχοποίησή τους στην Τουρκία»*. Στη νομική υπαγωγή γίνεται απλή αντιγραφή των σχετικών διατάξεων του ν. 4375/2016 και στο τέλος της απόφασης επισυνάπτονται παραπομπές από το Υπουργείο Εσωτερικών της Τουρκίας, χωρίς καμία περαιτέρω ανάλυση. Ο μόνος σχολιασμός που εντοπίστηκε στις παραπομπές είναι ο ακόλουθος: *"Παρά τα μεμονωμένα περιστατικά που έχουν αναφερθεί αναφορικά με την επιστροφή, παρά τη θέλησή τους, Σύρων από την Τουρκία στη Συρία, τα οποία έχουν διαψευσθεί από τις αρχές της Τουρκίας (στο σημείο αυτό παρατίθενται σχετικά δημοσιεύματα), δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι*

Σύροι αιτούντες που επιστρέφονται στην Τουρκία από την Ελλάδα θα επιστραφούν στη Συρία."

Στην υπόθεση ενός άλλου υπηκόου Συρίας, η εμπειρογνώμονας του EASO που πραγματοποίησε τη συνέντευξη έκρινε ότι η Τουρκία δεν είναι ασφαλής χώρα για τον αιτούντα, δεχόμενη ότι βάσει των στοιχείων που παρουσίασε κατά την εξέτασή του, αποδεικνύεται ότι η ζωή και η σωματική του ακεραιότητα θα τεθεί σε κίνδυνο σε περίπτωση επιστροφής του στην Τουρκία, για λόγους που ανάγονται στη Σύμβαση της Γενεύης. Στο τμήμα της απόφασης της υπηρεσίας που αφορά την αξιολόγηση των ισχυρισμών αναφέρεται επί λέξει ότι *"Γίνεται δεκτό το σύνολο των ισχυρισμών του αιτούντος, όπως αυτοί εκτέθηκαν κατά τη συνέντευξη και αξιολογήθηκαν στο συμπέρασμα αυτής."* Επομένως, έγιναν δεκτοί και οι ισχυρισμοί του, μεταξύ άλλων, περί παράνομης εργασίας σε συνθήκες που προσομοιάζαν σε δουλεία, πολυάριθμων περιστατικών ξυλοδαμού του λόγω της εθνικότητάς του, επίθεσης που δέχθηκε από τον εργοδότη του, μη πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Ωστόσο, στο κείμενο της απόφασης δεν γίνεται καμία αναφορά στους ως άνω ισχυρισμούς και δεν υπάρχει εξατομικευμένη και εμπειριστατωμένη κρίση.

Στη συνέχεια, κατά τη νομική υπαγωγή, η απόφαση περιορίζεται στην παράθεση των διατάξεων των άρθρων 54 και 55 του ν. 4375/2016, αναφέροντας ότι: *από το γεγονός ότι ο αιτών είχε τη δυνατότητα να ζητήσει καθεστώς διεθνούς προστασίας, αλλά και από το γεγονός ότι ο αιτών είχε ήδη λάβει έγγραφα (Kimlik) ώστε να είναι νόμιμος στην Τουρκία, δούλευε εκεί ένα χρόνο περίπου, αλλά έχει και συγγενείς που ζουν αρκετά χρόνια εκεί, συμπεραίνεται ότι ο αιτών έχει σύνδεσμο με τη χώρα. (..) και μόνο από το γεγονός ότι ο αιτών έχει τη Συριακή υπηκοότητα, προκύπτει ότι στην Τουρκία απολαμβάνει προσωρινής αποτελεσματικής προστασίας, επωφελούμενος μεταξύ άλλων από την αρχή της με επαναπροώθησης. Εξάλλου, όπως μπορεί να εκτιμηθεί από την από 18/03/2016 Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας, ο αιτών θα γίνει εκ νέου δεκτός στη χώρα αυτή. Κατά συνέπεια, η αίτηση θα πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη (..)".*

Στην απόφαση επισυνάπτονται οι πάγιες παραπομπές σε αναφορές του Υπουργείου Εσωτερικών της Τουρκίας.

β.2 Ενδοχώρα-ζητήματα ποιότητας της διαδικασίας και των πρωτοβάθμιων αποφάσεων

Η Υπηρεσία Ασύλου δεν έχει παγιώσει ένα ενιαίο ικανοποιητικό επίπεδο εξέτασης όλων των αιτημάτων ασύλου, με αποτέλεσμα η ποιότητα της εξέτασης να παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις. Έτσι εντοπίζονται περιπτώσεις άρτιων συνεντεύξεων, αλλά και κάποιων άλλων που παρουσιάζουν πολύ σοβαρές ελλείψεις.

Έχει παρατηρηθεί σε υποθέσεις που έχουν υποπέσει στην αντίληψή μας οι χειριστές/στριες της υπηρεσίας να παραλείπουν να διευκρινίσουν ορισμένα ζητήματα και στη συνέχεια η παράλειψη αυτή να λειτουργεί σε βάρος των αιτούντων που κρίνονται με συνοπτικό τρόπο αναξιόπιστοι και ως εκ τούτου να οδηγεί στην απόρριψη της αίτησης σε α' βαθμό.

Επισημαίνεται ότι η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, η διαλεύκανση όλων των πτυχών της αιτήσεως ασύλου και η μη ύπαρξη αναπάντητων ερωτημάτων μετά το πέρας της συνέντευξης συνιστά υποχρέωση του ατόμου που διενεργεί τη συνέντευξη⁷⁴. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η πληρότητα και η ποιότητα της πρωτοβάθμιας διαδικασίας είναι μείζονος σημασίας, καθώς η δευτεροβάθμια διαδικασία είναι κατά

⁷⁴Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο Κατάρτισης: Η συνέντευξη με τους αιτούντες την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, 1995, <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4ba87d8c2>, σελ. 11, «αποτελεί καθήκον του υπευθύνου για τη διεξαγωγή της συνέντευξης η δημιουργία και η διατήρηση κλίματος εμπιστοσύνης με τον αιτούντα καθ'όλη τη διάρκεια της συνέντευξης. **Οφείλει δε ο υπεύθυνος της συνέντευξης να αποδώσει σημασία σε κάθε λεπτομέρεια, καθώς καθήκον του αποτελεί να αποκαλύψει την πραγματική ιστορία και τα πραγματικά γεγονότα**». και σελ. 19 «**Μετά το τέλος της συνέντευξης δεν θα πρέπει να υπάρχουν για τον υπεύθυνο γι' αυτήν αναπάντητα ερωτήματα ή αδιευκρίνιστα θέματα**. Αυτό προϋποθέτει ότι ο υπεύθυνος της συνέντευξης παραμένει σε εγρήγορση κατά την διάρκεια της διεξαγωγής της".

κανόνα έγγραφη και ως εκ τούτου δεν καλείται ο αιτών/ούσα προκειμένου να διαλευκάνει και να εξηγήσει τυχόν κενά ή αντιφάσεις που οδήγησαν στην απόρριψη της αίτησης.

Περαιτέρω, εντοπίζονται αποφάσεις με ελλιπή αιτιολογία και προδιατυπωμένες εκφράσεις όπως *"επισημαίνονται κενά και αντιφάσεις"*. Με αυτό τον τρόπο, κάποιοι αιτούντες κρίνονται αναξιόπιστοι και παρέλκει η συνέχιση εξέτασης των λοιπών στοιχείων του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης. Σε ορισμένες δε αποφάσεις δεν εξειδικεύεται σε τι συνίστανται τα κενά και οι αντιφάσεις, ενώ συχνά οι ισχυρισμοί που χαρακτηρίζονται ως αντιφατικοί, θα μπορούσαν να εξηγηθούν εάν ο/η χειριστής/στρια είχε εκπληρώσει το ανωτέρω καθήκον διαλεύκανσης όλων των πτυχών της ιστορίας.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω σε κάποιες περιπτώσεις φαίνεται να μην λαμβάνεται υπ' όψιν ότι ο αιτών/ούσα: *«(..)ενδέχεται να μην θυμάται λεπτομέρειες των γεγονότων που επικαλείται, ή να τα εξιστορεί ανακριβώς ή να τα συγχέει είτε λόγω των τραυματικών εμπειριών που έχει βιώσει είτε λόγω του χρόνου που έχει μεσολαβήσει είτε λόγω της έντασης των παρελθόντων γεγονότων. [...] Λαμβάνοντας υπόψη τη φύση των ισχυρισμών, δεν είναι αναγκαίο ο αιτών άσυλο να αποδείξει όλα τα γεγονότα που επικαλείται, ώστε να πείσει πλήρως τον υπεύθυνο της συνέντευξης για την αλήθεια των ισχυρισμών του. Είναι φυσιολογική η δημιουργία αμφιβολιών στον υπεύθυνο της συνέντευξης για γεγονότα που επικαλείται ο αιτών άσυλο. Εφόσον ο υπεύθυνος της συνέντευξης κρίνει, ότι η προσωπική ιστορία του αιτούντα άσυλο παρουσιάζει γενικά συνοχή και είναι εύλογη, τυχόν στοιχείο αμφιβολίας δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε απόρριψη του αιτήματος ασύλου. Θα πρέπει λοιπόν να αναγνωριστεί στον αιτούντα «το ευεργέτημα της αμφιβολίας⁷⁵».*

⁷⁵Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Ερμηνευτικό Σημείωμα, Το βάρος της απόδειξης και η αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, <http://hosting01.vivodinet.gr/unhcr/protect/files/INTERPRETATION%20OF%20ARTICLE%201%20-%20REFUGEE%20DEFINITION/SPECIAL%20ISSUES/BURDEN%20OF%20PROOF.pdf>, σελ. 3

Σε κάθε περίπτωση, οι αρμόδιοι για την έκδοση απόφασης πρέπει πάντοτε να λαμβάνουν υπ' όψιν ότι : «οι συνέπειες της λανθασμένης αρνητικής απόφασης επί του αιτήματος ασύλου μπορεί να είναι ιδιαίτερα σοβαρές για τους πρόσφυγες και επειδή σε πολλές προσφυγικές καταστάσεις παρατηρείται αδυναμία παροχής ή πρόσβασης στις αντικειμενικές αποδείξεις, το βάρος της απόδειξης πρέπει να προσεγγίζεται με ευελιξία»⁷⁶

Σύμφωνα με την **Αλίκη Καραβία, δικηγόρο, συντονίστρια νομικής ομάδας FLA Βορείου Ελλάδος, του ΕΣΠ**: "Οι συνεντεύξεις γίνονται με τηλε-διερμηνεία. Η όλη διαδικασία όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανηλίκους είναι ως επί το πλείστον διεκπεραιωτική".(..) "Το τελευταίο διάστημα ορισμένες αποφάσεις στο ΑΚΑ Φυλακίου εκδίδονται με εξαιρετικά μεγάλη ταχύτητα. (..) Οι αποφάσεις του ΑΚΑ Φυλακίου που αφορούν αιτήσεις ασύλου ανηλίκων είναι πανομοιότυπες. Στο σύνολο των αποφάσεων ασύλου (ακόμη και εάν αφορούν αιτήματα ανήλικων αιτούντων) γίνεται χρήση προδιατυπωμένης αιτιολογίας, όπως π.χ. "δεν κατάφεραν να παραθέσουν με τρόπο αξιόπιστο τις συνθήκες τις οποίες αντιμετώπισαν , την εμπλοκή τους στα γεγονότα που παρέθεσαν και τον συνακόλουθο κίνδυνο" "δεν παρουσιάζουν επαρκή συνοχή, εμφανίζουν λογικά κενά και σε κάποιες περιπτώσεις δεν αποδίδουν μια συμπαγή και αληθοφανή εικόνα της κατάστασης που φέρεται να αντιμετώπισε κατά την παραμονή της στη χώρα". Στηρίζουν την απόρριψη της αίτησης στην αξιοπιστία. Μπορεί να γίνονται δεκτοί οι ισχυρισμοί ως προς την ύπαρξη του συγκεκριμένου προβλήματος στη χώρα καταγωγής του αιτούντος (πχ διαθρησκευτικοί γάμοι), αλλά να κρίνεται αναξιόπιστος ο αιτών. Εκεί εντοπίζεται το πρόβλημα. Αυτά που επικαλούνται οι αιτούντες/σες, οι οποίες αντιφάσεις θα μπορούσαν να εξηγηθούν με την κοινή ανθρώπινη λογική, αλλά αυτό δεν αντανακλάται στο σκεπτικό της απόφασης.». Επισημαίνει τέλος ότι κατά την περίοδο που συντάχθηκε η έκθεση (Μάρτιος 2017) δεν υπάρχει πλέον στο ΑΚΑ Φυλακίου μόνιμη

⁷⁶Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Εγχειρίδιο Κατάρτισης, ό.π., σελ 43

παρουσία εκπροσώπου της Ύπατης Αρμοστείας , επιφορτισμένου με την υποστήριξη των χειριστών/στριών και τον έλεγχο της ποιότητας των αποφάσεων.

Ενδεικτικές υποθέσεις:

Αιτούσα από το Καμερούν κατά την εξέταση της, ενώπιον του Π.Γ.Α. Αττικής τον Σεπτέμβριο του 2016, ανέφερε ότι υπέστη ξυλοδαρμό με ραβδιά και βιασμό από ομάδα ανδρών, οι οποίοι μάλιστα σκότωσαν την 12χρονη κόρη της στο σπίτι της μπροστά στα μάτια της. Ισχυρίστηκε ότι έχει σημάδια σε όλο της το σώμα, ότι της δημιουργήθηκαν προβλήματα στη μνήμη και ότι μετά το συμβάν, σκέφτηκε πολλές φορές να αυτοκτονήσει, ζει μέσα στο φόβο και είναι τραυματισμένη ψυχικά. Η απόφαση που εξεδόθη λίγες ημέρες αργότερα απορρίπτει την αίτησή της για χορήγηση διεθνούς προστασίας, κρίνοντας ότι η αιτούσα ήταν γενικόλογη, (..) ασαφής, αόριστη και συγκεχυμένη, χωρίς ο χειριστής να έχει παραπέμψει την αιτούσα για ψυχιατρική/ψυχολογική ή ιατρική εκτίμηση προκειμένου να διερευνηθούν οι τόσο σοβαροί ισχυρισμοί της. Σημειώνουμε ότι η οργάνωσή μας την παρέπεμψε στην οργάνωση ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ η οποία την πιστοποίησε ως θύμα βασανιστηρίων

Υπήκοος Γουινέας υπέβαλε αίτηση ασύλου στα μέσα Απριλίου του 2016, η οποία απορρίφθηκε ένα μήνα αργότερα με απόφαση του Π.Γ.Α. Αττικής, η οποία επανέλαβε την στερεότυπη διατύπωση "εντοπίζονται κενά στην αφήγησή του, ο λόγος του είναι μη συνεκτικός και σε αρκετές φορές αντιφατικός", βάσει της οποίας δεν γίνεται δεκτό ότι ο αιτών βίωσε τα περιστατικά που ισχυρίστηκε. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται και στο συμπληρωματικό υπόμνημα επί της προσφυγής του, "από το πρακτικό της από συνέντευξης προκύπτει ότι η υπηρεσία παρέλειψε να εξετάσει και να αξιολογήσει συγκεκριμένα γεγονότα που ο αιτών προσπάθησε να θίξει". Μολονότι ανέφερε ότι δολοφονήθηκε ο πατέρας και ο αδερφός του, ενώ ο ίδιος συνελήφθη με τη μητέρα και την αδελφή του σε στρατόπεδο, όπου κρατήθηκαν για 5 μήνες, η χειρίστρια δεν του

έθεσε καμία περαιτέρω ερώτηση σε σχέση με το περιστατικό, ουδέ και έθεσε διευκρινιστικές ερωτήσεις, όταν ο αιτών ανέφερε ότι υπέστη βασανιστήρια κατά τη διάρκεια της κράτησής του. Ο αιτών εξετάστηκε από την οργάνωση Γιατροί χωρίς Σύνορα η οποία του χορήγησε βεβαίωση σύμφωνα με την οποία προκύπτει ότι φέρει ουλές σε όλο του το σώμα και ότι *τα συμπτώματα του ασθενούς από την ψυχολογική σφαίρα παραπέμπουν σε Μετατραυματική Διαταραχή Άγχους και συνυπολογίζοντας το γεγονός ότι τα τραυματικά συμβάντα του συνέβησαν σε μικρή ηλικία (12 ετών) κρίθηκε σκόπιμο να παρακολουθείται από ψυχολόγο για αντιμετώπιση και υποστήριξη"*

Με απόφαση του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Αττικής, απορρίφθηκε ως αβάσιμη η αίτηση διεθνούς προστασίας Αφγανού υπηκόου. Μολονότι στην συνέντευξή του ανέφερε ότι δεχόταν απειλές από τους Ταλιμπάν λόγω της εμπορικής του δραστηριότητας και της καλής οικονομικής κατάστασης στην οποία βρισκόταν, ο ισχυρισμός αυτός δεν αξιολογήθηκε καθόλου, όπως προκύπτει από την ανωτέρω απόφαση του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Αττικής και η αίτησή του απορρίφθηκε σε πρώτο βαθμό. Ωστόσο, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συγκαταλέγει μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που αντιμετωπίζουν ενδεχόμενο κίνδυνο δίωξης στο Αφγανιστάν τους επιχειρηματίες ή εν γένει τα μέλη εύπορων οικογενειών που γίνονται θύματα εκβιασμού με σκοπό την απόσπαση χρημάτων, ενώ στις κατευθυντήριες οδηγίες της αναφέρει ότι όποιος κινδυνεύει να απαχθεί για λύτρα, μπορεί να θεωρηθεί ότι στοχοποιείται ως μέλος ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας και ανάλογα με τις ιδιαίτερες περιστάσεις να χρήζει διεθνούς προστασίας.

8. Δευτεροβάθμια διαδικασία εξέτασης της αίτησης ασύλου

α. Γενικές διαπιστώσεις

Το 2010 συστάθηκαν οι Επιτροπές Προσφυγών του Π.Δ. 114/2010 στις οποίες οι προσφεύγοντες καλούνταν να παραστούν σε συνέντευξη για την εξέταση του αιτήματός τους. Η σύσταση των ως άνω Επιτροπών αποτέλεσε μία ιδιαίτερα θετική εξέλιξη, αφού έθετε το πλαίσιο για μια εμπειριστατωμένη εξέταση των προσφυγών.

Ωστόσο σταδιακά μετατράπηκε η διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων ασύλου σε δεύτερο βαθμό από προφορική σε έγγραφη, με δυνατότητα προφορικής εξέτασης η οποία σταδιακά ελαχιστοποιείται.

Είναι αυτονόητο ότι η προφορική ακρόαση του προσφεύγοντα αποτελεί μία σημαντική ασφαλιστική δικλείδα για την πληρότητα της διαδικασίας εξέτασης της προσφυγής, καθώς δίνεται η δυνατότητα αναλυτικής παρουσίασης της υπόθεσης από την πλευρά του προσφεύγοντα αλλά και διεξοδικού ελέγχου της από το όργανο που την εξετάζει. Από αυτήν την άποψη η οργάνωσή μας θεωρεί ότι η μετατροπή της δευτεροβάθμιας διαδικασίας εξέτασης σε έγγραφη, δεν παρέχει εχέγγυα μιας εμπειριστωμένης αξιολόγησης. Η θεώρηση αυτή ενισχύεται περαιτέρω εν όψει των ζητημάτων ποιότητας της πρωτοβάθμιας διαδικασίας τα οποία παραθέσαμε ανωτέρω.

Παράλληλα οι διαδοχικές και αλληπάλληλες αλλαγές που συντελέστηκαν στο νομικό πλαίσιο και την λειτουργία των επιτροπών της Αρχής Προσφυγών από τον Σεπτέμβριο του 2015 μέχρι σήμερα είχαν ως αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλες περιόδοι κατά τις οποίες οι επιτροπές αυτές είτε δεν λειτουργούσαν καθόλου είτε υπολειτουργούσαν.

Παράλληλα, οι αλλαγές αυτές σε μερικές περιπτώσεις δημιούργησαν και προβλήματα λειτουργίας στις Επιτροπές Προσφυγών του π.δ. 114/10 οι οποίες επιφορτίστηκαν με την εξέταση υποθέσεων που ανήκαν στην αρμοδιότητα της Αρχής Προσφυγών.

Η κατάσταση αυτή είχε σοβαρές επιπτώσεις στους αιτούντες άσυλο που είχαν υποβάλει προσφυγές.

Σημειώνουμε τέλος ότι οι τελευταίες αλλαγές στη σύσταση των Επιτροπών της Αρχής Προσφυγών αμφισβητούνται ως προς την συνταγματικότητά τους και το θέμα αυτό εκκρεμεί ενώπιον του ΣτΕ.

β. Ειδικότερα ζητήματα

β.1 Η μετατροπή της προφορικής διαδικασίας σε έγγραφη

Από το έτος 2010 που συστάθηκαν οι Επιτροπές Προσφυγών δυνάμει του π.δ. 114/2010, η διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων ασύλου σε δεύτερο βαθμό από προφορική μετατράπηκε σε έγγραφη, με δυνατότητα προφορικής εξέτασης η οποία σταδιακά ελαχιστοποιείται.

Ειδικότερα οι Επιτροπές Προσφυγών του π.δ. 114/2010 εξέταζαν σε δεύτερο βαθμό τις υποβληθείσες στις αρμόδιες τότε αστυνομικές αρχές αιτήσεις ασύλου. Σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 5 του ως άνω π.δ. η διαδικασία εξέτασης της προσφυγής ήταν προφορική και ειδικότερα: *"Κάθε Επιτροπή καλεί τον προσφεύγοντα, (...) για να εκθέσει προφορικά, με τη βοήθεια κατάλληλου διερμηνέα, τα επιχειρήματά του και να δώσει διευκρινίσεις ή να υποβάλει τυχόν συμπληρωματικά στοιχεία"*.

Οι Επιτροπές αυτές επιφορτίστηκαν με την εξέταση των χιλιάδων προσφυγών που είχαν υποβληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των π.δ. 61/1999 (Α' 63) ή π.δ. 90/2008 και εκκρεμούσαν κατά την έναρξη ισχύος του π.δ. 114/2010.

Στη συνέχεια δυνάμει του άρθρου 3 παρ. 1 του ν. 3907/2011 συστάθηκε στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη η Αρχή Προσφυγών αρμόδια να εξετάζει τις προσφυγές αιτούντων διεθνή προστασία που υποβλήθηκαν μετά την 7η Ιουνίου 2013 κατά αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου, η οποία επίσης συστάθηκε δυνάμει του άρθρου 1 του ν. 3907/2011. Οι προσφυγές που είχαν υποβληθεί πριν την ημερομηνία αυτή συνέχισαν να εξετάζονται από τις Επιτροπές του π.δ. 114/2010. (άρθρο 34 παρ. 1 του π.δ. 113/2013).

Η διαδικασία εξέτασης υπό το νέο καθεστώς λειτουργίας της Αρχής Προσφυγών ήταν κατά κανόνα έγγραφη, με δυνατότητα ωστόσο προφορικής εξέτασης του προσφεύγοντος υπό προϋποθέσεις. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 4 του Π.Δ. 113/2013 *"Η διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής Προσφυγών είναι έγγραφη και η εξέταση των προσφυγών διενεργείται με βάση τα στοιχεία του φακέλου. Η Επιτροπή Προσφυγών δύναται να καλέσει τον προσφεύγοντα σε προφορική ακρόαση.*

Οι τροποποιήσεις που ακολούθησαν με το άρθρο 3 του π.δ. 167/2014, το άρθρο 4 παρ.1 του ν. 4375/3-4-2016 και τέλος τον νόμο 4399/22-6-2016 ελαχιστοποίησαν τη δυνατότητα προφορικής εξέτασης των προσφευγόντων.

β.2 Προβλήματα λειτουργίας των δευτεροβάθμιων επιτροπών

Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 3907/11 που θέσπισε την Αρχή Προσφυγών:

1. Στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη συνιστάται Αρχή Προσφυγών, η οποία εξετάζει τις προσφυγές αιτούντων διεθνή προστασία κατά αποφάσεων της Υπηρεσίας Ασύλου, κατά την παράγραφο 5 του άρθρου 5.

2. Η Αρχή Προσφυγών υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη. Στην Αρχή λειτουργούν μία ή περισσότερες τριμελείς Επιτροπές Προσφυγών, που συγκροτούνται, ανάλογα με τον αριθμό των προσφυγών που υποβάλλονται με απόφαση του Υπουργού Προστασίας του Πολίτη με θητεία δύο ετών που μπορεί να ανανεώνεται.

3. Οι Επιτροπές Προσφυγών απαρτίζονται από ένα πρόσωπο εγνωσμένου κύρους, με εξειδίκευση ή εμπειρία στο προσφυγικό δίκαιο ή στο δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή στο διεθνές δίκαιο, ως πρόεδρο, έναν Έλληνα υπήκοο που υποδεικνύεται από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες και έναν πτυχιούχο Α.Ε.Ι. με τίτλο σπουδών νομικών, πολιτικών ή κοινωνικών επιστημών με εξειδικευμένες γνώσεις στα ζητήματα διεθνούς προστασίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ως μέλη, με τους αναπληρωτές τους. Ο πρόεδρος και το τρίτο μέλος της Επιτροπής, καθώς και οι αναπληρωτές τους, επιλέγονται από τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη από σχετικό κατάλογο που καταρτίζεται από την Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας της.

Η διετής θητεία των επιτροπών της Αρχής Προσφυγών οι οποίες θεσπίστηκαν με τον ν. 3907/11 έληξε την 29/9/2015 και δεν ανανεώθηκε λόγω ζητημάτων που ανέκυψαν ως προς την επιλογή των μελών που υποδεικνύονταν από την Ε.Ε.Δ.Α. Ως αποτέλεσμα συσσωρεύθηκε μεγάλος αριθμός εκκρεμών προσφυγών οι οποίες προστέθηκαν στις ήδη εκκρεμούσες.

Με τον νόμο 4375/16 επιχειρήθηκε η αναδιοργάνωση της Αρχής Προσφυγών και η ταχεία εξέταση των εκκρεμοσών προσφυγών. Αφενός προβλέφθηκε μεταβατική διάταξη (άρθρο 80 παρ.1 και 2 του ν. 4375/2016) σύμφωνα με την οποία μέχρις ότου συσταθούν οι νέες επιτροπές προσφυγών, οι προσφυγές που θα υποβάλλονταν μετά την έναρξη ισχύος του νόμου θα εξετάζονταν από τις επιτροπές προσφυγών του π.δ. 114/2010. Αφετέρου με την ΚΥΑ 10658/11-7-2016 συγκροτήθηκε και λειτούργησε τριμελής Επιτροπή Προσφυγών αρμόδια για την εξέταση των έως την 3/4/2016 εκκρεμών προσφυγών. Ο βίος και αυτής της Επιτροπής έληξε την 31/12/2016. Στο διάστημα που λειτούργησε, εξέτασε 400 υποθέσεις από τις 3.500 προσφυγές που εκκρεμούσαν λόγω της μη λειτουργίας των Επιτροπών του ν. 3907/2011 κατά την περίοδο 25/09/2015 έως 3/4/2016. Σημειώνουμε ότι οι 3.100 προσφυγές εκκρεμούν μέχρι σήμερα. Στις περιπτώσεις δε που πρόκειται για προσφυγή κατά απόρριψης

μεταγενέστερης αίτησης ασύλου, οι προσφεύγοντες δεν εφοδιάζονται με ειδικό δελτίο και άρα στερούνται νομίμων εγγράφων.

Η εσπευσμένη τροποποίηση που εισήχθη με τον νόμο 4399/16 περιέπλεξε ακόμα περισσότερο την κατάσταση, καθώς προβλέφθηκε διαφορετική σύσταση των επιτροπών της Αρχής Προσφυγών. Νέα μεταβατική διάταξη προέβλεψε και πάλι ότι μέχρις ότου συσταθούν οι νέες επιτροπές προσφυγών, οι προσφυγές που θα υποβάλλονταν μετά την έναρξη ισχύος του νόμου θα εξετάζονταν από τις επιτροπές προσφυγών του π.δ. 114/2010.

β.3 Η εσπευσμένη τροποποίηση του ν. 4375/2016 -Ζητήματα που εκκρεμούν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας

Ενώ τον Απρίλιο του 2016 με τον νόμο 4375/16 προβλέφθηκε η αναδιοργάνωση της Αρχής Προσφυγών, μόλις δύο μήνες μετά επιχειρήθηκε νέα τροποποίηση που αφορούσε τη σύνθεση των επιτροπών της Αρχής Προσφυγών, η οποία εγείρει ζητήματα αντισυνταγματικότητας.

Οι "Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών" συγκροτούνται από δύο δικαστικούς λειτουργούς των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, που υποδεικνύονται κατόπιν αίτησής τους, από τον Γενικό Επίτροπο της Γενικής Επιτροπείας και ένα μέλος υποδεικνυόμενο από την Ύπατη Αρμοστεία (άρθρο 5 παρ. 3 του ν.4375/2016, όπως τροποποιήθηκε δυνάμει του άρθρου 86 παρ. 3 του ν. 4399/2016).

Σημειώνουμε ότι 18 μέλη των επιτροπών του π.δ.114/10 τα οποία είχαν αρχικά εξετάσει και δεχτεί τις προσφυγές αιτούντων άσυλο των οποίων οι αιτήσεις είχαν κριθεί ως απαράδεκτες κρίνοντας την Τουρκία ως ασφαλή χώρα, σε ανακοίνωσή τους

κατήγγειλαν ότι είχαν επιχειρηθεί παρεμβάσεις στην ανεξαρτησία της κρίσης των Επιτροπών Προσφυγών⁷⁷.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά σε δελτίο τύπου της Καμπάνιας για την Πρόσβαση στο Άσυλο⁷⁸ το οποίο εκδόθηκε προς υποστήριξη των σχετικών αιτήσεων ακυρώσεως που υποβλήθηκαν από την Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα των Προσφύγων και Μεταναστών, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και δικηγόρους του πεδίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και εκκρεμούν ενώπιον του ΣτΕ:

"Υπενθυμίζουμε ότι οι Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών υπό τη σημερινή τους συγκρότηση, προβλέφθηκαν με εσπευσμένη τροποποίηση του μόλις ψηφισθέντος, τότε, νόμου 4375/2016 η οποία «συνέπεσε» χρονικά με τις αποφάσεις των Επιτροπών Προσφυγών του π.δ.114/2010 που έκριναν, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους, ότι η Τουρκία δεν είναι ασφαλής «τρίτη» χώρα για την επιστροφή Σύρων προσφύγων και ως εκ τούτου έρχονταν σε αντίθεση με τις σχετικές παραδοχές περί του αντιθέτου της Κοινής Δήλωσης Ε.Ε.-Τουρκίας.

Η παράκαμψη της αρμοδιότητας ενός οργάνου δια της αμέσου αντικατάστασής του, συνοδεύτηκε από διατάξεις που εξόφθαλμα αντιβαίνουν στο Σύνταγμα και σειρά παρατυπιών που παραβιάζουν τις βασικές εγγυήσεις για την πρόσβαση σε διεθνή προστασία στην Ελλάδα".

⁷⁷ The Press Project, "Επιστολή μελών Επιτροπών για την τροπολογία Μουζάλα", 18/6/2016, <https://www.thepressproject.gr/article/96546/Epistoli-melon-Epitropis-Prosflugon>

⁷⁸ Καμπάνια για την πρόσβαση στο άσυλο, Ανακοίνωση εν όψει της συζήτησης στην Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας αιτήσεων ακυρώσεως που αφορούν την σύσταση και συγκρότηση των Ανεξαρτήτων Επιτροπών Προσφυγών και την απόρριψη αιτήσεων διεθνούς προστασίας με βάση τον χαρακτηρισμό της Τουρκίας ως ασφαλούς Τρίτης χώρας, 9/3/2017, <https://refugees.gr/el/καμπάνια-για-την-πρόσβαση-στο-άσυλο/>

β.4 Εκκρεμείς προσφυγές λόγω της μη λειτουργίας της αρχής προσφυγών για το διάστημα Σεπτεμβρίου 2015 - Απριλίου 2016

Παραθέτουμε την χαρακτηριστική περίπτωση υπηκόου Γουινέας ο οποίος υπέβαλε τον Μάιο του 2014 μεταγενέστερη αίτηση ασύλου στο Π.Γ.Α. Αττικής, επί της οποίας εξεδόθη απορριπτική απόφαση σε πρώτο βαθμό. Κατά της απόφασης αυτής κατέθεσε προσφυγή στα τέλη Σεπτεμβρίου του 2015 η οποία προσδιορίστηκε να εξεταστεί στις αρχές Δεκεμβρίου του 2015, ωστόσο δεν έχει εξεταστεί μέχρι σήμερα. Τον Σεπτέμβριο του 2016 κατατέθηκε αίτηση επίσπευσης της εξέτασης της προσφυγής του διότι: α) πρόκειται για θύμα βασανιστηρίων, όπως πιστοποιείται από τη σχετική Έκθεση της οργάνωσης "ΜΕΤΑΔΡΑΣΗ" και β) επειδή δεν διαθέτει ειδικό δελτίο, καθώς αυτό δεν χορηγείται σε όσους υποβάλλουν προσφυγή κατά απόρριψης μεταγενέστερης αίτησης.

Ο εν λόγω ευάλωτος αιτών άσυλο δεν διαθέτει ειδικό δελτίο για όλο αυτό το διάστημα, δεν μπορεί να ασκήσει στοιχειώδη δικαιώματα και κινδυνεύει με σύλληψη.

β.5 Προβλήματα κατά την εξέταση υποθέσεων της Αρχής Προσφυγών που παραπέμφθηκαν στις Επιτροπές Προσφυγών του π.δ. 114/10

Με το από 19/10/16 έγγραφό μας προς το Συντονιστή των Επιτροπών Προσφυγών του π.δ. 114/2010, με θέμα "Αλλαγή ημερομηνίας εξέτασης προσφυγών επί αιτημάτων ασύλου", επισημάνθηκε ότι κατά το χρονικό διάστημα κατά το οποίο δεν λειτουργούσαν οι Επιτροπές Προσφυγών του π.δ. 114/2010, η Υπηρεσία Ασύλου προσδιόριζε ημερομηνία εξέτασης μεγάλου αριθμού προσφυγών μέσα στο Δεκέμβριο του 2016. Τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο του 2016, οι Επιτροπές Προσφυγών του π.δ. 114/2010 ξεκίνησαν να τροποποιούν τις ως άνω ημερομηνίες εξέτασης και να προσδιορίζουν εκ νέου την εξέταση των προσφυγών νωρίτερα, ενημερώνοντας τους/τις προσφεύγοντες/ουσες λίγες ημέρες πριν την ημερομηνία εξέτασης και ως εκ τούτου αφινιδιάζοντάς τους/τες, καθώς δεν υπήρχε επαρκής χρόνος προκειμένου να

αναζητήσουν και να βρουν νομική συνδρομή μέσα στα ασφυκτικά αυτά χρονικά πλαίσια. Επιπροσθέτως, αναφέρθηκε με το ίδιο ως άνω έγγραφο, ότι τα άτομα που ενημερώθηκαν τηλεφωνικά για την εξέταση της προσφυγής τους και απευθύνθηκαν στην οργάνωσή μας, στην πλειοψηφία τους δεν είχαν κατανοήσει τη σημασία της κλήσης, ποιο όργανο θα εξέταζε την προσφυγή τους, πού θα έπρεπε να παρουσιαστούν και ποια ακριβώς ήταν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους.

Στις περιπτώσεις που έπεσαν στην αντίληψη της οργάνωσής μας, ζητήθηκε από την Γραμματεία των Επιτροπών και χορηγήθηκε αναβολή. Ωστόσο εκτιμάμε ότι θα υπήρξαν πολλές περιπτώσεις προσφευγόντων που δεν είχαν ανάλογη υποστήριξη και ως εκ τούτου δεν θα κατόρθωσαν να υποβάλουν στοιχεία που να τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς τους.

9. Μια υπόθεση που αναδεικνύει τα προβλήματα στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια διαδικασία και την αδικαιολόγητη ταλαιπωρία των προσφύγων

Για το κλείσιμο της παρούσας έκθεσης επιλέξαμε να παραθέσουμε την υπόθεση αιτούσας από την Κένυα που αναδεικνύει τα ζητήματα που αναπτύξαμε στα τμήματα που αφορούν στην πρωτοβάθμια και την δευτεροβάθμια διαδικασία.

Η ανωτέρω αιτούσα έφυγε από τη χώρα καταγωγής της, την Κένυα, για να αποφύγει την υποβολή της σε ακρωτηριασμό των γεννητικών της οργάνων. Κατέθεσε αίτηση ασύλου στην Ελλάδα το 2015, η οποία απορρίφθηκε σε πρώτο βαθμό από την Υπηρεσία Ασύλου και σε δεύτερο από Επιτροπή της Αρχής Προσφυγών, χωρίς η ίδια να κληθεί να παραστεί⁷⁹ κατά την εξέταση της προσφυγής της. Στη συνέχεια, συνελήφθη και κρατήθηκε στο Κέντρο Κράτησης Ελληνικού από τα τέλη Ιουνίου 2015 έως τα μέσα Νοεμβρίου 2015 επειδή δεν είχε νομιμοποιητικά έγγραφα. Εκεί την συναντήσαμε σε επίσκεψη που διενεργήσαμε στο ανωτέρω κέντρο κράτησης. Μας μίλησε για την υπόθεσή της και την συμβουλευσαμε να εκφράσει βούληση για την υποβολή

⁷⁹ βλ. ανωτ. 8 β.1

μεταγενέστερης αίτησης ασύλου. Μετά από αυτό αφέθηκε ελεύθερη. Ωστόσο η μεταγενέστερη αίτησή της απορρίφθηκε ως απαράδεκτη. Η προσφυγή επί της απορριπτικής αυτής απόφασης που κατέθεσε τον Φεβρουάριο του 2016 δεν έχει εξεταστεί ακόμα λόγω της λήξης του βίου των Επιτροπών του ν. 3907/2011.⁸⁰ Δεδομένου ότι δεν χορηγείται δελτίο αιτούντος άσυλο σε όσους καταθέτουν μεταγενέστερη αίτηση ασύλου, εδώ και ένα χρόνο στερείται νομιμοποιητικών εγγράφων, με αποτέλεσμα να στερείται και τα στοιχειώδη δικαιώματα που εξασφαλίζει η κατοχή του ειδικού δελτίου.

Από την απόρριψη της αίτησής της προκύπτει ότι σε κάποιες περιπτώσεις δεν γίνεται κατάλληλη αξιολόγηση των διαθέσιμων πηγών.

Ενώ η πρωτοβάθμια απόφαση επί της αίτησής της δέχθηκε τους ισχυρισμούς της αναφορικά με τους λόγους για τους οποίους αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής της, έκρινε ότι οι αρχές της Κένυας έχουν αρχίσει να προστατεύουν τις γυναίκες από τον ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων.

Ωστόσο, σύμφωνα με τις διαθέσιμες διεθνείς αναφορές η πρακτική του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων εξακολουθεί να είναι ευρέως διαδεδομένη στην Κένυα. Επιπροσθέτως, στις κατευθυντήριες οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες⁸¹ επισημαίνεται ότι σε καμία περίπτωση η ποινικοποίηση της πρακτικής αυτής δεν σημαίνει ότι η σχετική νομοθεσία εφαρμόζεται και ότι η πρακτική έχει εξαλειφθεί πλήρως.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι σε άλλη παρεμφερή υπόθεση γυναίκας καταγόμενης από την Κένυα την οποία χειριστήκαμε, η Υπηρεσία Ασύλου χορήγησε καθεστώς πρόσφυγα. Υπήρχε όμως μία σημαντική διαφορά: η αιτούσα είχε νομική συνδρομή από την οργάνωσή μας ήδη από το στάδιο υποβολής της αιτήσεως.

⁸⁰ βλ. ανωτ. 8 β.2

⁸¹ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Οδηγίες για το Χειρισμό των Αιτημάτων Ασύλου στις Περιπτώσεις Ακρωτηριασμού των Γυναικείων Γεννητικών Οργάνων, Γενεύη 2009, <http://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/.opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c2af93e2>, βλ. σελ. 6, 12 και 15

Δυστυχώς πολλοί αιτούντες, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω⁸², δεν έχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπ' όψιν ότι σε πολλές περιπτώσεις οι γυναίκες δεν γνωρίζουν ότι είναι σημαντικό να αναφέρουν κατά την εξέταση της αίτησής τους ότι έχουν υποστεί ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων. Ακόμα όμως και αν τους επισημανθεί ότι το γεγονός αυτό αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την εξέταση της αίτησής τους, δυσκολεύονται να το αναφέρουν ενώπιον των αρχών, δεδομένου ότι αποτελεί μια ιδιαίτερα τραυματική εμπειρία και ένα εξαιρετικά ευαίσθητο προσωπικό τους δεδομένο.

Έχουμε παρατηρήσει ωστόσο ότι οι χειριστές/τριες της Υπηρεσίας Ασύλου δεν υποβάλλουν καν σχετική ερώτηση σε αιτούσες που προέρχονται από χώρες στις οποίες εφαρμόζεται η πρακτική του ακρωτηριασμού.

Για τους λόγους αυτούς, τα ζητήματα που θίχθηκαν ανωτέρω, μεταξύ άλλων η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, η ανάδειξη όλων των πτυχών της ιστορίας των αιτούντων, η ορθή αξιολόγηση των ισχυρισμών, η κατάλληλη αντιμετώπιση ατόμων που χρήζουν ειδικών διαδικαστικών εγγυήσεων και η προφορική διαδικασία σε δεύτερο βαθμό, είναι κομβικά για μια δίκαιη και αποτελεσματική διαδικασία που λαμβάνει υπ' όψιν τις σοβαρές συνέπειες που μπορεί να έχει μια λανθασμένη απόφαση για τη ζωή των προσφύγων.

Για τη μαρτυρία της ανωτέρω αιτούσας παραπέμπουμε σε άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα το ΕΘΝΟΣ⁸³.

«Χωρίς χαρτιά δεν υπάρχεις. Δεν μπορείς να βρεις δουλειά, δεν μπορείς να κυκλοφορήσεις (...) Φοβάμαι συνεχώς μην με κλείσουν πάλι μέσα. Όταν βλέπω αστυνομικό, φεύγω από την άλλη πλευρά»

⁸² βλ. ανωτ. 4 β.

⁸³Εθνος της Κυριακής, Στον "αέρα" 3.100 αιτήματα, 2/4/2017, <http://aitima.gr/images/pdf/PDFarticle2.pdf>

(...) ανήκω στην φυλή Kikuyu. Η οργάνωση Mungiki αναγκάζει τις γυναίκες της φυλής μου να κάνουν κλειτοριδεκτομή. Μας απειλούσαν και φύγαμε για τη Μομπάσα (...) είμαστε υποχρεωμένες (να υποβληθούμε σε κλειτοριδεκτομή). Αν θέλεις να παντρευτείς, να κάνεις οικογένεια, δεν έχεις επιλογή, Φοβόμουν. Η επέμβαση δεν γινόταν σε νοσοκομείο. Μπορούν να στην κάνουν στο δάσος, οπουδήποτε, χωρίς κανόνες υγιεινής (...) Αποφάσισα να φύγω και να μην ξαναγυρίσω.

(...) Πήγα στην Κατεχάκη και έκανα αίτημα ασύλου. Το απέρριψαν και μου είπαν να βρω έναν δικηγόρο και να κάνω προσφυγή.(...) Νόμιζα ότι είχα βρει ησυχία και ειρήνη. Το όνειρό μου σκοτώθηκε εκείνη την ημέρα».

(...) Με συνέλαβαν στις 25/06/2015 και με άφησαν στις 14/11/2015. Δεν ήξερα ότι χωρίς χαρτιά μπορούν να σε κρατήσουν τόσο καιρό. Δηλαδή αν κάνεις κάτι πολύ κακό, για πόσο καιρό σε έχουν μέσα; (...) Τα πράγματα δεν έφταναν για όλους, ούτε το φαγητό. Αν πονάς, δεν έχουν παυσίπονο. Στο νοσοκομείο σε πάνε μόνο αν είσαι σε κώμα. Τον χειμώνα δεν υπήρχε ζεστό νερό. Οι κουβέρτες μας προκαλούσαν φαγούρα. Μας είχαν σαν πεταμένους (...) Σε έναν χώρο με τέτοιες συνθήκες και χωρίς να ξέρεις πότε θα φύγεις, όλα τα προβλήματα μεγαλώνουν. Και τσακωνόμαστε καθημερινά (...)

(οι αστυνομικοί) μας κοίταζαν σαν να σκοτώσαμε κάποιον. Εμείς ήμασταν μέσα για χαρτιά. Τίποτε άλλο.

(...)Βλέπω αστυνομικό στο δρόμο και κρύβομαι μη με συλλάβει. Αλλά κανένας δεν σκέφτεται ότι δεν θα δεχόμουν να μείνω κρατούμενη τόσον καιρό, αν δεν φοβόμουν στην Κένυα".

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ «ΑΙΤΗΜΑ»

Διεύθυνση: Τρίπου 4-6, Αθήνα 11741

Τηλέφωνο: 2109241677

Ηλεκτρονική διεύθυνση: aitima@freemail.gr

Ιστοσελίδα: www.aitima.gr